

§ 2. Περὶ τῆς ἐπὶ τῆς ζωϊκῆς οἰκονομίας
ἐπιφερομένης βλάβης ἐκ τῆς καταχρήσεως
τῶν ἀφροδισίων ἡδονῶν καὶ τοῦ
ἀννανισμοῦ

Ἡ κατάχρησις τῶν ἀφροδισίων ἡδονῶν ἐξασθενεῖ ἐν χρόνῳ βραχεῖ τό τε σῶμα καὶ τὴν διάνοιαν συνεπαγομένη ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ὀδυνηρότατα ἐπακόλουθα. Καὶ παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ ἐπιφέρει ἀτονίαν τῶν ὀργάνων τῶν σαρκικῶν ἀπολαύσεων, σπερματορροίαν, ἀτροφίαν τῶν σπερματογόνων ὀργάνων, πάρεσιν τῆς κύστεως κ.τ.τ. παρὰ δὲ τῇ γυναικί, γεννητικὴν ὑπερδιέγερσιν, λευκόρροίαν καὶ ἀκολούθως νευροπαθείας, παλμούς, λιποθυμίας καὶ ὑστερικός διαταράξεις. Ἡ πέψις τῶν τοιούτων ἀτόμων τελεῖται κακῶς, ἡ δὲ θρέψις ἐλαττοῦται· ἡ ὄψις αὐτῶν εἶναι χλωμή, οἱ ὀφθαλμοὶ ἔγκοιλοι καὶ ἀλαμπεῖς, οἱ κρόταφοι καὶ αἱ παριαὶ βεβυθισμένοι, τὰ μῆλα προέχοντα, τὰ ὦτα λεπτὰ καὶ πλατέα· ἐκ δὲ τῶν αἰσθήσεων ἡ ἀκοή, ἡ ὄσφρησις καὶ ἡ γεῦσις κατὰ μικρὸν ἀποσβέννυνται. Τοῦ γενικοῦ δὲ τούτου μαρασμοῦ ἀναγκαίως καὶ τὸ ἐγκεφαλικὸν σύστημα συμμετέχει· καὶ δὴ ἡ μνήμη ἐξασθενεῖ, τὸ προσεκτικὸν ἐκλείπει, ἡ κρίσις καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ διανοητικαὶ λειτουργεῖαι ἀπαμβλύνονται, τὰ δὲ ἄτομα προσβάλλονται ὑπὸ μελαγχολίας, ὑστερισμοῦ, ἠλιθιότητος καὶ βλακειάς· τὸ σῶμα αὐτῶν φρικωδῶς ἀπισχνανθὲν κυρτοῦται μόλις δυνάμενον νὰ συγκρατηθῇ καὶ παραδίδουσι τέλος τὸν βίον τὰ ταλαίπωρα ταῦτα πλάσματα ὑπὸ τὰ φαινόμενα καθολικοῦ μαρασμοῦ. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ζῶα αὐτὰ ἡ μῆξις παρακολουθεῖται ὑπὸ ἀπωλείας τῶν δυνάμεων· τὸ χρῶμα αὐτῶν ἀποβαίνει ἀμαυρότερον, ἡ φωνὴ ἀλλοιοῦται, ἄρχεται ἡ τριχόρροια καὶ τὸ κρέας αὐτῶν ἀποβάλλει μέγα μέρος τῶν ιδιοτήτων του καθιστάμενον ὀλιγώτερον εὐχυμον καὶ θρεπτικόν. Πάντα δὲ τὰ ὄντα ἐν γένει ὑπόκεινται εἰς τὸν φυσιολογικὸν νόμον «Ἡ συνουσία διαιωρίζει μὲν τὸ εἶδος, ἀλλ' ἐξασθενεῖ τὸ ἄτομον».

Ἄλλὰ πρὸ πάντων εἰς τοὺς καταχραστάς τοῦ ἀνυανισμοῦ ἢ τῆξις τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπὸ φρικώδη μορφήν ἐμφανίζεται. Ἡ θέα τῶν ἀθλίων τούτων θυμάτων εἶναι ἀπεχθής οἶκτον καὶ ἀποστροφὴν ἐμπνέουσα· ἐὰν δὲ φυσικός τις ἢ ἠθικός κλονισμὸς μὴ ἐπέλθῃ, ὅπως καταπαύσῃ τὴν ἐπονείδιστον ταύτην ἀσκῆσιν, γοργῶ τῷ βήματι φέρονται πρὸς τὸν τάφον καὶ θνήσκουσι τέλος ἐν καταστάσει βαθέος μαρασμοῦ. Πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἔξεως τῆς τόσον διαδεδομένης παρά τε τοῖς νέοις καὶ ταῖς νεάνισιν ὠφελούσιν ἐν γένει ἢ σωματικῇ καὶ ἠθικῇ αὐτῶν ἀγωγῇ, τὰ ταξειδεῖα, αἱ ζωνηραὶ διασκεδάσεις καὶ αἱ κοπιώδεις σωματικαὶ ἐνασχολήσεις. Ἰδίᾳ δὲ εἰς τοὺς γονεῖς τῶν ὁποίων τὰ τέκνα παραδίδονται εἰς τὸν ἀνυανισμὸν συνιστῶμεν ἐνθέρμως νὰ ὑποβάλλωσιν αὐτὰ εἰς ὑπερμέτρους καὶ μέχρι καμάτου ἐπιτεινομένας γυμναστικὰς ἀσκήσεις, δι' ὧν ἢ ἐπὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων συγκεντρωμένη ὑπέμετρος ζωνρότης μεταφέρεται. ἐπὶ τοῦ ὀστεώδους καὶ τοῦ μυϊκοῦ συστήματος. Πρέπει δ' αὐταὶ νὰ ἐκτελῶνται δις τῆς ἡμέρας, καὶ ἰδίᾳ τὴν ἑσπέραν, ὅτε ὁ ἀνυανιστὴς κεκμηκῶς ἐμβάλλεται εἰς ὕπνον ἅμα κατακλιθεὶς χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ὀλέθριον αὐτοῦ πάθος.

Ἐκ πάντων τῶν ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ρηθέντων τὰ ἐπόμενα συνάγονται συμπεράσματα. Ἡ τε ἀπόλυτος ἀποχή καὶ ἡ μεγάλη κατάχρησις τῶν ἀφροδισίων ἠδονῶν εἶναι δύο ἄκρα ἀμφοτέρωθεν προσκρούοντα εἰς τοὺς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους. Ἡ ἀπόλυτος ἀποχή, ἐὰν εἶναι ἐφικτή, ἀποβαίνει πηγὴ πλείστων φρικωδῶν νοσημάτων καὶ ὀδυνηρῶν νευρώσεων. Αἱ ἀφροδισιαὶ καταχρήσεις εἶναι ὀλέθρια εἰς τε τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα· ἐὰν δὲ οἱ ἐν τῷ βάρθρω τῶν ἀκολασιῶν κυλινδούμενοι προέβλεπον τὸ τρομερὸν μέλλον ὅπερ εἰς ἑαυτοὺς παρασκευάζουσιν, ἐὰν ἐπεσκεπτόντο τὰς αἰθούσας τῶν νοσοκομείων καὶ ἐβλεπον ἐκεῖ μαραινόμενα καὶ φθίνοντα ἡμιθανῆ τὰ θύματα τῆς ἀσωτείας καὶ τῶν ἀκολασιῶν, ἀναμφιβόλως ἐμπλεοὶ φρί-

κης καὶ τρόμου ἠθέλον σταματήσει πρὸ τῆς ἀδύσσου τῶν ἀνομιῶν τῶν.

Πλὴν δὲ τούτων παρετηρήθη προσέτι, ὅτι ἐκ τῆς ἀκολασίας ἀναπτύσσονται ἢ δολιότης, ἢ ὑποκρισία, ἢ χαμέρπεια καὶ ἡ ὁμότης τῶν ὁποίων μυσαραὶ εἰκόνας εἶναι ὁ Τιβέριος, ὁ Νέρων, ὁ Καλλιγούλας, ὁ Δομιτιανός, ὁ Ἡλιογάβαλος, ἢ οἰκογένεια Βοργία καὶ τόσα ἄλλα ἀποφώλια τέρατα. Ἐπὶ τέλους δὲ οἱ φιλόσοφοι ἐχαρακτήρησαν, καὶ δικαίως, τὴν ἀκολασίαν ὡς ἀκάθαρτον πηγὴν πάσης κακίας, τὴν δὲ παρὰ τῷ λαῷ διάδοσιν αὐτῆς ὡς συμπτῶμα ἐξαχρειώσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ πρόδρομον σημείον τῆς πτώσεως τῶν ἐθνῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'.

§ 1. Περὶ λευκορροίας καὶ βλεννορροίας.

Περὶ λευκορροίας.

Ἡ ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι λίαν διαδεδομένη καὶ τὴν ἀνθηρότητα τοσούτων νεαρῶν γυναικῶν καταστρέφουσα αὕτη νόσος, ἢ ὁμοίως εἰς τε τὴν τάξιν τῶν πτωχῶν καὶ εἰς τὴν τῶν πλουσιῶν ἐμφωλεύουσα, ὅτε μὲν πηγάζει ἐκ τοῦ κόλπου, ὅτε δὲ ἐκ τῆς μήτρας καὶ ἄλλοτε ἐξ ἀμφοτέρων συνάμα. Προέρχεται δὲ ἐκ διαφόρων αἰτιῶν, ὧν κυριώτερα εἶναι ἡ λυμφατικὴ καὶ ἡ νευρικὴ κράσις, ἡ χλωρώσις, ἢ εἰς ὀμίχλωδα κλίματα ἢ ὑγροὺς τόπους διαμονή, αἱ συχναὶ παραλλαγαὶ τῆς θερμότητος καὶ τῆς ὑγρασίας, ἢ ἐνδιαίτησις ἐν οἰκίαις ἐστερνημέναις φῶτος καὶ καθαροῦ ἀέρος, ἢ λίαν διεγερτικὴ ἢ κακῆς ποιότητος τροφή, ἢ καθ' ἕξιν δυσκοιλιότης, ἢ κατάχρησις δραστηκῶν καθαρῶν, ποδολούτρων, θερμῶν λουτρῶν, ἢ χρῆσις τοῦ στη-

θοδέσμου, οί σωματικοί καὶ διανοητικοί κάματοι, αἱ παρατεταμένα ἀγρυπνία, ὁ καθεστῆκώς βίος, τὰ λυπηρὰ αἰσθήματα, αἱ βίαιαι συγκινήσεις, αἱ νευρώσεις τῶν ὀργάνων τῆς τεκνογονίας, οἱ ἀκόλαστοι διαλογισμοί, ὁ ὑστερισμὸς καὶ ἡ νυμφομανία, αἱ ἀνωμαλῖαι τῆς ἐμμήνου ροῆς κλπ.

Ἡ λευκορροία ἐξαντλεῖ τὸν ὀργανισμὸν καὶ διαφθείρει τὴν ὑγίαν καὶ καλλοῦν τὸ ὄργανον ἐπιφέρει γαστραλγίας καὶ ἀνάπτυξιν ἀερίων καθ' ἅπαντα τὸν πεπτικὸν σωλῆνα· ἀλλοιώνει τὴν ὄρεξιν, καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν πέψιν. ἀπισχναίνει καὶ ἐξασθενεῖ τὸ σῶμα καὶ προκαλεῖ νευρικὰς νόσους καὶ διανοητικὰς διαταράξεις. Ἐμφανίζεται δὲ ὑπὸ δύο μορφᾶς, τὴν ὀξειαν καὶ τὴν χρονίαν, περὶ ἧς μόνον θέλωμεν εἶπερ τινα. Αὕτη παρουσιάζει τὰ ἐξῆς φαινόμενα· ὁ τράχηλος τῆς μήτρας ἐξοιδαίνεται ἀποβαίνων κισσώδης ἐνίοτε· ἡ βλεννομεμβρὰν τοῦ κόλπου διαβρεχομένη ὑπὸ τῆς διηνεκοῦς ἐκκρίσεως ἀποβάλλει τὸ ἐπιθήλιον καὶ φθείρεται τὰ δὲ ἐξωτερικὰ μέρη ἀποβαίνουσι χαλαρὰ καὶ χαῦνα· ἐκρέει δ' ἐκ τούτων ὑγρὸν ὑπόξανθον, ὑποπράσινον ἢ ὑπόλευκον, ὀσμῆς ναυτιώδους. Ἡ πάσχουσα ἀποβαίνει ἰσχνὴ καὶ ἄτονος, τὸ δέρμα αὐτῆς προσλαμβάνει λευκοκρήνην χροίαν, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναφαίνονται ὑποφθάλμια καὶ τὰ πάντα τέλος ἐμφαίνουσιν ὀργανισμὸν ἐκπίπτοντα. Δυστυχεῖς γυναῖκες! αἱ ἐπὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων σας, ὡς ἀποκαλεῖται τὴν νόσον σας, ἀφρόντιδες ἐπαναπαυόμεναι ἐννοήσατε καλῶς ὅτι οὐδένα ταύτης ἐπικινδυνωδέστερον ἐχθρὸν ἔχετε.

Ἐνίοτε ἡ φύσις εἶναι τοσοῦτον δριμεῖα, ὥστε ἐρεθίζει τὰ ὄργανα μεθ' ὧν ἔρχεται εἰς συνάφειαν· ἐπέρχεται δὲ τότε εἰς τὰ μετὰ τοιούτων γυναικῶν συννευρισκόμενα ἄτομα λῖαν ὀδυνηρὰ βλεννόρροια. Παρὰ τοῖς Ἀνατολικοῖς λαοῖς, καὶ ἰδίᾳ τοῖς Ἰουδαίοις, ἀπεβάλλετο ἡ λευκορροοῦσα γυνή, ἡ δὲ μετ' αὐτῆς σχέσις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀνισος· ὅπως κάλλιον δὲ πραγματοποιῆται τὸ καθαρῶς ὑγιεινὸν τοῦτο μέτρον ἐκανονίσθη ὡς θρησκευτικὴ ὑποχρέωσις· τούτου δ' ἕνεκα

οἱ Ἀνατολικοὶ λαοὶ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τοιούτων νόσων.

Θεραπεία τῆς λευκορροίας. Μέγας ἀριθμὸς ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν θεραπευτικῶν μέσων κατὰ τῆς λευκορροίας ἐφημερόσθη· ἡ μὴ μέθοδος ἀντικαθιστᾷτο ὑφ' ἑτέρας ὡς καλλιτέρας θεωρουμένης, αὕτη δὲ πάλιν ὑπεχώρει εἰς ἄλλην κ.ο.κ. χωρὶς νὰ ἐπέρχηται σπουδαία τις ὠφέλεια εἰς τὸν ἀσθενῆ. Ἐὰν ρίψωμεν βλέμμα πρὸς τὰ ὀπίσω, θέλωμεν ἰδῆ ὅτι ἡ ἰατρικὴ περιστρέφεται πάντοτε εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον, καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἔδραν καὶ τὴν πορείαν τῶν νόσων ἀρκούντως διεφωτίσθη, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν ἐλαχίστας ἔκαμε προόδους. Ἐκ πείρας κατεδείχθη ὅτι ἡ θεραπεία πολλῶν χρονίων μέσων, ἐν μέρει δὲ καὶ τῆς λευκορροίας πρέπει νὰ ᾖ ὅλως ὑγιεινὴ. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως πολλῶν περιπτώσεων λευκορροιῶν συνάγεται ὅτι αἱ διὰ τῶν καυστικῶν καὶ ἄλλων βιαιῶν μέσων διαφημισθεῖσαι θεραπείαι αὐτῶν δὲν εἶναι ἀληθεῖς· ὀλίγον δὲ χρόνον μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέσων τούτων ἐνεφανίζετο αὔθις ἡ νόσος. Συμμεριζόμενοι τὴν γνώμην σοφῶν ἰατρῶν νομίζομεν ὅτι ἡ θεραπεία τῆς λευκορροίας πρέπει νὰ βασιζῆται ἐπὶ τῆς ἡλικίας, τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς, τῶν ἐξεων, τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς τοῦ ἀτόμου καταστάσεως, τῆς φύσεως καὶ ποσότητος τῆς ρύσεως, καί, τέλος, τῆς διαρκείας καὶ τῶν ἐπιπλοκῶν τῆς νόσου. Σκοπὸς τῆς θεραπείας ἡμῶν εἶναι ἡ ἐπαναγωγὴ τῆς βλεννομεμβράνης τοῦ κόλπου καὶ τῆς μήτρας εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν· ἐπιτυγχάνεται δ' οὗτος διὰ τῆς καταπολεμήσεως πασῶν τῶν ὀργανικῶν ἀλλοιώσεων καὶ τῶν τὰς λειτουργικὰς τῶν ὀργάνων ἐνεργείας ἀλλοιωσασῶν γενικῶν ἀνωμαλιῶν· καθότι ἡ νόσος αὕτη δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοπικὴν τῶν ὀργάνων βλάβην, ἀλλ' ἀντανακλᾷ καὶ ἐπὶ τῆς καθόλου ζωικῆς οἰκονομίας.

Γενικὴ θεραπεία. Τὰ μέγιστα εἰς ταύτην συμβάλλει ἡ χρῆσις οὐσιωδῶν καὶ εὐπέπτων τροφῶν ὡς παρέχουσα τῷ ἐνδεεῖ αἵματι ἰκανὴν ποσότητα θρεπτικῶν χυμῶν καὶ ἡ μετρία σωματικὴ ἀσκῆσις ὡς διεγείρουσα τὴν ὄρεξιν

καὶ τὴν πεπτικὴν ἐνέργειαν. Ὁμοίως τὰ ψυχρὰ λουτρά, ὁ περίπατος, αἱ διασκεδάσεις, ἡ ἡρεμία τοῦ πνεύματος καὶ ἡ φυσικὴ ἐνεργητικότητα. Αἱ πάσχουσαι ὀφείλουσι νὰ ἀπέχωσι τῶν χορῶν, τῶν ἐσπερίδων, τῶν θεάτρων καὶ τῆς φοιτήσεως εἰς μέρη ὧν ὁ ἀὴρ εἶναι μεμολυσμένος ἐκ τῆς συρροῆς πολλῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τινα δὲ χρόνον καὶ ἐκ τῶν ἀφροδισίων ἀπολαύσεων. Ἡ χρῆσις τοῦ στηθοδέσμου αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται· τὰ μέγιστα δὲ συμβάλλει ἡ ἐξοχικὴ διαμονὴ καὶ ὁ ἀγροτικὸς βίος.

Τοπικὴ θεραπεία. Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν χρῆσιν ἀρωματικῶν καὶ στυπτικῶν ἐγκαθισμάτων βραχείας διάρκειας καὶ ἐπαναλαμβανομένων δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρας, εἰς ἐντριβὰς διὰ φλανέλλης, εἰς ἐπιθέσεις κούφων σικυῶν ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν μηρῶν ἐπιφανείας, εἰς ὑποκαπνισμοὺς καὶ εἰς ἐνέσεις ἐντὸς τοῦ κόλπου πολλάκις τῆς ἡμέρας γενομένης. Συνίστανται δὲ αἱ ἐνέσεις εἰς διάλυσιν στυπτικῆς τινος οὐσίας ἐν ἀπλῶ ὕδατι ἢ ἀποστάγματι ρόδων μετὰ προσθήκης πέντε ἕως ἕξ σταγόνων βάμματος ὀπίου, ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ τούτων καὶ βάμματος ἰωδίου (Eau des roses Gramm. 500. Tannin Gram. 5). δυνάμεθα δὲ εἰς τινας περιπτώσεις ν' ἀντικαταστήσωμεν τὴν ταννίνην διὰ τοῦ θεικοῦ χαλκοῦ. Ὁφείλει δὲ ἡ πάσχουσα νὰ τηρῇ μεγίστην καθαριότητα πλυνομένη συνεχῶς διὰ στυπτικῶν καὶ τονωτικῶν ἀφεισημάτων. Τὰ ψυχρὰ λουτρά τὸ θέρος, τὰ θαλάσσια, τὰ θερμὰ σιδηροῦχα εἶναι ἐν μεγάλῃ χρήσει κατὰ τῆς λευκορροίας. Ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ μέσα θέλουσι μείνῃ ἀτελεσφόρητα, ἀν δὲν συνοδεύωνται ὑπὸ σωματικῆς ἀσκήσεως, καθαροῦ ἀέρος, καλῆς διατροφῆς κανονισμοῦ τῶν ὥρῶν τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐγρηγορήσεως, ἀποχῆς τῶν ἐκνευρίζουσῶν τὸ σῶμα ἡδονῶν, καὶ ἐν γένει ὑπὸ αὐστηροτάτης διαίτης.

Τοιαῦται εἶναι αἱ πρὸς καταπολέμησιν τῆς λευκορροίας λογικώτεραι ἐνδείξεις· ταύτας δὲ ἀκριβῶς ἡ γυνὴ ἐκτελοῦσα θέλει ἔχη τὴν εὐχάριστον ἀνακούφισιν ὅτι διὰ τοῦ χρόνου θέλει ἐπιτύχη τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα.

§ 2. Περί βλεννορροίας.

Ἡ βλεννόρροια εἶναι εἶδος τι λευκορροίας ἐν τῇ οὐρήθρᾳ ἐδραζούσης· ἀπαντᾶται δὲ εἰς ἀμφότερα μὲν τὰ φύλα, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν ἄνδρα. Ἡ μὴ μολυσματικὴ βλεννόρροια προέρχεται ἐκ μίξεως μετὰ γυναικὸς πασχούσης ἐκ λευκορροίας ἢ ἐκ τοῦ κόλπου τῆς ὁποίας ἐκκρίνεται ἐρεθιστικὴ τις οὐσία ἢ καταμήνιον αἷμα ἐν ἀποσυνθέσει διατελοῦν· ἡ χρῆσις ἡρτημένων τροφῶν, ἢ ἰσχυροῦ ζύθου, δυνανται ὡσαύτως νὰ ἐπιφέρωσι τοιαύτην ρύσιν. Ὅταν δὲ ἡ βλεννόρροια προέρχεται ἐκ γυναικὸς ἀκαθάρτου καλεῖται *μολυσματικὴ*.

Τὰ συμπτώματα τῆς βλεννορροίας ἐμφανίζονται ἐν γένει μετὰ παρέλευσιν 3—6 ἀπὸ τῆς συνευρέσεως ἡμερῶν· καὶ κατ' ἀρχῆς μὲν οἱ πάσχοντες αἰσθάνονται ἐλαφρὸν κνισμὸν κατὰ τὸ στόμιον τῆς οὐρήθρας, κατόπιν δὲ πόνον καὶ μυρμηκίαν· ἀκολουθῶς ὁ ἐρεθισμὸς καταλαμβάνει ἅπαντα τὸν σφαλῆνα, ὁ πόνος ἐπιτείνεται, ἐπέρχεται συχνὴ ἐπειξις πρὸς οὐρῆσιν καὶ πόνος κατ' αὐτήν. Ἀποβαίνει δὲ ἐντονωτέρα ἡ νόσος ἀν ὁ πάσχων ἐξακολουθῇ νὰ ὑποβάλληται εἰς τὰς προτέρας καταχρήσεις τῆς διαίτης καὶ τῶν ἀφροδισίων· ὁ ἐρεθισμὸς ἐπιτείνεται τότε ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῶν παρεκτροπῶν καὶ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν λαμβάνει χαρακτῆρα ἰσχυρᾶς φλεγμονῆς· αἱ στύσεις ἀποβαίνουσι συχναὶ καὶ λίαν ἐπώδυνοι, ἡ δὲ ἐξοδος τῶν οὔρων παρακολουθεῖται ὑπὸ αἰσθήματος καύσου λίαν ὀχληροῦ. Ἐνίοτε ὁ ἐρεθισμὸς μεταδίδεται εἰς τὴν κύστιν καὶ ἐπέρχεται ἀκράτεια τῶν οὔρων, ἄλλοτε δὲ τοῦναντίον ἐπίσχεσις αὐτῶν· ἐπεκτείνεται δὲ προσέτι εἰς τὰ σπερματογόνα ὄργανα καὶ τοὺς βουβωνικοὺς ἀδένας. Ἐπὶ τέλους δὲ παροξυνθεῖσα ἡ μολυσματικὴ βλεννόρροια ἔνεκα κακῆς θεραπείας ἢ καταχρήσεων δύναται νὰ παρουσιάσῃ τὰς ἐπομένους ἐπιπλοκάς, *λυμπαδενίτιδα* (φλεγμονὴν καὶ ἐξόγκωσιν τῶν λυμφατικῶν ἀδένων), *προστατίτιδα*, *δυ-*

σουρίαν, αιματοουρίαν, στενώσεις τῆς οὐρήθρας, σπερματορροίαν, βλεννορροϊκὴν ὀφθαλμίαν κλ. κλ.

Αἱ πάντοτε δὲ εἰς τὴν ἀκεραιότητα τῶν ὀργάνων καὶ εἰς τὴν καθόλου ὑγείαν ἐπιβλαβῶς ἐπιδρῶσαι ἐπιπλοκαὶ αὐταὶ ἀπαιτοῦσι δραστηριωτάτην ἰατρικὴν θεραπείαν. Ὅθεν πρὸς ἀποφυγὴν τούτων πρέπει οἱ ἐκ βλεννορροίας πάσχοντες νὰ ὑποβάλλωνται ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς νόσου εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θεραπείαν.

Θεραπεία. Ἡ θεραπεία τῆς ἀπλῆς βλεννορροίας εἶναι ἀπλουστάτη συνισταμένη εἰς ἀναψυκτικὴν καὶ φυτικὴν διαίταν, εἰς ἀποφυγὴν ἐρεθιστικῶν φαγητῶν καὶ ποτῶν, εἰς ἀφθονον πόσιν πτισανῶν, κριθῆς ἢ ἀγρώστεως (ἀγριάδας), καὶ εἰς ἐντελῆ ἀποχὴν τῶν ἀφροδισίων ἡδονῶν καὶ παντὸς ταύτας προκαλοῦντος. Αἱ διὰ θεϊκοῦ ψευδαργύρου ἐνέσεις καταλλήλως γενόμεναι εἶναι ὠφελιμώταται ἐν ἀρχῇ, ὅταν ὁ ἐρεθισμὸς περιορίζεται ἐν τῇ σκαφοειδεῖ κοιλότητι τῆς βαλάνου· διὰ τῶν ἐνέσεων τούτων γινομένων τρὶς τῆς ἡμέρας ἐκτιτρώσκειται ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀρχομένη βλεννόρροια. Τῆς νόσου ὅμως ἐν τῷ φλογιστικῷ σταδίῳ διατελούσης αἱ ἐνέσεις εἶναι βλαβεραί, καταπολεμοῦμεν δὲ τότε τὴν φλεγμονὴν διὰ λουτρῶν καθολικῶν, ἡμιλούτρων διαλυτικῶν ποτῶν, καταλλήλου διαίτης καὶ μαλακτικῶν πλύσεων, ἐν αἷς, ἐὰν αἱ στύσεις εἶναι λίαν ὀδυνηραί, προσθέτομεν σταγόνας βάμματος ὀπίου, παρέχομεν δὲ τότε καὶ ἐσωτερικῶς τὰ ὀπιούχα· ἢ χρῆσις δὲ τῶν βδελλῶν ἐνδείκνυται μόνον, ὅποταν τοῦ ἐρεθισμοῦ συμμετέχη καὶ ὁ προστάτης ἢ ἡ κύστις. Κατὰ τὴν λήξιν δὲ τῆς νόσου μεταχειριζόμεθα τὰς κάψας τοῦ κοπαίου βαλσάμου πρὸς περιορισμὸν τῆς ρύσεως.

Ἐκ τούτων δὲ τῶν πρὸς πρόληψιν τῆς διὰ τοῦ βλεννορροϊκοῦ ἰοῦ μολύνσεως συστανομένων μέσων καταλλήλοτερα καθ' ἡμᾶς διὰ τὸν ἄνδρα εἶναι ἡ *προκαλύπτρα*· καλὸν εἶναι ὡσαύτως νὰ μὴ παρατείνηται ἢ συνεύρεσις, νὰ πλύνωνται δ' ἀμέσως μετ' αὐτὴν τὰ μόρια δι' ἀφθόνου ὕδατος. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς πρέπει ὁ τε ἄνθρωπος καὶ γυνὴ νὰ

ᾧσιν ἀρκούντως σώφρονες καὶ εὐκρινεῖς ὅπως μὴ προσεγγίζωσιν ἀλλήλους ἐν ἡ περιπτώσει ἢ κατάστασις τοῦ ἑτέρου αὐτῶν εἶναι ὑποπτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ ἀναφροδισίας.

Ἀναφροδισίαν ἀποκαλοῦμεν τὴν νωθρότητα τῶν ὀργάνων τῆς διαιωνίσεως τοῦ εἶδους καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ ἀτόμου πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σαρκικῶν ἀπολαύσεων. Διαφέρει δὲ ἡ ἀναφροδισία τῆς ἀνικανότητος καθότι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐλλείπει πᾶσα ἀφροδισίος ἐπιθυμία, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ ὑπάρχει μὲν τοιαύτη, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἐκπληρωθῇ. Διακρίνεται δὲ ἡ ἀναφροδισία εἰς ἔμφυτον ἢ συγγενῆ καὶ εἰς ἐπίκτητον.

Αἶτια τῆς μὲν πρώτης εἶναι ἡ λίαν λυμφατικὴ κράσις καὶ ἡ νωθρὰ καὶ χαῦνος ἰδιοσυγκρασία. Ἄλλ' ἡ μορφή αὕτη εἶναι σπανιωτάτη ἀπαντᾶται δὲ μόνον εἰς γυναῖκας νωθράς, λιπώδεις, καὶ τῶν ὁποίων αἱ ἀπαμβλυθεῖσαι αἰσθήσεις μένουσι ψυχραὶ πρὸς τὰ ἐρωτικὰ θέλητρα. Μεταξὺ δὲ τῶν αἰτίων τῆς δευτέρας καὶ κοινοτέρας μορφῆς συνηθέστερα εἶναι.

1) Νόσοι τῶν γεννητικῶν ὀργάνων. Ὑπάρχουσι νοσήματά τινα καθιστῶντα ὀδυνηρὰν ἢ καὶ ἀδύνατον τὴν συνουσίαν· Ὁ φόβος δὲ οὗτος τοῦ πόνου ἀπομακρύνει τὰς ἀφροδισίους ὀρέξεις καὶ ἐπιφέρει κατὰ μικρὸν τὴν ἀναφροδισίαν. Τοιαῦται νόσοι παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ εἶναι ἡ λιθίασις, αἱ δερματικά, σφιλιδικά καὶ καρκινώδεις παθήσεις τοῦ πέους ἢ τῶν σπερματογόνων ὀργάνων, ἡ νωθρότης καὶ χαυνότης αὐτῶν ἔνεκα οἰασδῆποτε αἰτίας κλ.· παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ ἡ ὑπέρμετρος ἀνεύρυνσις τοῦ

κόλπου, αἱ νόσοι τοῦ αἰδοίου, τοῦ κόλπου καὶ τῆς μήτρας, ἢ λευκόρροια, ὡς ἀλλοιοῦσα τὸν βλενοῦμένα τοῦ κόλπου, τὴν διεγερτικότητα τῶν μικρῶν χειλέων καὶ τῆς κλειτορίδος.

2) Αἱ ἀφροδίδιοι καταχρήσεις καὶ ὁ ἀννανισμὸς.
Αἱ παρεκτροπαὶ αὗται ἀποχαννοῦσι τὰ ὄργανα τῶν σαρκικῶν ἀπολαύσεων, ἐξασθενοῦσι τὴν στυτικότητα αὐτῶν καὶ καθιστῶσιν ἀναίσθητα πρὸς τὰς ἐρωτικὰς ἡδονάς.

3) Ἡ ἀύστηρὰ καὶ παρατεταμένη ἐγκράτεια ἐμβάλλει τὰ ὄργανα ταῦτα εἰς τοιαύτην ἀτονίαν καὶ νάρκωσιν, ὥστ' ἐπιφέρει τὴν ἐντελῆ κατάσβεσιν τῶν ἐρωτικῶν ἡδονῶν, ἀλλ' ἐνίοτε συμβαίνει καὶ ὅλως τὸ ἀντίθετον, τὰ ὄργανα ταῦτα ἀποβαίνουσιν ἔδρα συμφορήσεως προκαλούσης ἀφροδίσιον ὄργασμόν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς θερμῆς νεότητος ἢ ὑπέρμετρος σαρκικὴ ἐγκράτεια ἀποβαίνει πρὸξενος βαρυτάτων διαταραχῶν τῆς ὑγείας ἐκδηλουμένων ὅτε μὲν διὰ τῆς ἀναφροδισίας καὶ τῆς ἀνικανότητος, ὅτε δὲ διὰ τῆς ἐρωτομανίας, τοῦ ὑστερισμοῦ, τῆς νυμφομανίας, τῆς ἐπιληψίας καὶ ἄλλων τοιούτων νευρώσεων. Ἐπαναλαμβάνομεν δ' ἐνταῦθα ἐν συντομίᾳ ὅ,τι ἐν τινι τῶν προηγουμένων κεφαλαίων διὰ μακρῶν ἀνεπτύξαμεν, ὅτι δηλ. ἢ τε ὑπέρμετρος ἀποχὴ καὶ ἢ κατάχρησις τῶν ἀφροδισίων ἡδονῶν ἐπιφέρουσιν ὀλεθριωτάτας τῆς ὑγείας διαταράξεις· λογικὸν ἄρα εἶναι καὶ συνετὸν ὁμοίως τὰ δύο ταῦτα ἄκρα νὰ ἀποφεύγῃνται.

4) Ἡ κατάχρησις τῶν οἴνοπνευματωδῶν ποτῶν, τοῦ καφέ καὶ τῶν διεγερτικῶν φαγητῶν εἶναι ὡσαύτως ἐκ τῶν αἰτίων τῆς ἀναφροδισίας. Τὰ ἰσχυρὰ οἴνοπνευματώδη ὑπερερεθίζοντα τὰ νευρικὰ νημάτια τοῦ στομάχου στιγμιαίως μὲν διεγείρουσιν, ἀκολούθως ὅμως καταστρέφουσι τὴν αἰσθητικότητα τοῦ ὄργάνου τούτου, ὅπερ κατὰ συμπάθειαν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων· ὁμοίως ἐπιδρῶσι καὶ αἱ λίαν διεγερτικαὶ τροφαί. Οἱ ἄνθρωποι ἄρα οἱ τὸν βίον ἐν φαγησιποσίαις διανύοντες, οἱ ὡς θεδὸν τὴν γαστέρα πρесеύοντες, ἀποστεροῦνται

βαθμηδὸν τῶν γεννητικῶν αὐτῶν δυνάμεων καὶ περιπίπτουσιν εἰς ἀναφροδισίαν.

5) Αἱ μεγάλαι διανοητικαὶ ἐργασίαι, αἱ βαθεῖαι μελέται, ἢ ἐπίμονος ἐνασχόλησις εἰς ἰδανικὰς θεωρίας, συγκεντροῦσαι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἀπάσας τὰς ζωϊκὰς δυνάμεις ἀποστεροῦσι τὰ ὄργανα τῆς σαρκικῆς ἀπολαύσεως τῆς ἀναγκαίας πρὸς ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν δυνάμεως. Διὰ τοῦτο βλέπομεν πολλάκις τοὺς μὲν σοφοὺς καὶ πεπαιδευμένους ἐστερνημένους τῆς ἀφροδισίου ὀρέξεως, τοὺς δὲ κοινοὺς τῶν ἀνθρώπων μεγάλην δεικνύοντας γεννητικὴν ρώμην. Ὁμοίως αἱ λῦπαι, τὰ θλιβερὰ πάθη, ὡς τὸ μῖσος, ἢ ζηλοτυπία, ὁ φόβος, ἢ ἀπελπισία κτλ., ἀποβαίνουσιν αἷτια μᾶλλον ἢ ἥττον ἐντελοῦς ἀναφροδισίας, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας καὶ ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ἀτόμου. Ὁ φόβος καὶ ἡ αἰσχύνη τῆς ὑβρεως ὑπὸ ἀσέμνου γυναικός, ἢ ἀποστροφὴ ἢ ἐμπνέουσι γυναικες ρυπαραί, ἢ ἀποδίδουσαι δυσσομίαν τινά, συνεπάγονται ὡσαύτως πρόσκαιρον ἀναφροδισίαν.

6). Ὑπάρχει παρὰ τοῖς νέοις μορφή τις παροδικῆς ἀναφροδισίας προερχομένη ἐκ τοῦ λίαν παθητικοῦ ἔρωτος, καθ' ὃν ἡ φαντασία καθιστᾷ ποικτικὸν τὸ λατρευόμενον ἀντικείμενον. Ἀγαπᾷ νεανίας τις μετὰ σφοδρότητος; ἢ καρδία αὐτοῦ πάλλει σφοδρῶς, ἢ κεφαλὴ θερμαίνεται, ὁ νοῦς ἐνθουσιᾷ, αἱ διαθέσιμοι δυνάμεις ἐξάπτονται, μόνη δὲ ἢ γενετήσιος ὀρμὴ σιγᾷ . . . Ματαίως τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νῆ παράσχῃ ὑλικὴν τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ ἀπόδειξιν· ἢ διάνοια διατελεῖ ἐν ἀναβρασμῷ· ἐν αὐτῇ ἅπαντα τῆς ζωῆς ἢ φλδξ συγκεντροῦται, τὸ δὲ ὄργανον τῆς σαρκικῆς ἀπολαύσεως ἐν πλήρει ἀναισθησίᾳ διατελεῖ.

Ἡ πρὸς τὰς ἀφροδισίους ἡδονὰς ἀδιαφορία εἶνε σπανιωτάτη μὲν εἰς τοὺς νέους καὶ ὑγιεῖς ἄνδρας, ἱκανῶς δὲ συχνὴ εἰς τὰς γυναῖκας· τὸ μὲν διότι παρ' αὐταῖς δὲν ὑπάρχει γυνή, ἥτις, καθ' ἃ ἡ φυσιολογία διδάσκει, ἀπορροφουμένη, ὅταν αἱ σπερματοθῆκαι πληρωθῶσι καὶ μετὰ τοῦ αἵματος ἀναμιγνυομένη, ἀναπτύσσει παρὰ τῷ ἀνδρὶ

τὴν γενετήσιον ὀρμὴν, ἥτις καταπαύει δι' ἐκροῆς ποσότη-
τός τινος γονῆς· τὸ δέ, διότι ἡ λυμφατικὴ κρᾶσις, ἥτις,
ὡς εἶδομεν, ἀποτελεῖ ἐν τῶν αἰτίων τῆς ἀναφροδισίας, εἶνε
μᾶλλον διαδεδομένη παρὰ τῇ γυναικί. Ἄλλ' ἐκτός τῆς δι-
τῆς ταύτης ὑπάρχει καὶ τρίτη τις ἠθικὴ αἰτία, ἥτις ἐγκει-
ται ἐν τῷ εὐερεθίστῳ τῆς γυναικὸς χαρακτῆρι καὶ ταῖς
ποικίλαις περιστάσεσι τοῦ καθ' ἡμέραν αὐτῶν βίου. Ἡ
γυνὴ εἶνε ὄν κατ' ἐξοχὴν ἀδύνατον καὶ ἰδιότροπον· τὸ ἐ-
λάχιστον κώλυμα, ἡ ἐλαφροτάτη ἀδιαθεσία εἶνε ἱκανὰ ν'
ἀναστείλωσι τὰς ἐρωτικὰς αὐτῆς ὀρμὰς. Ἡ γυνὴ ἀρέσκε-
ται νὰ προηγῶνται τῶν ἐρωτικῶν ἀγώνων συμπαθεῖς τρυ-
φερότητες καὶ ἐπαγωγικὸς τρόπος, ἅπερ ὁμῶς δὲν ἀνευ-
ρίσκει ἐν τῷ συζύγῳ· ὁ σύζυγος εἶνε ἐγωϊστῆς, ἀνυπό-
μονος καὶ ἀγροῖκος ἐν τῷ ἔρωτί του· μὴ λαμβάνων ὑπ'
ὄψει τὰς διαθέσεις τῆς γυναικὸς ἀπαιτεῖ μόνον νὰ κορέσῃ
τὰς ἐπιθυμίας του, ἡ δὲ γυνὴ μὴ ἔχουσα τὴν δύναμιν ν'
ἀντιστῆ, ὑπακούει.

Ἡ ἀναφροδισία παρατηρεῖται πρὸ πάντων εἰς τὰς ξαν-
θὰς, ὠχρὰς, χλωρωτικὰς καὶ νευρικὰς γυναῖκας, τὰς ἐ-
χούσας πλαδαράς τὰς θηλάς καὶ σχεδὸν ἀφανῆ τὴν κλει-
τορίδα. Αἱ τοιαῦται γυναῖκες ἔχουσι συνήθως λεπτὴν τὴν
φωνήν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλαμπεῖς, τὸ βλέμμα ἀπαθές, με-
γάλην νωθρότητα ἐν ταῖς κινήσεσι κλ. ἐν ἡλικίᾳ δὲ 30—
35 ἐτῶν καθίστανται λίαν πιμελώδεις καὶ πλαδαραί.

Θεραπεία τῆς ἀναφροδισίας. Εἶνε πρόδηλον ὅτι ἡ
θεραπευτικὴ ἡμῶν ἐνέργεια συνίσταται εἰς τὴν ἀπομά-
κρυνσιν τῆς παραγαγούσης τὴν νόσον αἰτίας καὶ εἰς ὑπο-
βολὴν τοῦ πάσχοντος ἀτόμου εἰς δίαιταν καὶ βίον ὅλως
ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνον ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ πάθησις· πρέ-
πει δηλ. ἡ θεραπεία νὰ εἶνε οὐ μόνον ἰατρικὴ, ἀλλὰ συ-
νάμα καὶ ἠθικὴ. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἀναφροδισία προέρχεται
ἐκ νόσων τοῦ γεννητικοῦ συστήματος, ὀφείλομεν δι' ἰα-
τρικῆς ἢ χειρουργικῆς θεραπείας νὰ καταπολεμήσωμεν
τὰς νόσους ταύτας. Ἐὰν δ' ἐξ ἀφροδισιακῶν καταχρή-
σεων καὶ ἀνυψισμοῦ, νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν αὐτὴν θε-

ραπείαν, οἷαν καὶ κατὰ τῆς ἐξ ὑπερμέτρου ἐξαντλήσεως
προερχομένης ἀνικανότητος (ἴδ. Κεφ. περὶ Ἀνικανότητος)
δίαιτα θρεπτικὴ καὶ τονωτικὴ, ἐρεθιστικὰ ἐντρίβια ἐπὶ
τῆς νεφρικῆς χώρας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν μηρῶν ἐπι-
φανείας, ψυχραὶ καταίωνῆσεις (douches), γυμναστικά, ἐν-
τελῆς ἀποχὴ τῶν ἀφροδισίων ἡδονῶν, ἠθικαὶ διεγέρσεις,
οἷαι ἐπέρχονται ἐκ τῆς μετ' εὐφυνῶν γυναικῶν διατριβῆς
καὶ ἐξ ἐρωτικῶν ἀναγνώσεων, καί, τέλος, μουσικὴ ἐρω-
τικοῦ (amorous) ρυθμοῦ, θεωροῦνται ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν
ὡς ἄριστα κατὰ τῆς προκειμένης ἀναφροδισίας μέσα. Κατὰ
δὲ τῆς ἐξ ἀπολύτου ἐγκρατείας προερχομένης, λίαν τε-
λεσφόρως ἐνεργοῦσιν ἡ εὐθετος καὶ μετρία χρῆσις τῶν ἐ-
ρωτικῶν ἡδονῶν, ὅταν ἐπιτρέπωσι ταύτην ἡ ἡλικία καὶ ἰ-
διοσυστασία τοῦ ἀτόμου. Τὴν ἐκ καταχρήσεως τῶν οἴνο-
πνευματωδῶν ποτῶν καὶ φαγητῶν, ἢ τούναντίον τὴν ἐξ
ἀνεπαρκούς τροφῆς, ἀναφροδισίαν, καταπολεμοῦμεν, ἐν
μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει διὰ τῆς μετρίας αὐτῶν χρῆ-
σεως, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ διὰ διεγερτικῆς, τονωτικῆς καὶ
ἀφθονωτέρας τροφῆς. Τὴν προερχομένην ἐκ μεγάλων δια-
νοητικῶν κόπων κλπ. διὰ τῆς ἄρσεως τῶν αἰτίων, τῶν
διασκεδάσεων, τῶν ταξειδίων, τῆς ἐξοχικῆς διαμονῆς καὶ
τῆς κηπουρικῆς ἐργασίας. Τὴν δ' ἐξ ἠθικῶν λυπῶν κλ.
ἐκμηδενίζοντες τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πνευματικοῦ βίου ἐπὶ
τοῦ ζωϊκοῦ, ἀποδιώκοντες τὰς λύπας, κατασβύνοντες τὰς
ὀρμὰς τῶν παθῶν καὶ διεγείροντες ἀκολουθῶς τὰ ὄργανα
τῶν σαρκικῶν ἀπολαύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ ἀνδρικῆς ἀνικανότητος.

Ἡ ἀνικανότης καλοῦμεν τὴν διαρκῆ ἢ πρόσκαιρον ἀ-
δυναμίαν τῆς κανονικῆς ἐκπληρώσεως τῶν σαρκικῶν ὀρέ-

ξεων. Ἡ ἀνικανότης κυρίως παρουσιάζεται εἰς τὸν ἄνδρα, σπανιώτατα δὲ εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ μόνον ἐν περιπτώσει ἐλλείψεως ἢ ἀποφράξεως τοῦ σωλήνος τοῦ κόλπου. Εἶναι δ' αὕτη *τελεία ἢ παροδική*.

Καὶ *τελείαν* μὲν καλοῦμεν ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ ἀδυναμία πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων προέρχεται εἴτε ἐκ τῆς ἐντελοῦς ἐλλείψεως τοῦ πέους, εἴτε ἐκ τῶν ἀνιάτων δυσμορφιῶν καὶ ἀτελειῶν, εἴτε ἐκ τῆς ἐκφυλίσεως, ἀτονίας καὶ παραλύσεως αὐτοῦ, καθ' ὧν οὐδεμία θεραπεία τελεσφορεῖ.

Παροδικὴν δ' ἐκείνην, καθ' ἣν τὰ μὲν ὄργανα τῶν σαρκικῶν ἀπολαύσεων ὑφίστανται ἀκέραια, τὰ δὲ παραγωγὰ αὐτῆς αἰτία δύνανται νὰ καταπολεμηθῶσι. Λέγεται δ' αὕτη *ἄμεσος* μὲν, ὁπότεν προέρχεται ἐκ τῆς χαλαρώσεως καὶ ἐξασθενήσεως τῆς ιδιοσυστασίας, οἷα παρατηρεῖται εἰς τοὺς ἐν λίαν νεαρᾷ ἡλικίᾳ εἰς ἀκολασίας ἐπιδοθέντας. *Ἐμμεσος* δὲ, ὅταν παρουσιάζηται, καίτοι τῆς ιδιοσυγκρασίας οὐσης ἰσχυρᾶς καὶ καλῆς τῆς διαπλάσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων· προέρχεται δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὕτη ἐκ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ζωϊκῶν δυνάμεων ἀφ' ἑνὸς σημείου τῆς ζωϊκῆς οἰκονομίας πρὸς βλάβην τοῦ γεννητικοῦ συστήματος· οὕτω λ. χ. ἡ συρροὴ αἵματος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἢ οἰωδῆποτε ἄλλῳ μέρει ἐπιφέρει ἀναιμίαν τῶν σπαραγγωδῶν σωμάτων, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀδυναμίαν τῆς στύσεως καὶ ἔμμεσον ἀνικανότητα πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνδρικῶν καθηκόντων.

Αἷτια τῆς παροδικῆς ἀνικανότητος. Ἐκ τῶν πολυαριθμῶν τῆς τοιαύτης ἀνικανότητος αἰτίων ἀναφέρομεν τὴν ἀτονίαν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἕνεκα προώρου ἢ ὑπερμέτρου ἀπολαύσεως τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, τὴν ἀπόλυτον ἀποχίν, τὴν κατάχρησιν τῶν οἴνοπνευματωδῶν καὶ διεγερτικῶν ποτῶν, τὴν ἐξασθενωτικὴν δίαιταν, τὴν παρατεταμένην χρῆσιν ἀφροδισιακῶν φαρμάκων, τὴν ὑπὸ χρονίων νόσων καὶ καταχρήσεων ἐξησθενημένην καὶ ἐξηντλημένην ιδιοσυγκρασίαν, παθήσεις τινὰς τοῦ ἐγκεφάλου

ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ γεννητικοῦ συστήματος ἀντανακλωμένης, τὴν παρατεταμένην διανοητικὴν ἐργασίαν, τὰς βαθείας μελέτας, τὴν ὑπέρμετρον διέγερσιν τῆς φαντασίας, τὰς ζωνρὰς ψυχικὰς συγκινήσεις, τὸν ἰσχυρὸν ἔρωτα κτλ. (1).

Καί τοι ἀπέχομεν σήμερον τῶν χρόνων τῆς ἐλεεινῆς εὐπιστίας, καθ' οὗς οἱ ὀρχιπεδοῦντες κατὰ τὴν γαμήλιον τελετὴν ἐτέλουν τὰς ἀναιδεῖς αὐτῶν καὶ γελοίας εἰς ἡμᾶς σήμερον φαινομένης γοητείας, ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις καὶ σήμερον ἔτι οὐκ ὀλίγοι ἀγαθοὶ καὶ ἀπλοῖκοι χωρικοὶ πιστεύοντες ὅτι εἶναι *δεμένοι* διὰ τῶν κακῶν λόγων γραϊδίου τινὸς καὶ ἀδυνατοῦντες οἱ ταλαίπωροι νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ συζυγικὸν καθῆκον. Ἡ δὲ ἐπιρροὴ τῆς ὀρχιπέδης ὀφείλεται εἰς τὴν ζωνρὰν διέγερσιν τῆς φαντασίας τοῦ ἀγαθοῦ χωρικοῦ καὶ εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς βασκανίας. Εὐτυχῶς ὅμως σήμερον πλησιάζουσι νὰ ἐκλείψωσιν αἱ αἰσχραὶ αὗται ἀγυρτεῖαι.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὰς πόλεις, ὅπου δὲν εἶναι πιστευταὶ αἱ μωραὶ αὗται δεισιδαιμονίαι, δὲν εἶναι σπάνια παραδείγματα μανιακῶν ἐραστῶν, οἱ ὅποιοι ἐνῶ μετ' ὀφθαλμῶν ἀστραποβολοῦντων ἐκ τῶν ἡδονικῶν ἐπιθυμιῶν περιέμενον ἀνυπομόνως τὴν ὥραν τῆς ἐρωτικῆς συνεντεύξεως, κατελήφθησαν αἰφνης ὑπ' ἀνικανότητος καθ' ἣν στιγμὴν διηνοίγοντο ἤδη αὐτοῖς οἱ κόλποι τῆς φιλῆς των. Παρόμοιον πάθημα ὑπέστη καὶ τις λίαν γνωστὸς διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ τυγχάνων, ἡ λύπη δὲ καὶ ἡ αἰσχύνη ἦν ἐκ τῆς συμφορᾶς ταύτης ἐδοκίμασεν οὗτος, τοσοῦτον ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ γεννητικοῦ αὐτοῦ συστήματος ἐπέδρασαν, ὥστε ματαίως ἐπὶ δύο μῆνας ἠγωνίζετο νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὴν ἐρωμένην του ὅτι ἡ ἀνικανότης αὐτοῦ ἦτο παροδική. Ἐν τούτοις ὁ αὐτὸς ἠδύνατο μετ' ἄλλων γυναικῶν ἀκω-

(1). Ἡ κατάχρησις τοῦ καπνοῦ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μία τῶν συχνοτέρων αἰτιῶν τῆς ἀνδρικῆς ἀνικανότητος ἅμα καὶ τῆς ἀναφροδισίας, ὡς ἐπιδρῶντος κατασταλτικῶς καὶ ἐξασθενωτικῶς ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος. (Σημ. τοῦ Μεταφραστοῦ).

λύτως να έντροφᾶ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ φόβου ὑφ' οὗ ὁ ἄνθρωπος οὗτος κατείχετο, ὡς ἄκις μετέβαινε παρὰ τῆ πρώτῃ, καὶ τῆς πεποιθήσεως ὅτι εἶχε τὴν δύναμιν παρὰ ταῖς λοιπαῖς ἐλευθέρως νὰ ἐνεργῆ. Τὰ παραδείγματα ταῦτα καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα μαρτυροῦσι τὴν στενὴν σχέσιν, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς φαντασίας καὶ τῆς γεννητικῆς λειτουργίας. Πρὸς ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τοῦ συζυγικοῦ καθήκοντος, λέγει ὁ Ζοδερῆ, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ πεποίθησις τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὰς δυνάμεις του, ἡ προθυμία τῆς γυναικὸς, ἡ ἡσυχία καὶ ἡ μυστικότητα. Οἱ μυκτηρισμοὶ τῆς γυναικὸς διὰ τὴν ἡλαττωμένην τοῦ ἀνδρὸς γεννητικὴν δύναμιν συνεπάγονται ἐντελῆ ἀδράνειαν καὶ ἀνικανότητα, ὃ δὲ φόβος τοῦ ἀνδρὸς μὴ ἐκτεθῆ εἰς τὰ χλευαστικὰ αὐτῆς βλήματα ἀπομακρύνει αὐτὸν ἐκείνης· διὰ τοῦτο ἢ οὕτω πρὸς τὸν σύζυγον φερομένη γυνὴ διαπράττει μέγα καὶ ἀσύγγνωστον ἀμάρτημα, ὃπερ πάντοτε διαταράττει τὴν συζυγικὴν ἁρμονίαν.

Ἄλλη ἰκανῶς συχνὴ αἰτία ἀνικανότητος εἶνε ἡ ἀποστροφή τὴν ὁποῖαν ἐμπνέει ἡ δυσμορφία, αἱ παθήσεις, ὁ ὑπέρμετρος ὄγκος, ἡ δυσσομία κτλ. ὀργάνων τινῶν τῶν σαρκικῶν ἀπολαύσεων. Ὡσαύτως αἱ σπερματορροαὶ αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς διαρκoῦς διεγέρσεως τοῦ γεννητικοῦ συστήματος καὶ τῆς ἀτονίας αὐτοῦ, ὁποῖαι παρατηροῦνται εἰς τοὺς ἀνανιστάς.

Θεραπεία τῆς ἀνικανότητος. Αὕτη παραλλάσσει ἀναλόγως τῶν παραγωγῶν αἰτίων, τῆς ἰδιοσυγκρασίας καὶ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀτόμου. Ὅπως δὲ σαφέστεροι καταστῶμεν καὶ ὑπὸ τῶν ἀδαῶν τῆς ἰατρικῆς ἀναγνωστῶν κάλλιον κατανοηθῶμεν, συνοψίζομεν τὴν ἀνικανότητα εἰς τὰς ἐπομένους κατηγορίας ἐκθέτοντες ἐν ταύτῳ καὶ τὰ θεραπευτικῶς καθ' ἐκάστης αὐτῶν ἐνδεικνυόμενα μέσα.

1) Εἰς τὴν φυσικῶς τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν συνοδεύουσιν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀνικανότητος οὐδεμίαν ἐπιδέχεται θεραπείαν· ἐκάστη ἡλικία ἔχει τὰς ἡδονὰς τῆς, ὡς ἐκάστη τοῦ ἔτους ὧρα τὰ ἄνθη τῆς. Ὁ γέρον πρέπει νὰ

παύσῃ πλέον περὶ τῶν ἡδονῶν τῆς σαρκὸς σκεπτόμενος.

2) Τὴν ἐκ δυσμορφίας ἢ ἀτελείας τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τῆς ὁποίας ἡ θεραπεία ἀνάγεται εἰς τὴν χειρουργικὴν.

3) Εἰς τὴν ἐξ ἠθικῶν ἐπιδράσεων (ὡς δειλίας, φόβου, αἰσχύνης κτλ.) ἐπερχομένην, ἣτις ἀπαιτεῖ ἀποκλειστικῶς ἠθικὴν θεραπείαν καὶ ἐκλείπει ἅμα ἀρθείσης τῆς ἐπιδράσεως.

4) Εἰς τὴν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ συγκέντρωσιν τῆς ἐνεργείας τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν αἰσθημάτων τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς αἰδοῦς, τῶν βιαίων ἐπιθυμιῶν κτλ. Ἡ θεραπεία ἐνταῦθα συνίσταται εἰς τὴν ὑποβολὴν τοῦ ἀτόμου εἰς ὅλως ἐναντίας ἔξεις, δηλ. εἰς διανοητικὴν ἡσυχίαν, σωμασκίαν, διασκεδάσεις, ταξείδια, ἀγροτικὸν βίον κτλ. Ἐὰν δὲ ἡ ἀνικανότης εἶναι συνέπεια ὑπερμέτρου ἔρωτος ἢ βιαίων ἐπιθυμιῶν, πρὸς θεραπείαν αὐτῆς, πλὴν τῆς σωμασκίας καὶ τῶν διασκεδάσεων, εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ἐπὶ τινι χρόνον ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀγαπητοῦ ἀντικειμένου καὶ ἡ ἐξάλειψις τῶν ἰδεῶν καὶ φαντασιῶν, αἵτινες ὑποβάλλουσι τὴν ἐγκεφαλικὴν ἐξέγερσιν, ἢ ὑποβολὴ τοῦ ἀτόμου εἰς ἡπιάν θρεπτικὴν δίαιταν, ἢ χρῆσις πρᾶϋντικῶν ποτῶν, ὡς ὀρροῦ γάλακτος, γαλακτώματος ἀμυγδάλων κτλ. καὶ πᾶν, τέλος, τὸ δυνάμενον νὰ καταπολεμήσῃ τὸν ἐρεθισμὸν οὗτινος ἢ ὀρμὴ καταβάλλει τὰς ἀνδρικὰς λειτουργίας. Κατὰ δὲ τῆς ἐξ ἐνδελεχοῦς διανοητικῆς ἐργασίας ἀνικανότητος τὸ μόνον τελεσιουργὸν μέσον εἶναι ἡ ἀποχὴ ταύτης.

Εἰς τὴν ὀφειλομένην εἰς ἀτονίαν τῶν ὀργάνων τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς, ἣτις εἶναι καὶ ἡ συχνότερα μορφή. Πρὸς καταπολέμησιν δὲ ταύτης ἀπαιτεῖται ἡ χρῆσις τονωτικῆς καὶ ἀναπληρωτικῆς διαίτης πρὸς ἀναζωογόνησιν τοῦ ἀπονεαρκωμένου γεννητικοῦ συστήματος, ἡ ἐνίσχυσις τῆς καταπεπονημένης μυϊκῆς ἐνεργείας, καὶ ἡ διὰ συνετοῦς καὶ μεμετρημένης χρήσεως τῶν ἀφροδισιακῶν φαρμάκων διεγέρσις τοῦ πέους. Πρὸς θεραπείαν τοῦ εἴδους τούτου

τῆς ἀνικανότητος, τοῦ ἀπαντωμένου ἰδία παρὰ τοῖς ἐγγάμοις καὶ προκεχωρημένοις τὴν ἡλικίαν ἀτόμοις, συχνότερου δὲ καὶ δυσιατωτέρου παντὸς ἄλλου, ἰδιάζουσιν οἱ ἱατροὶ προσπάθειαν κατέβαλλον.

Ἐν ἀρχῇ τὸ τοιοῦτον ἄτομον ὑποβάλλεται εἰς θρεπτικὴν καὶ ἰκανὴν νὰ διεγείρῃ τὰς ἐξησθενημένας αὐτοῦ δυνάμεις διαίταν, περὶ ἧς πολλαχοῦ ἐλαλήσαμεν, οἱ παλαιοὶ δὲ οἶνοι, τὰ σιδηροῦχα ὕδατα μετὰ τῆς κίνης συνδυαζόμενα, εἶναι ἐξαιρέτα τονωτικά εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις. Μετὰ τῆς τοιαύτης διαίτης συνδυάζεται ἡ γυμναστική, ἡ θήρα, ἡ ἵππασία, ἡ ὀπλασκία, τὸ κολύμβημα, ὁ χορός, ἐκ διαλειμμάτων δὲ ἡ χρῆσις λουτρῶν ψυχρῶν μὲν τὸν χειμῶνα, χλιαρῶν δὲ τὸ θέρος, ψυχρῶν ἀρωματικῶν καταιωνήσεων, ὁμοίων τοπικῶν ἀτμολούτρων, αἱ ἐπὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης, τῆς ἐσωτερικῆς τῶν μηρῶν ἐπιφανείας, τοῦ περιναίου καὶ αὐτοῦ τοῦ πέους ἐντρίψεις δι' ἀφροδισιακοῦ τινος χρίσματος, αἱ διὰ θαλασσίου ὕδατος ἐπιπλύσεις τῶν ὀργάνων τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς τρις τῆς ἡμέρας γινόμεναι ἐπὶ 5' ἐκάστοτε, αἱ ἐπιτριβαὶ τοῦ πέους διὰ σπόγγου ἐν παγολύτῳ ὕδατι ἐμβεβεγγμένου, ἢ κάλλιον διὰ τεμαχίου πάγου, ἐξ ὧν ἐπέρχεται ἀντίδρασις προκαλοῦσα μεγάλην συρροὴν αἵματος ἐν τῇ σπυραγγῶδι τοῦ πέους ἰσθμῷ. Ἄλλο μέσον ὀλίγον μὲν γνωστόν, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου τὰ ἀποτελέσματα ἰκανῶς λόγου ἀξία ἀπέβησαν, εἶναι ὁ τὸ ἐσωτερικὸν τοίχωμα τοῦ καρποῦ τῆς κυνοσβάτου (ἀγρίας τριανταφυλλιάς) περιβάλλον χνουῖς· οὗτος ἀποξηρανθεὶς καὶ περὶ τὴν στεφάνην τῆς βάλανου καὶ τὴν συνέχειαν τῆς οὐρήθρας ἐντριβεὶς προκαλεῖ ἰδιάζοντα κνισμὸν διεγείροντα τὴν ἠλαττωμένην αἰσθητικότητα αὐτῆς καὶ ἐπιφέροντα τὴν στύσιν.

Ὅταν δὲ τῶν μέσων τούτων ἡ ἐφαρμογὴ δὲν ἐπιφέρῃ τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ὑπολείπονται ἄλλα τινὰ μέσα εἰς τὰ ὁποῖα δύναται ὁ ἀνίκανος νὰ προστρέξῃ, περὶ τῶν ὁποίων ἐν τῷ ἀμέσῳ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ θέλομεν πραγματευθῆ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τῆς χρήσεως ἄλλων τινῶν μέσων πρὸς θεραπείαν τῆς ἀνδρικῆς ἀνικανότητος.

§ 1. Περὶ τῆς μαστιγώσεως.

Ἡ μέθοδος αὕτη συνίσταται εἰς τὴν πληξίν μερῶν τινῶν τοῦ σώματος διὰ μαστιγίων ἢ ραβδίων, εἰς χορδὰς ἢ δερμάτινον λωρίον ἀποληγόντων. Ἐν τῇ ἀναφροδισίᾳ καὶ τῇ ἀνικανότητι ἡ μαστιγώσις τελεῖται ἐπὶ τῆς ράχως, τῶν πλαγίων τῆς κοιλίας μερῶν, τῶν γλουτῶν καὶ τῶν μηρῶν· σκοπεῖται δὲ διὰ ταύτης ἡ συρροὴ αἵματος ἐπὶ τοῦ δέρματος καὶ τῶν ὑποδορείων μυῶν· ὁ ἐκ ταύτης ἐπιφερόμενος ἐρεθισμὸς ἐπὶ τῶν μερῶν τούτων ἐπιδρᾷ ταχέως ἐπὶ τοῦ γεννητικοῦ συστήματος διὰ τῆς ὑπαρχούσης συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν νευρικῶν νηματίων τούτου καὶ τῶν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐποιοῦντο εὐρείαν τῆς μαστιγώσεως χρῆσιν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Κρονίων, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ δύο φῦλα ἐμαστιγοῦντο ἀμοιβαίως πρὸς εὐχερεστέραν διεξαγωγὴν τῆς εὐφροσύνης ταύτης τελετῆς.

Ὁ Ἴπποκράτης καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης ἐξεθείαζον τὴν ἐπὶ πολλῶν νόσων ὠφέλιμον ἐπίδρασιν τῆς μαστιγώσεως. Ὁ Μυζᾶς, ἱατρὸς ἐπὶ Αὐγούστου ἀκμάσας, ὡς καὶ ὁ Γαληνός, διὰ τῆς μαστιγώσεως καὶ τῆς ψυχρολουσίας ἐθεράπευον τὴν ἐνεκα ἀδυναμίας ἢ νωθρότητος ἀνικανότητα. Ὁ ποιητὴς Πετρώνιος ἀναφέρει ὅτι ἡ μαστιγώσις, καὶ ἰδία ἢ κνίδωσις, ἦσαν ἐν μεγάλῃ χρήσει παρὰ τοῖς ἀκόλαστοις τῆς Ῥώμης πρὸς διέγερσιν τῶν ἐκ τῶν ὀργίων ἐξαντληθεισῶν γεννητικῶν αὐτῶν δυνάμεων. Ὁ Ἀρεταῖος, ὁ Καίλιος Αὐρηλιανός, ὁ Ραζῆς καὶ πλείστοι ἄλλοι ἐξοχοὶ πρακτικοὶ ἀναφέρουσιν ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτῶν θαυμασίας ἰάσεις δι' αὐτῆς ἐπιτευχθείσας. Ὁ Καμπανέλ-

λας αναφέρει περί τινος, ὅτι ἦτο ἀνίκανος εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ συζυγικοῦ καθήκοντος, ἀν μὴ προηγουμένως ὑπὸ ἐπιτηδείου καὶ ρωμαλέου θεράποντος ἰσχυρῶς ἐμαστιγοῦτο. Ὁ διάσημος ἀνατόμος Μειβόμιος ἐν ποιήματι αὐτοῦ περὶ μαστιγώσεως προτρέπει ἐνθέρμως τοὺς ἀνικάνους νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν μαστίγωσιν, ἐὰν θέλωσι νὰ ἐπανακτίσωσι τὰς ἀνδρικὰς αὐτῶν δυνάμεις. Ἐν συντόμῳ δὲ ἡ μαστίγωσις ἐπηνέθη παρὰ πολλῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἰατρῶν ὡς χρησιμωτάτη, οὐ μόνον κατὰ τῆς ἀτονίας τοῦ γεννητικοῦ σπστήματος, ἀλλὰ καὶ κατὰ πολλῶν νόσων τοῦ δέρματος καὶ τοῦ ὑποδορείου συνεκτικοῦ ἰστοῦ· ἐφημίσθη ὡσαύτως ὡς δραστήριον κατὰ τῆς ἀπισχνάνσεως φάρμακον καὶ παρηγγέλθη εἰς τοὺς θέλοντας νὰ γίνωσιν εὐσαρκοί.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἱστορίας τῆς μαστιγώσεως θέλομεν ἀναφέρει τινὰ καὶ περὶ τῆς πομπῆς τῶν μαστιγουμένων, καθ' ἣν, πρὸ τινῶν ἑπι αἰώνων, θεοβλαβεῖς ἄνθρωποι διέτρεχον τὰς ὁδοὺς πλήττοντες ἑαυτοὺς διὰ μαστιγίου. Τῆς πράξεως ταύτης τῆς ληθθείσης ἐκ τῶν Πανειῶν τῆς ἀρχαίας Ρώμης ὁ σκοπὸς δὲν διηνεκρινίσθη ἀρκούντως· ἀπολογηταί τινες διῆσχυρίσθησαν ὅτι ἐγένετο πρὸς εὐλαβῆ σκοπὸν· ἀλλ' οἱ φιλόσοφοι σαφῶς κατέδειξαν, ὅτι ἀπότοκοι οὔσαι τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ φανατισμοῦ αἱ πομπαὶ τῶν μαστιγουμένων ἀπέβησαν αἰτίαι ἀταξιῶν καὶ σκανδάλων. Τῇ ἀληθείᾳ, ἀφοῦ ἡ μαστίγωσις ἦτο γνωστή, ὡς ἐν τῶν ἰσχυρωτέρων ἀφροδισιακῶν μέσων, δὲν ἦτο παράλογον νὰ συνηθίζηται ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐν θρησκευτικαῖς τελεταῖς, ἐν αἷς ἐδέοντο ὑπὲρ σωφροσύνης. Ἐν ἔτει 1260 εἰσήχθη ἡ μαστίγωσις διὰ τοῦ Ρενιέρου ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· τὸ παράδειγμα τούτου ἠκολούθησαν πλῆθος φανατικῶν, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ὀργανίσθησαν συστήματα μαστιγουμένων, οἵτινες διὰ τῶν ραβδισμῶν τοὺς ὁποίους ὑφίσταντο προσεδόκων τὸν ἐξιλασμὸν τῶν ἀμαρτημάτων αὐτῶν· ὁ μᾶλλον δ' ἐν τῇ παραδόξῳ ταύτῃ δοκιμασίᾳ διακριθεὶς ὑπῆρξεν ἀναν-

τιρρῆτως ὁ ἅγιος Δομίνικος ὑποβαλλόμενος εἰς μαστίγωσιν οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ψυχικῆς σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ πλῆθους. Ὁ Ι. Βουαλώ, καίτοι θαυμάζων τὴν σταθερότητα τοῦ ἀγίου καὶ τὴν περιφρόνησιν τῆς ὀδύνης ὑπὸ τῶν μαστιγουμένων, ὁμολογεῖ ἐν τούτοις, ὅτι ἡ μαστίγωσις τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐκλυσιν τῶν ἠθῶν συνετέλεσε. Καὶ ἀληθῶς τὰ ἐκ ταύτης σκάνδαλα ἐπὶ τοσοῦτον ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὥστε ὁ πάπας Κλήμης ς'. ἠναγκάσθη ν' ἀπαγορεύσῃ ρητῶς τὰς δημοσίας μαστιγώσεις. Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν ἀπαγόρευσιν ἐνηκολούθουν αὐταὶ κρύφα τελούμεναι· μόλις δὲ μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ χρόνου αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἐπιτιμήσεις καὶ αἱ αὐστηρόταται ἀστυνομικαὶ διατάξεις κατώρθωσαν νὰ καταργήσωσι διὰ παντὸς τὸ ἀνόσιον καὶ ἐπονείδιστον τοῦτο ἔθιμον.

Τὴν σήμερον δὲ ἡ μαστίγωσις διατηρεῖται μόνον ὡς ὑγιεινὸν καὶ θεραπευτικὸν μέσον παρὰ τισὶ λαοῖς (Σίναις, Πέρσαις), κατ' ἐξοχὴν δὲ παρὰ τοῖς Ρώσσοις. Οἱ τελευταῖοι μαστιγοῦνται ἐν τῷ λουτρῷ διὰ ράβδου ἐκ σημύδας ὅπως ἐπιφέρωσι σωτήριοι ἀντίδρασιν· ὅσοι δ' ἐκ τῆς μεγάλης τῆς μαστιγῆς χρήσεως ἔχουσι τὸ δέρμα ἐσκληρυνόμενον ἐμβρέχουσι ταύτην εἰς ὄξος, ὅπως διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ ὃν τοῦτο ἐπιφέρει ἐπανακτίσωσι τὴν ἀποσβεσθεῖσαν αὐτῶν αἰσθητικότητα.

Ἄλλ' ἡ μαστίγωσις δὲν ἐπιδρᾷ μόνον ἐπὶ τοῦ πάσχοντος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεργοῦντος καὶ ἐπὶ τοῦ θεωμένου αὐτῆν. Ὁ Βρωτῶμ ἀναφέρει ὅτι ἤκουσε νὰ λέγωσι περὶ ἠγεμονίδος τινός, ἥτις ὅπως διαγείρη τὴν φυσικὴν αὐτῆς λαγνεῖαν ἀπεγύμνου τὰς ὠραιότερας ἐκ τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς γυναικῶν καὶ νεανίσκων, ὡς καὶ τοὺς εὐειδεστέρους τῶν ἀκολούθων αὐτῆς νεανίσκων, τερπομένην τὰ μέγιστα ἐκ τῆς θέας αὐτῶν· ἡ ἠδονὴ δ' αὐτῆς ἐφθάνεν εἰς τὸ ἑπακρον, ὁσάκις πλῆττουσα ἢ παραγγέλουσα ἄλλους νὰ πλῆττωσιν αὐτοὺς ἔβλεπε τοὺς κλονισμοὺς καὶ τὰς συστροφὰς τὰς ὁποίας αἱ πλήξεις ἐπέφερον

εἰς τὰ δυστυχῆ ταῦτα ὄντα. Πολλοὶ δέ, καὶ σήμερον ἔτι, ἀκόλαστοι γέροντες, κρύφα καὶ ἐν σκοτίᾳ ποιοῦνται χρῆσιν τοιούτων μέσων ὅπως τύχῃσι προσκαίρου διεγέρσεως τῶν νεναρκωμένων αὐτῶν γεννητικῶν δυνάμεων.

§ 2. Περὶ κνιδώσεως.

Ἡ κνίδη (τσουκίδα), ὡς γνωστόν, ἔλθοῦσα εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ δέρματος ἀναπτύσσει ἐν αὐτῷ μικρὰς φυσαλίδας, πέριξ τῶν ὁποίων ἀναφαίνεται κνισμός, ἐρυθρότης καὶ καυστικὴ θερμότης· μετὰ τινα δὲ χρόνον ὁ ἐρεθισμὸς διαλύεται καὶ τὸ δέριμα κατὰ μικρὸν ἐπανέρχεται εἰς τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θέσιν· ἡ τοιαύτη δὲ τῆς κνίδης ἐνέργεια ὀφείλεται εἰς δριμεῖάν τινα καυστικὴν οὐσίαν, ἣτις ἐκκρίνεται ἐξ ἀδενίσκων τινῶν κειμένων κατὰ τὴν κορυφὴν τῶν εἰς τὰ φύλλα τῆς κνίδης ὀρθουμένων τριχῶν. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι μεταξὺ τῆς κνιδώσεως καὶ τῆς μαστιγώσεως ὑφίσταται ἡ διαφορὰ, ὅτι ἡ μὲν πρώτη ἐνεργεῖ ἐξωτερικῶς καὶ ἡ ὑπεραιμία τοῦ δέρματος ἐν αὐτῇ προέρχεται ἐκ τῆς πλήξεως τῆς μαστιγῆς, ἐξ ἧς πολλάκις καὶ μώλωπες, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκδοραὶ δυνατὸν ν' ἀναπτυχθῶσιν, ἐνῶ τὸναντίον ἡ δευτέρα ἐνεργεῖ ἐσωτερικῶς διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ τὸν ὁποῖον ἐπιφέρει ἡ ἐκ τῶν ἀδενίσκων ἐκκρινομένη δριμεῖα οὐσία.

Ἡ χρῆσις τῆς κνιδώσεως κατὰ τῆς ἐξ ἀτονίας τοῦ γεννητικοῦ συστήματος προερχομένης ἀνδρικῆς ἀνικανότητος ἦτο ἀνέκαθεν λίαν διαδεδομένη. Πρὸς ἐφαρμογὴν δ' αὐτῆς προτιμᾶται ἡ ἀγρία κνίδη, ὡς ἔχουσα πλειοτέρας τρίχας καὶ δριμύτερον εἰς τοὺς ἀδένας ὀξύ· δι' αὐτῆς ἐπιτρίβεται ὀλόκληρον τὸ μέλος, μέχρις οὗ ὁ πάσχων αἰσθανθῆ καυστικὸν κνισμὸν, ὅτε γίνεται διακοπὴ καὶ ἀναμένεται τὸ ἀποτέλεσμα. Εἶναι σπάνιον ἡ χρῆσις τοῦ μέσου τούτου νὰ μὴ ἐπιφέρῃ παροδικὴν τινα στῦσιν· ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν γενομένη εὐρύνει τὰ σπραγγώδη σώ-

ματα διὰ τῆς ὑπεραιμίας, τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ, καὶ ἀποκαθιστᾷ τὴν ἀπωλεσθεῖσαν στυτικὴν δύναμιν.

§ 3. Περὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Ὁ ἠλεκτρισμὸς, τὸ τοσοῦτον μυστηριώδες καὶ δραστήριον τοῦτο μέσον, ὅπερ ἡ νεωτέρα ἰατρικὴ πλησιάζει νὰ ἐγκαταλείψῃ ἢ καὶ πολὺ παραμελεῖ τὴν θεραπευτικὴν αὐτοῦ χρῆσιν, ἐπληρέθη ὡς ἐν τῶν δραστηριωτέρων ἱαματικῶν βοηθημάτων κατὰ πλείστων νόσων, ὡς ἐμφράξεων, διαφόρων ἀδυναμικῶν καταστάσεων, νευρικῶν νόσων, παραλύσεων κ.τ.λ. Πολλοὶ ἰατροί, φυσιολόγοι, καὶ φυσικοὶ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀπεπειράθησαν νὰ χρησιμοποιήσωσι τὸν ἠλεκτρισμὸν ὑπὲρ τῆς ἰατρικῆς, πολλάκις δὲ αἱ προσπάθειαι αὐτῶν ὑπὸ ἐπιτυχίας ἐστέφθησαν. Πρῶτος ὁ Νολλὲ τὴν ιδέαν ταύτην συνέλαβε, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ ἐκ Γενεύης Ζαλαβὲρ καὶ ὁ ἐκ Μονπελιὲ Σωβάζ ἐθεράπευσαν διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ πολλὰς παραλύσεις, τοῦθ' ὅπερ ἐνεποίησε μεγάλην αἰσθησιν ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ὁ Μωδυή, κατ' ἐντολὴν τῆς ἰατρικῆς ἐταιρίας τῶν Παρισίων, ἐπελείφθη σειρᾶς πειραμάτων περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπὶ διαφόρων νόσων, ὧν τὰ μὲν ἐντελῶς ἐπέτυχον, ἄλλα δὲ καθ' ὀλοκληρίαν ἀπέτυχον. Λαμπρὰ δὲ ἀποτελέσματα ἔσχεν ὡσαύτως ὁ ἰατρὸς Καβάλλο, θεραπεύων δι' αὐτοῦ τὸν μαρασμὸν, τὴν παράλυσιν τῶν αἰσθητηρίων, τὰς συσπάσεις, τὴν ἐπιληψίαν, τὰς νευρώσεις, τοὺς ρευματισμούς, τὴν ἀμνηρόριαν καὶ δυσμνηρόριαν, τὴν ἀνικανότητα, τὴν ἀναφροδίσιαν, τὴν στειρώσιν κτλ. ἀποδώσας τὴν ζωὴν εἰς πολλοὺς ἀσφυκτικούς, σώσας δ' ἐκ βεβαίου θανάτου ληθαργοῦντά τινα.

Ὁ Γκαρδάν, ὁ Βρυδών, ὁ δὲ Σωσοῦρ, ὁ Καντών, ὁ Οὐάτσον, ὁ Χάρτμαν, ὁ Οὐίνκλερ, ὁ Ζανόττη, ὁ Βὰν Τρότσιδικ, ὁ Σιγκώ, ὁ Βερταλὼν καὶ ἄλλοι διάσημοι ἐπιστήμονες προέβησαν εἰς πειραματικὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐρεῦνας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπιτυχεῖς.

Πάντας ὁμως τούτους ὑπερέβη ὁ ἰατρὸς Graham, ὅστις ἐπὶ τοσοῦτον ἐξεθαμβώθη ἐκ τῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων τῆς νέας ταύτης θεραπευτικῆς, ὥστε συνέστησε πάραυτα ἐν Λονδίῳ δημόσιον κατάστημα ἠλεκτροθεραπευτικῆς, ἐν ᾧ ἢ δι' ἠλεκτρισμοῦ θεραπεία ἐθαυματούργει. Ἐνθουσιώδεις ὁπαδοὶ τῆς ἠλεκτροθεραπευτικῆς στιφηδὸν μετέβαινον ἐν τῷ «ναῶ τῆς Ὑγείας», καθὼς μετ' οὐ πολὺ ἐμέλλεν ἐν Παρισίοις περὶ τοὺς καδίσκους τοῦ Μεσμέρου τὸ πλῆθος νὰ συνωθῆται. Δυστυχῶς ὁμως ὁ Γκράχαμ ἠθέλησε νὰ συνενώσῃ τὴν πολυτέλειαν, τὴν ἀγυρτεῖαν καὶ τὸ μυστηριώδες, τὰ μέσα δὲ ταῦτα ἐπλούτισαν μὲ αὐτόν, ἔθεσαν ὁμως κατὰ μικρὸν εἰς λήθην καὶ ἐκπεσμόν τὴν μέθοδον αὐτοῦ. Ὁ Βὰν Τρότσβικ ἐν τινὶ αὐτοῦ περὶ ἠλεκτροθεραπευτικῆς συγγραφῆς ἐκθέτει πολλὰς περιπτώσεις ἀναφροδισίας καὶ ἀνικανότητος διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπευθείσας. Ὁ Τιλλάυ, ὁ Παλαπρὰ καὶ ὁ Ζαραρδὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου συνέστησαν τὸν ἠλεκτρισμόν ὡς δραστήριον μέσον κατὰ τῶν νευρικῶν νόσων, αἵτινες ἀντέστησαν εἰς τὴν χρῆσιν πάντων τῶν γνωστῶν θεραπευτικῶν μέσων. Καί, τέλος, οἱ πλείστοι τῶν ἰατρῶν συμφωνοῦσι περὶ τῆς ὠφελείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ κατὰ τῶν νόσων ὅσαι εἶναι ἀπότοκοι τῆς ἐξασθενήσεως τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Περὶ τῶν τρόπων τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐν τῇ ἰατρικῇ. Ἀναλόγως τῶν ἐνδείξεων μεταχειρίζομεθα πρὸς μετάδοσιν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ τὴν ἠλεκτρικὴν μηχανήν, τὴν λουγδουνικὴν λάμπην, ἢ τὴν γαλβανικὴν στήλην· ἐφαρμόζομεν δὲ τοῦτον ἀναλόγως τῶν ὑπὸ θεραπείαν νόσων· 1) δι' ἀμέσου συγκοινωνίας, 2) διὰ τοῦ λουτροῦ, 3) διὰ τῆς ἐπαφῆς τοῦ ἀέρος, 4) διὰ τῆς ἐπαφῆς ψύκτρας ἢ φλανέλλης, ἧς τὸ ἠλεκτρισθισόμενον μέρος εἶναι κεκαλυμμένον, 5) διὰ δέσμης ἠλεκτρικῶν ἀκτίνων, 6) δι' ἠλεκτρικῶν σπινθήρων, καὶ 7) διὰ συγκινήσεως. Περιοριζόμεθα εἰς τὴν ἀπλὴν μνείαν τῶν μεθόδων τούτων, παραπέμποντες τὸν ἀναγνώστην πρὸς ἐκτενεστέ-

ραν σπουδὴν εἰς τὰ συγγράμματα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς. Εἰς τὴν ἀγχίνοιαν δὲ τοῦ ἰατροῦ ἐγκεῖται ἡ ἐκλογὴ ἐκ τῶν μεθόδων τούτων τῆς μᾶλλον ἀρμοδίας πρὸς θεραπείαν τῆς σκοπούμενης νόσου· διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ μικρὰ τῆς θεραπείας ἐπιτυχία δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἀδράνειαν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν κακὴν αὐτοῦ ἐφαρμογὴν. Δύο ἄρα συνθῆκαι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐντελοῦς θεραπείας ἀπαιτοῦνται, ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ ἐπιτηδειότης τοῦ ἠλεκτρίζοντος καὶ ἡ ὑπομονὴ καὶ καρτερία τοῦ ἠλεκτριζομένου· τούτων δὲ ὑπαρχουσῶν σπανιώτατα ἀποτυγχάνει ἢ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ θεραπεία.

Φρονοῦμεν μετὰ τῶν πλείστων φυσιολόγων ὅτι ἡ ἠλεκτροθεραπεία πρέπει νὰ ἐξέλθῃ τῆς λήθης ἐν ἣ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διετέλει. Ἐκ τῆς πλουσίας αὐτῆς πηγῆς ἡ Ἰατρικὴ νέας δυνάμεις θέλει ἀντλήσῃ, διὰ τοῦ συνδυασμοῦ δὲ τῆς θεραπευτικῆς ταύτης μεθόδου μετὰ τῶν λοιπῶν θέλει δυννηθῆ ἐπὶ τέλος ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῆς μεγάλης τάξεως τῶν νοσημάτων, καθ' ὅν μέχρι τοῦδε πᾶν θεραπευτικὸν μέσον ἀπρακτεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ στειρώσεως.

Ἡ στειρώσις, ἢ ἡ πρὸς τεκνοποίησιν ἀδυναμία, ἀπαντᾶται συχνότερον εἰς τὴν γυναῖκα ἢ εἰς τὸν ἄνδρα. Ἡ ἀδυναμία αὕτη ἐθεωρεῖτο ὄνειδος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, παρ' οἷς ὑπὸ τῶν νόμων ἦτο ἐπιβεβλημένη ἡ διάλυσις τῶν ἀκάρπων γάμων· διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σκοπὸς τοῦ γάμου ἦτο ἡ αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολιτῶν, οὐχὶ δέ, ὡς κατὰ τὴν ἡμετέραν, ὁ ἀγενῆς ἐγώισμος

καὶ ἡ ἀτομικὴ εὐδαιμονία. Ὅσῳ τὰ ἤθη λαοῦ τινος εἶναι ἀγνότερα, τοσοῦτον ὁ γάμος καὶ ἡ ἀπόκτησις τέκνων εἶναι ποθητὰ εἰς τὰς γυναῖκας· μόνον δ' ἐν ταῖς ἐποχαῖς τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐκπτώσεως τῶν ἠθῶν ἡ γυνὴ ἐφοβεῖτο τὴν μητρότητα. Ἐν Ἰνδία καὶ Αἰγύπτῳ αἱ στείραι γυναῖκες ἐθλίβοντο ὑπερμέτρως διὰ τὴν θέσιν ἐν ἣ διετέλουν περιφρονούμεναι καὶ ἐξευτελιζόμεναι παρὰ τῶν ἀνδρῶν. Ἡ στειρώσις ὑπελαμβάνετο ὡς ὕβρις παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ θεία τιμωρία· οἱ δὲ Σῖναι καὶ οἱ Ἄραβες ἐθεώρουν τὴν στειραν γυναῖκα ὡς σκεῦος ἄχρηστον καὶ τῆς ἐλαχίστης ἐστερνημένον ἀξίας.

§ 1. Περὶ τῶν αἰτίων τῆς στειρώσεως.

Ταῦτα καθόλου διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας. Καὶ ἡ μὲν πρώτη περιλαμβάνει τὴν ἀπουσίαν ἐνδὸς ἢ πλειοτέρων ὀργάνων τοῦ γεννητικοῦ συστήματος (ἐλλειψίς τῶν σπερματογόνων ὀργάνων ἢ τῶν σπερματοθηκῶν τῆς μήτρας ἢ τῶν ὠθηκῶν), ἢ τὴν προσβολὴν τούτων ὑπὸ νόσων ἀνιάτων· τῆς δὲ δευτέρας ἀτελῆς αὐτῶν διάπλασις ἢ προσβολὴ ὑπὸ νόσων ἰατῶν· ἐκ τῶν τελευταίων δὲ αἱ μὲν δύνανται εὐκόλως νὰ θεραπευθῶσιν, αἱ δὲ ἀπαιτοῦσι θεραπείαν λίαν μακρὰν ἐξαντλοῦσαν τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἀρρώστου.

Ἰδίᾳ δὲ τῆς μὲν ἀνδρικῆς στειρώσεως αἷτια εἶναι ἡ ἀτροφία τῶν σπερματογόνων ὀργάνων καὶ διάφοροι νόσοι αὐτῶν (ὕδροκῆλη, κισσοκῆλη, σαρκοκῆλη), ἢ ἀπόφραξις ἢ εὐρυνσις τῶν ἐκφορητικῶν τῶν σπερματογόνων ὀργάνων πόρων, αἱ νόσοι τῶν σπερματοθηκῶν, αἱ ἀλλοιώσεις τῆς γονῆς, ἢ σπερματορροία, αἱ νόσοι τοῦ προστάτου ἀδένο, ἢ ἐλαττωματικὴ διάπλασις τοῦ πέους, αἱ στενώσεις, τὰ συρίγγια καὶ λοιπαὶ νόσοι τῆς οὐρήθρας, ἢ ἐπισπαδιάς καὶ ὑποσπαδιάς, ἢ φίμωσις, ἢ ἀτονία καὶ παράλυσις τῶν θορακίων (éjaculateurs) μυῶν, ἢ ἐπιφέρουσα ἀναφροδισίαν λίαν ψυχρὰ κράσις, ὡς καὶ ἡ ἐνίοτε σατυρίασιν γεν-

νώσα λίαν θερμὴ, αἱ νόσοι τῆς παρεγκεφαλίδος καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ κτλ. Τῆς δὲ γυναικείας, αἱ νόσοι τῶν ὠθηκῶν, αἱ ἀλλοιώσεις τῶν ὠαρίων, ἢ στενώσεις, καταστροφὴ, ἢ σύμμυσις τῶν σαλπίνγων, ἢ ὑπέμετρος ἐπιμήκυνσις τῆς κλειτορίδος ἐμφαίνουσα ἐν γένει μικρὰν ἀνάπτυξιν τῆς μήτρας καὶ τῶν ὠθηκῶν, ἢ πρὸς τοὺς ἀνδρας ἀδιαφορία καὶ αἱ παρὰ φύσιν ὄρμαί, ἢ στενότης, ἢ ὑπέμετρος εὐρυνσις ἢ ἐντελής ἐλλειψίς τοῦ κόλπου, ἢ ἰσχυρῶς ἀλκαλικὴ ἀντίδρασις τῆς ἀπὸ τῆς μήτρας ἐξερχομένης βλέννης καὶ ἡ λίαν ὀξεῖα τῆς ἀπὸ τοῦ κόλπου, τὰ κοιλικὰ συρίγγια, οἱ πολὺποδες κτλ., ἢ μικρὰ χωρητικότης καὶ ἡ ἀτροφία τῆς μήτρας, ἢ σύμμυσις τοῦ τραχήλου αὐτῆς, αἱ μνηορραγίαι ἢ αἱ μητρορραγίαι, ἢ ἀφθονος λευκόρροια, ὁ ὑστερισμὸς καὶ ἡ νυμφομανία· καί, τέλος, περιπτώσεις τινὲς ἐξαρτῶνται ἐξ αἰτίων, ἅτινα συνδέονται πρὸς τὴν ἰδιοσυστασίαν τῆς γυναικός.

§ 2. Περὶ τῆς θεραπείας νόσων τινῶν καὶ ἀτελειῶν τῶν ἀνδρικῶν ὀργάνων τῆς τεκνογονίας.

Ἡ ἀτροφία τῶν σπερματογόνων ὀργάνων. Ὅταν αὕτη δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ὀργανικῆς τινος νόσου καταπολεμεῖται δι' ἐρεθιστικῶν ἡμιλούτρων, ἀρωματικῶν ὑποκαπνισμῶν, χρισμάτων ἀμμωνιωδῶν, τῆς προσεκτικῆς χρήσεως τῶν κανθαρίδων, καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ὀργάνου, ὅταν μάλιστα ἡ νόσος ὀφείληται εἰς παρατεταμένην ἀποχὴν· διότι ἡ ἐλλειψίς ἀσκήσεως ἐξασθενεῖ τὴν λειτουργικὴν ἐνέργειαν ὀργάνου τινός καὶ καθιστᾷ αὐτὸ ἐντελῶς ἀδρανές.

Ἡ ὕδροκῆλη, σαρκοκῆλη, σπερματοκῆλη καὶ κισσοκῆλη δὲν ἀποβαίνουνσι μὲν ἀπολύτως αἷτια στειρώσεως, δύνανται ὅμως νὰ παραβλάψωσι τὴν συνεύρεσιν καθιστῶσαι αὐτὴν ἀτελεῖ καὶ μὴ ἀποτελεσματικὴν. Περὶ τῆς θεραπείας τῶν νόσων τούτων πραγματεύεται ἡ χειρουργικὴ.

Ἡ ἀπόφραξις τῶν ἐκφορητικῶν τῶν σπερματογόνων ὀργάνων πόρων εἶναι νόσος σπανία καὶ δυσδιάγνωστος. Ἐπέρχεται δὲ κατὰ πολλοὺς ἰατροὺς μετ' ἐπιληνιμμένης ὀρχίτιδας. Τῶν ἐκφορητικῶν πόρων ἀποφραχθέντων, τὸ ἐν τοῖς σπερματογόνοις ὀργανοῖς κατεργαζόμενον σπέρμα δὲν φέρεται πλέον πρὸς τὰς σπερματοθήκας, ἐξ οὗ ἀναγκαίως ἐπέρχεται στέρωσις. Τὰ πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου ταύτης ἐν χρήσει μέσα εἶναι ἀδέδαια· πιστεύεται δὲ ὅτι ἡ ἐπίθεσις καταπλασμάτων, τὰ ἐγκαθίσματα καὶ αἱ ἐντριβαὶ μετ' ἀρωματικοῦ τινος χρίσματος ἢ ὑδραργυρικῆς ἀλοιφῆς παρέχουσι βελτίωσιν τινα τῆς σοβαρᾶς ταύτης καταστάσεως.

Αἱ νόσοι τῶν σπερματοθηκῶν εἶναι ὡσαύτως λίαν δυσδιάγνωστοι· αἱ μέχρι τοῦδε δὲ παρατηρηθεῖσαι περιπτώσεις συνωδεύοντο πάντοτε ὑπὸ στειρώσεως. Ἡ θεραπεία αὐτῶν εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον ἀτελής, ὅσον ἐλάχιστον περὶ αὐτῆς οἱ ἰατροὶ ἠσχολήθησαν· συμβουλεύουσι δὲ κατ' αὐτῶν γενικά τινα μέσα ἢ καθολικὰ λουτρά, ἡμίλουτρα, καθαρτικὰ κτλ., τινὲς δ' ἐπαινοῦσι τὴν χρῆσιν διασύρτου λημνίσκου ἐπὶ τῆς χώρας τοῦ περιναίου.

Ἡ ἀλλοίωσις τῆς γονῆς ἐξαρτᾶται ἐκ γενικῆς τινος ἢ τοπικῆς νόσου εὐκόλως καταπολεμουμένης διὰ τοῦ συνδρασμοῦ τῶν ὑγιεινῶν καὶ θεραπευτικῶν μέσων· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἔργον τοῦ ἰατροῦ.

Ἡ σπερματορροία εἶναι νόσος πάντοτε σόβαρά, ἀπαιτοῦσα διηνεκῆ ἐπιτήρησιν· εἶναι δ' ἐν γένει ἀποτελεσμα τῆς καταχρήσεως τῶν ἀφροδισίων καὶ τοῦ ἀνυψοῦ, ἐξ ἧς ἐπέρχεται ἐξασθένησις τῶν ὀργάνων τῆς εἰσδοχῆς καὶ ἐκπομπῆς τῆς γονῆς. Ἡ ἀπώλεια τῆς γονῆς συμβαίνει ὅτε μὲν κατὰ τὴν ἀποπάτησιν ἢ οὖρησιν, ὅτε δὲ πολλάκις τῆς νυκτὸς ἐν εἰδει ὄνειρωγμῶν. Καὶ δύναται μὲν καὶ ἄλλαι τινὲς αἰτίαι, οἷαι ἡ ἀπόλυτος ἀποχὴ τῶν σαρκικῶν ἠδονῶν, τὸ καθιστικὸν ἐπάγγελμα, ἡ καθ' ἕξιν δυσκοιλίότης, ἡ κατάχρησις δραστικῶν καθαρσίων, τείου, καφέ, ζύθου κτλ. νὰ ἐπιφέρωσιν σπερματορροίαν, ἀλλ' αἱ

περιπτώσεις αὗται εἶνε ὀλιγώτερον βαρεῖαι διαλυόμεναι ἅμα τῆς αἰτίας ἀρθείσης.

Αἱ νόσοι τοῦ προστάτου καὶ τῆς οὐρήθρας (στενώσεις, συρρίγγια, πολύποδες κτλ.) ἀπαιτοῦσι κατεπειγόντως χειρουργικὴν θεραπείαν.

Ἡ ἐπισπαδιάς, καὶ ἡ ὑποσπαδιάς καὶ ἡ φήμωσις χρῆζουσι καὶ αὗται ταχείας χειρουργικῆς θεραπείας.

Ἡ ἀτονία καὶ παράλυσις τῶν θορακίων μυῶν ἀπαιτοῦσιν ἐσωτερικὴν τονωτικὴν θεραπείαν καὶ ἐρεθιστικὰς ἐντριβὰς μέχρις ἐρυθρότητος.

Ἡ λίαν ψυχρὰ ἢ λίαν θερμὴ ἰδιοσυγκρασία τροποποιοῦνται, ἡ μὲν πρώτη διὰ διεργετικῆς διαίτης καὶ ἄλλων τινῶν μέσων περὶ ὧν διελάβομεν ἐν τῷ περὶ ἀναφροδισίας §, ἡ δὲ δευτέρα τούναντίον δι' ἐξασθενωτικῆς διαίτης.

Περὶ τῆς θεραπείας τῶν νοσημάτων τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ δὲν ποιούμεθα λόγον ἐνταῦθα, καθὼς ἀποτελούσης καθαρῶς ἰατρικὸν ἀντικείμενον. Περὶ δὲ τοῦ προαισμοῦ καὶ τῆς σατυριάσεως θέλομεν διαλάβῃ ἰδιαιτέρως ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ.

Ἡ πολυσαρκία δηλοῖ πάντοτε γεννητικὴν ἔκπτωσιν, ἢ ἀρχὴν ἀνικανότητος πρὸς τεκνογονίαν, ὡσεὶ παρὰ τῷ πολυσάρκῳ αἱ ζωϊκαὶ δυνάμεις ἐγκαταλείπουσαι τὸ γεννητικὸν σύστημα συνεκεντροῦντο ἅπασαι ἐπὶ μόνου τοῦ λιπώδους ἰστοῦ. Ἡ θεραπεία τῆς μορφῆς ταύτης τῆς στειρώσεως συνίσταται εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μέσων δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ καθ' ἅπαν τὸ σῶμα ἴση διανομὴ τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν.

§ 3. Περὶ τῶν αἰτίων τῆς γυναικείας στειρώσεως καὶ τῶν πρὸς καταπολέμησιν αὐτῆς καταλλήλων μέσων.

Τὸ γυναικεῖον γεννητικὸν σύστημα εὐρύτερον ὂν τοῦ ἀνδρικοῦ καὶ συχνότερον συνεπῶς εἰς νόσους ὑπόκειται. Ἐκ τῶν νόσων δὲ τῶν δυναμένων νὰ ἐπιφέρωσι στέρω-

σιν αἱ μὲν εἶναι ἰαταί, αἱ δὲ ἀνίατοι· ἐν τούτοις ἡ γυνὴ δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται ἐκ τῆς μικρᾶς ἐπιτυχίας τῶν ὑγιεινῶν καὶ θεραπευτικῶν μέσων, καθόσον πολλάκις ἡ φύσις αὐτὴ ἀπροσδοκῆτως παρέχει εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἐλλείπουσαν γονιμοποιητικὴν δύναμιν.

Κλειτορίς. Ἡ ὑπέρμετρος τοῦ ὀργάνου τούτου ἀνάπτυξις δὲν ἀποβαίνει μὲν, ἀκριβῶς εἰπεῖν, αἰτία στείρωσεως, ὅποταν τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ γεννητικοῦ συστήματος ᾧσι καλῶς διαπεπλασμένα, παρετηρήθη ὅμως ὅτι καθιστᾶ τὰς γυναῖκας ψυχρὰς πρὸς τὰς περιποιήσεις τοῦ ἀνδρὸς καὶ παρορμᾶ εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν μετὰ τῶν ὁμοίων τῶν ἀπολαύσεων. Ὁ κλειτορισμὸς ἀποβαίνει εἰς τὰς γυναῖκας ταύτας, τὰς παρὰ τῶν ἀρχαίων *τριβάδας* ἀποκαλουμένας, ἀνάγκη ἐπιβλητικὴ ἀύξανομένη ἀπαύστως ἐκ τῆς παραφορᾶς τῆς ἑαυτῶν φαντασίας· λίαν λάγνοι οὔσαι ἐν ταῖς ἐρωτικαῖς αὐτῶν ἡδοναῖς, περικυκλοῦνται ὑπὸ ἐρωμένων ὑπὲρ ὧν ἀσυνήθη ζηλοτυπία ἐκδηλοῦσιν. Ὁ *τριβακὸς ἔρως* ἦτο ἄλλοτε συχνότερος ἢ σήμερον· τὰ ὀνόματα τῆς Σαπφούς, τῆς Ἐλεφαντίδος, τῆς Κοττυτοῦς, τῆς Διοναίας κλπ. ἀποτελοῦσι τὴν καλντέραν αὐτοῦ παράδοσιν. Ὁ Λουκιανὸς ἐν τοῖς «*Διαλόγοις*» αὐτοῦ ἀναφέρει ἀσελγεστάτην τινὰ σκηνὴν λαβοῦσαν χώραν μεταξὺ τριβάδος τινὸς καὶ τῆς ἑταίρας αὐτῆς. Ὁ Ἰουβενάλιος κατακραυγάζει κατὰ πολλῶν Ῥωμαίων γυναικῶν, ἐν αἷς ἡ Λοφέλλα καὶ ἡ Μαδουλίνα, ὡς ἀπομακρυνουσῶν τὰς λοιπὰς γυναῖκας ἀπὸ τῶν περιπτύξεων τῶν συζύγων τῶν. Καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα δὲ ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἰταλία πολλὰς τριβάδας ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν περιέκλειον. Σήμερον δὲ εἰς τὰς μεγαλουπόλεις μόνον ἀπαντῶνται αἱ γυναῖκες αὗται, αἵτινες κατεχόμεναι ὑπὸ ἀκρατίτου πρὸς τὰς ἡδονὰς πόθου, παραδίδονται κατ' ἰδίαν εἰς ταύτας.... τότε δὲ ἀπεκδύονται τοῦ γυναικείου αὐτῶν χαρακτῆρος ἀναλαμβάνουσαι τὸν ἀνδρικόν, καὶ ἐπιζητοῦσιν ἐρωμένας πρὸς κατάσβεσιν τοῦ ἐπονειδίστου αὐτῶν πάθους.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται, ὅτι ἡ τερατώδης ἀνά-

πτυξις τῆς κλειτορίδος καθιστᾶ τὴν γυναῖκα ὀλίγον ἐπιτηδεῖαν, ἂν μὴ ὀλως ἀνίκανον, πρὸς τεκνοποίησιν. Συνήθως δ' ἡ ἐκτομὴ τοῦ ὀργάνου τούτου ἐπαναφέρει εἰς τὴν γυναῖκα τὰς φυσικὰς ὀρμὰς καὶ τὴν πρὸς τεκνοποίησιν ἰκανότητα μὴ ὑπαρχούσης ἄλλης τινὸς αἰτίας τῆς στείρωσεως.

Νωθρότης τοῦ γεννητικοῦ συστήματος. Καθὼς αἱ καταχρήσεις τῶν ἀφροδισίων ἡδονῶν, οὔτω καὶ ἡ ἐντελής πρὸς ταύτας ἀδιαφορία ἀποβαίνει πολλάκις αἰτία στείρωσεως. Καθὼς δὲ παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἡ χαννότης τοῦ πέους ἀποβαίνει αἰτία ἀνικανότητος, οὔτω καὶ παρὰ τῇ ψυχρᾷ πρὸς τὰς ἐρωτικὰς ἡδονὰς γυναικὶ ἡ χαννότης τῆς κλειτορίδος καὶ τοῦ κόλπου, ἡ ἔλλειψις τῆς διατάσεως τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας καὶ τῆς διεγέρσεως τῶν σαλπίνγων δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι στείρωσιν. Τὰ δὲ πρὸς καταπολέμωσιν τῆς νωθρότητος τοῦ γυναικείου γεννητικοῦ συστήματος κατάλληλα μέσα εἶναι: τροφὴ τονωτικὴ καὶ διεγερτικὴ, θαλάσσια λουτρὰ κατὰ τὸ θέρος, ἐρεθιστικαὶ ἐντρίψεις ἐπὶ τοῦ ὑπογαστρίου καὶ τῆς ἀνωτέρας μοίρας τῶν μοιρῶν, ὁμοίαι πλύσεις τοῦ κόλπου, θερμὰ ἐγκαθίσματα γινόμενα στιγμὰς τινὰς πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ συζυγικοῦ καθήκοντος, καί, τέλος, τὰ ἀφροδισιακὰ καλούμενα φάρμακα.

Ἡ στένωσις καὶ ὑπέρμετρος εὐρυνσις τοῦ κολεοῦ. Ἡ στένωσις τοῦ κολεοῦ ἔνεκα ἀρχαίων οὐλῶν καὶ προσφύσεως, ἡ παχύνσεως καὶ σκληρύνσεως τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ, παρακωλύει τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ συζυγικοῦ καθήκοντος, ἐπομένως δὲ καὶ τὴν σύλληψιν· ὁμοίως αἱ τέλειαι ἢ ἀτελεῖς ἀποφράξεις τοῦ κόλπου διὰ ψευδομεμβρανῶν, ἐλκῶν, συριγγίων κτλ. Θεραπεύεται δὲ ἡ στένωσις διὰ τῆς χρήσεως πεσσῶν, βαθμηδὸν παχυτέρων τὸν ὄγκον, ὧν καταλληλότεραι εἶναι οἱ ἐκ συμπεπιεσμένου σπόγγου, ὡς ἀπορροφῶντος τὰ ὑγρὰ τοῦ κόλπου, οὔτω δὲ ἐξογκουμένου καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐπιφέροντος τὴν προσδοκωμένην διάτασιν. Καὶ ἡ ὑπέρμετρος δὲ τοῦ κο-

λοῦ εὔρυνσις, ὅταν μάλιστα οὗτος διαρκῶς ὑπὸ βλέννης καὶ λευκοῦ ροῦ διαβρέχεται, παρακωλύει τὴν γονιμοποίησιν· θεραπεύεται δ' αὕτη δι' ὧν μέσων ἢ ἰατρικὴ καὶ χειρουργικὴ διαλαμβάνει.

Ἀναγκαῖα δὲ τῆς στειρώσεως αἰτία εἶναι ἢ ἐντελῆς ἔλλειψις τοῦ αἰδοίου, ἢ ἔλλειψις τῆς κοιλότητος τῆς μήτρας συμπίπτουσα πολλάκις μετ' ἔλλειψεως τοῦ κόλπου· ἀλλὰ καὶ αἱ μηνόρραγίαι, δυσμηνόρροιαι, ἀμηνόρροιαι καὶ πᾶσα ἐν γένει τῆς μήτρας πάθησις ἀποτελοῦσι προσεχῆ ἢ ἀπωτέρω αἰτία αὐτῆς. Ὁ ὄγκος τοῦ βιβλίου δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τῆς θεραπείας τῶν πολλῶν καὶ δυσιάτων μητρικῶν νόσων· προτρέπομεν δὲ τὰς ἐκ τούτων πασχούσας νὰ ἐμπιστεύωνται εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ πείραν ἰατροῦ εἰδικῶς περὶ τῶν νοσημάτων τούτων ἀσχοληθέντος.

Ἐν γένει δὲ ὅπότεν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἀποβάλλωσι τοὺς διακριτικοὺς χαρακτῆρας τοῦ φύλου αὐτῶν, ὅπότεν δηλ. τὰ ὄργανα τῆς διαιωνίσεως τοῦ εἶδους αὐτῶν δὲν κέκτνται τὴν προσήκουσαν ἀνάπτυξιν, ἐπέρχεται ἀνικανότης πρὸς τεκνογονίαν. Οὕτως ὁ ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου τὰ σπερματογόνα ὄργανα εἶναι ἀτροφικά, ἢ ἐλλείπουσιν ἕνεκα τυχαίας τινὸς περιστάσεως, ἀποβάλλει τὰς ἀνδρικὰς αὐτοῦ ιδιότητας· ἢ γενεὶς αὐτοῦ παύει πλεόν νὰ ἐκφύεται καὶ ἀποπίπτει· ἢ φωνὴ ἀποβαίνει ὀξεῖα καὶ κλαγγώδης, ὁ θώραξ γίνεται εὐρύτερος καὶ τὸ σῶμα στρογγυλότερον· ὁ ἀνὴρ ἐκθηλύνεται. Ὁμοίως αἱ γυναῖκες τῶν ὁποίων αἱ ὠοθήκαι εἶναι ἀτελεῖς ἢ καὶ ὅλως ἐλλείπουσι συνεπείᾳ νόσου τινός, αἱ ἔχουσαι τὴν μήτραν ἢ καὶ ἅπαν τὸ γεννητικὸν σύστημα ἀδιάτρητον, ἀποβάλλουσι τὸν γυναικεῖον αὐτῶν χαρακτῆρα· ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῶν ἐκφύεται γενεὶς, ἢ φωνὴ τῶν γίνεται βαρεῖα, οἱ μαστοὶ καταπίπτουσι, τὰ στρογγύλα αὐτῶν μέλη ἀποβαίνουσι γωνιώδη· αἱ γυναῖκες ἀνδροῦνται. — Ὁ Ριολάν ἀφαιρέσας τὰς ὠοθήκας 23ετοῦς γυναικὸς παρετήρησεν ὅτι ἢ μὲν καθόλου τῆς γυναικὸς ὑγεία οὐδαμῶς διαταράχθη, ἐπῆλθεν ὁμως

εἰς αὐτὴν ἐντελῆς διακοπὴ τῶν ἐμμένων, οἱ ἱκανῶς εὐμεγέθεις αὐτῆς μαστοὶ ἐσμικρύνθησαν, τὸ δέρμα ἀπώλεσε τὴν τρυφερότητα αὐτοῦ καὶ βαθμυδὸν ἢ γυνὴ προσήγγιζεν εἰς τὴν ἀρρενότητα, ἐντὸς δ' ἐνὸς ἔτους μετεμορφώθη εἰς τέλειον ἀνδρᾶ. Ὁ Βωδλόκ ἀναφέρει τὴν ἱστορίαν γυναικὸς τινος ἐστερημένης ἐκ γενετῆς τῶν ὠοθηκῶν, ἢ ὁποία εἶχε γενειάδα, ἀπεστρέφετο δὲ τὰς ἐργασίας τοῦ φύλου τῆς ἀσχολουμένη εἰς τὴν ὀπλάσκίαν, τὴν ἱππασίαν, καὶ τὴν θήραν. Ἡ Ἰωάννα δ' Ἄρκ, ἢ Ἰωάννα Χάσετ, ἢ Théroigne de Méricourt, ἢ Θηρεσία Φιγγέρ καὶ πλείστα ἄλλαι ἀρειμάνιοι γυναῖκες λαβοῦσαι μέρος εἰς πλείστους πολέμους, καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἢ ἀναξυρὶς ἤρμοζε κάλλιον τῆς ἐσθῆτος, παρουσίαζον γεννητικὰς ἀνωμαλίας καὶ ἐντελῆ ἔλλειψιν τῆς ἐμμένου ροῆς. Ὁ ἰατρὸς Ματιέ μνημονεύει ἐν τῇ «Φυσιολογικῇ ἱστορίᾳ τῆς γυναικὸς» νεάνιδός τινος φερούσης ἀτρησίαν τῆς μήτρας, ἥτις ἐπὶ 7 ὄλα ἔτη ὑφίστατο ὀδυνηροτάτους πόνους ἐκ τῆς ἐπισχέσεως τοῦ καταμηνίου αἵματος· ἐν ἡλικίᾳ 26 ἐτῶν αἱ ὠοθήκαι περιέπεσαν εἰς ἀτροφίαν, ἐπὶ τοῦ χείλους αὐτῆς ἀνεφύησαν τρίχες, οἱ μαστοὶ ἐξηφανίσθησαν, ἢ στρογγυλότης τῶν μελῶν καὶ ἢ μαλθακότης τοῦ δέρματος ἐξέλιπον, ἢ φωνὴ ἀπέβη τραχεῖα καὶ δύσπνοχος, καὶ μετὰ τινα ἔτη παρουσίαζεν ἐντελῶς ἀνδρικοὺς χαρακτῆρας.

Δύο ἄλλαι αἰτίαι στειρώσεως, περὶ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἄχρι τοῦδε ἐγένετο λόγος εἶναι α'.) ἢ ἀλκαλικότης τῆς ἐν τῇ μήτρᾳ βλέννης καὶ β'.) ἢ ὀξύτης τῆς ἐν τῷ κόλπῳ. Ἐπανειλημμένα πειράματα ἐπεβεβαίωσαν ὅτι τὰ ἀλκάλια καὶ τὰ ὀξέα προκαλοῦσι τὸν θάνατον τῶν σπερματοζωύφιων· ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι καὶ τὰ ἐν τῷ κόλπῳ καὶ τῇ μήτρᾳ εἰσαγόμενα σπερματοζωύφια θανατοῦνται πάραυτα, ἐὰν τὰ διυγραίνοντα τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὀργάνων τούτων ὑγρὰ ἔχωσιν ὑπερμέτρως ἀλκανικὴν ἢ λίαν ὀξεῖαν ἀντίδρασιν. Ἀπλούστατον, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ὠφελιμώτατον, κατὰ τῆς καταστάσεως ταύτης μέσον εἶναι ἢ πρὸ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ συζυγικοῦ καθήκοντος χρῆσις ἐνέ-

σεων ἐν εἴδει καταιωνήσεων ἐν τῷ κόλπῳ καὶ τῇ μήτρᾳ.

Ἐπάρχει καὶ ἄλλη τις αἰτία στειρώσεως ὁ ἐρμαφροδισμός, ἢ ἢ σύγχρονος συνύπαρξις δύο φύλων (1) ἐφ' ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου· ἀλλ' αὕτη εὐτυχῶς εἶναι σπανιωτάτη.

Πρὶν ἢ περατώσωμεν δὲ τὴν ἱστορίαν τῶν αἰτίων τῆς στειρώσεως ποιούμεν μνείαν καὶ ἐτέρας τινὸς μορφῆς τῆς ἐκουσίας στειρώσεως, ἣν προκαλεῖ ὁ φόβος τῆς τεκνοποιίας, καὶ ἣτις ἀπαντᾶται παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς.

Ὁ φόβος οὗτος δὲν καθιστᾶ μὲν ἀγόνους τοὺς γάμους, παραβλάπτει ὅμως σπουδαίως τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν κατοίκων τῶν ἐθνῶν· διότι ἀντὶ λ. χ. ἀνδρόγυνόν τι νὰ γεννᾷ 5, 6 ἢ καὶ περισσότερα τέκνα, γεννᾷ μόνον 1 ἢ 2. Αἱ τοιαῦται γυναῖκες μὴ οὔσαι στειραὶ, γίνονται τοιαῦται, ἐκ φόβου μὴ ἢ κύησις καὶ ὁ τοκετὸς διαφθείρωσι τὴν καλλονὴν καὶ τὰ θέλγητρα αὐτῶν, ἀγνοοῦσαι ὅτι ὁ φόβος οὗτος οὐδεμιᾶς ἔχεται ὑποστάσεως, πρὸς δὲ ὅτι παρασκευάζουσιν εἰς ἑαυτὰς διὰ τοῦ μέσου τούτου βαρείας θλίψεις διὰ τὸ μέλλον. Τοιαῦται δὲ παρεκτροπαὶ διεπράττοντο καὶ παρὰ τινῶν ἐκ τῶν ἀρχαίων λαῶν· οὕτω παρὰ τοῦ Βαλερίου Μαξίμου μανθάνομεν ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι πρὸ τοῦ γάμου ὑπεχρεοῦντο νὰ ὁμνύωσιν ἐνώπιον τῶν δικαστῶν ὅτι ἐπεθύμουν τὴν ἀπόκτησιν τέκνων· πᾶσα δὲ γυνὴ φωρομένη ὅτι ἐποιεῖτο χρῆσιν δολίων μέσων ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ συζυγικοῦ καθήκοντος ἐστιγματίζετο ὡς ἄτιμος καὶ κατεδικάζετο πρὸς ἐξίλασμόν τοῦ ἐγκλήματός της νὰ παραστῇ λυσίκομος καὶ γυμνόπους εἰς τὴν θυσίαν τράγου.

(1) Ὁ συνδυασμὸς οὗτος τῶν φύλων εἶναι φαινομενικὸς καὶ οὐχὶ πραγματικὸς. Ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην γινομένων παρατηρήσεων καταδεικνύεται, ὅτι ὁ ἐρμαφροδισμὸς εἶναι ἀπλῆ τις ἀτέλεια ἢ τερατωδία τῶν ἀνθρωπίνων μορίων· ἐντελής δὲ καὶ ἀπόλυτος ἐρμαφροδισμὸς ἀπαντᾷ μόνον παρὰ τῷ φυτικῷ βασιλείῳ καὶ τῇ κατωτέρᾳ βαθμίδι τῶν ζώων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ΄.

Περὶ τινῶν νόσων τοῦ γεννητικοῦ συστήματος θεωρουμένων ὡς αἰτίων τῆς στειρώσεως.

Ἐνταῦθα θέλομεν διαλάβῃ περὶ τῶν κυριωτέρων πέντε ἐξ αὐτῶν· τῆς ἐρωτομανίας, τοῦ ὑστερισμοῦ, τοῦ πριαπισμοῦ, τῆς σατυριάσεως καὶ τῆς νυμφομανίας. Μεταξὺ δὲ τούτων αἱ ἐξῆς διαφοραὶ ὑφίστανται. Ἡ ἐρωτομανία ἐδράζει ἀποκλειστικῶς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ τέσσαρες παθήσεις ὀρμῶνται ἐκ τοῦ γεννητικοῦ συστήματος καὶ τῆς παρεγκεφαλίδος· ὁ ὑστερισμὸς, ἢ νυμφομανία καὶ ἢ σατυρίασις ὀφείλονται εἰς διαταραχὴν τινα ἐκδηλουμένην δι' ὑπερμέτρου ἐρεθισμοῦ καὶ ὑπερτροφίας τῶν ὀργάνων τῆς τεκνογονίας, ἐνῶ ἢ ἐρωτομανία εἶναι προῖδον ἐξάλλου φαντασίας τοῦ πάσχοντος ἀτόμου· τέλος δέ, ἐν μὲν τῇ ἐρωτομανίᾳ ὁ πάσχων διατελεῖ σῶφρων, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς νόσοις παρεκτρέπεται εἰς αἰσχρὸν λόγους καὶ πράξεις.

Ἐρωτομανία. Ἡ νόσος αὕτη ἀδιαφόρως ἀμφότερα τὰ φύλα προσβάλλει. Ὁ ἐρωτομανὴς ἐρᾶται θερμῶς πραγματικοῦ τινος ἢ φαντασιώδους ἀντικειμένου· οὐδὲν ἄλλο ὄνειροπολεῖ ἢ ἔρωτα, εὐδαιμονίαν καὶ ἡδονάς, καταφλεγόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν πυρὸς προσφέρει ἀενάως εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τὴν θερμὴν αὐτοῦ λατρείαν. Τὸ βλέμμα αὐτοῦ, ὅτε μὲν παρίσταται πλήρες ζωῆς καὶ λάμψεως, ὅτε δὲ ἀλαμπές καὶ σκυθρωπόν, ἀναλόγως τῆς κατεχούσης αὐτὸν ἐλπίδος ἢ ἀνησυχίας. Βαθμηδὸν ἢ ἐρωτικὴ παράνοια προχωρεῖ, ὁ ἄρρωστος ἐμπίπτει εἰς βαθεῖαν ἔκστασιν, καθ' ἣν λαλεῖ κατ' ἰδίαν, χειρονομεῖ, καὶ κατέχεται ὑπὸ τῶν παραδοξωτέρων ὀνειρῶν. Ἡ σταθερὰ ἰδέα (τοῦ ἔρωτος) ὅλον ἐν καταδασανίζει αὐτὸν καὶ βιάζει ν' ἀμεριμνῇ καὶ ἐγκαταλείπη συγγενεῖς

καὶ φίλους, ὅπως περὶ αὐτῆς μόνον ἀσχολῆται· ἀφωσιωμένος καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὸ πάθος αὐτοῦ οὐδεμίαν δίδει προσοχὴν εἰς τὰ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ συμβαίνοντα, τὰ πάντα περιφρονεῖ, τῶν πάντων ἀπομονοῦται καὶ εἶναι ἰκανὸς νὰ διαπράξῃ τὰ παραδοξώτατα τῶν πραγμάτων.

Ἄλλ' ὁ ἐρωτομανὴς εἶναι σώφρων ἐν τῇ ἐκδηλώσει τοῦ πάθους αὐτοῦ· ἅπασα ἡ ζωικὴ ἐνέργεια ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ μόνῳ περιορίζεται, σπανίως δὲ καὶ τὸ γεννητικὸν σύστημα ταύτης συμμετέχει, σαφῆ δὲ τούτου ἀπόδειξιν παρέχει ἡμῖν ἡ ἐπομένη ἀφήγησις. Νέος τις 24ετῆς τὴν ἡλικίαν, ἐμποροῦπάλληλος, κατελήφθη αἰφνης ὑπὸ ἐρωτος πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ κυρίου του. Θεωρῶν ὅμως ἀτιμον νὰ καταχρασθῇ τῆς ἐμπιστοσύνης ἐκείνου, ὅστις ἐθεώρει αὐτὸν ὡς ἴδιον υἱόν, ἐτήρει μυστικὸν τὸν ἐρωτὰ του. Ἐν τούτοις τὸ πάθος αὐτοῦ προέβαιεν ὡσημέραι ἐπιτεινόμενον, νυχθημερὸν τὴν καρδίαν αὐτοῦ διαβιβρῶσκον καὶ ἀπειλοῦν νὰ καταστήσῃ αὐτὸν παράφρονα, ὅτε ἡ ἀνάγνωσις τῆς *Φαίδρας* μετέτρεψε καθ' ὀλοκληρίαν τὰς σκέψεις του· ὁ πτωχὸς νέος ἐφαντάσθη ἑαυτὸν μὲν Ἱππόλυτον, Φαῖδραν δὲ τὴν νεαρὰν τοῦ προστάτου τοῦ σύζυγον καὶ Θησέα τὸν ἀγαθὸν ἐμπορον· ἐρωτικώτερος δὲ τοῦ Ἱππολύτου τυγχάνων καὶ οὐχ ἦττον ἐκείνου ἐνάρετος πίπτει ἡμέραν τινὰ γονυκλιτῆς πρὸ τοῦ Θησέως, καὶ δι' Ὀμηρικῆς ἀποστροφῆς ἀποκαλύπτει αὐτῷ διὰ τῶν ἐπομένων λέξεων τὸ μυστικόν του. «Ἐνδοξε Θησεῦ, τῷ λέγει, ὁμνύω ἐπὶ τῆς Στυγὸς ὅτι τὸ ἐγκλημα δὲν ἐξετελέσθη εἰσέτι· ἡ ἀγνότης τοῦ Ἱππολύτου εἶναι ἡ τρανωτέρα ἀπόδειξις τῆς ἀθωότητος τῆς Φαίδρας· ἀλλ' ἐὰν ἄχρι τοῦδε ἔσχον τὴν δύναμιν ν' ἀντιστῶ εἰς τὰς δεήσεις καὶ τὰ δάκρυα τῆς συζύγου σου, τοῦ λοιποῦ ὅμως δὲν δύναμαι νὰ ἐξακολουθῶ τὴν πείσμονα ταύτην μεταξὺ τοῦ ἐρωτος καὶ τοῦ καθήκοντος· πάλιν, θέλω δὲ πιθανώτατα καταβληθῆ ἐκ ταύτης, ἐὰν σὺ δὲν φροντίσης νὰ μὲ ἀπομακρύνῃς ἀπὸ σοῦ». Εἶναι περιττὸν νὰ παραστήσωμεν τὴν ἐκ-

πληξιν ὑφ' ἧς κατελήφθη ὁ ἐμπορος Θησεύς, ὅστις ἔσπευσε πάραυτα νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν ἐρωτομανῆ τοῦ συζυγικοῦ οἴκου, οὔτινος ἀναμφιβόλως ἢ περαιτέρω διαμονὴ ἀπέβαινε σκανδαλώδης.

Ὅποταν ἡ ἐρωτομανία δὲν καταπαύσῃ διὰ τοῦ γάμου, συμβουλεύουσι πρὸς θεραπείαν αὐτῆς τὴν χρῆσιν παρατεταμένων χλιαρῶν λουτρῶν, διαλυτικῶν καὶ νιτροδῶν ποτῶν, φυτικῆς διαίτης, καθαρτικῶν κττ. πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ τῆς διανοίας τοῦ πάσχοντος ἀπὸ τῆς κατεχούσης αὐτὸν σταθερᾶς ἰδέας ὠφέλιμοι εἶναι αἱ διασκεδάσεις, τὰ ταξείδια, ἡ ἵππασία, ἡ γυμναστικὴ κττ. Ἐξαιρετὸν δὲ κατ' αὐτῆς θεραπευτικὸν μέσον εἶναι ἡ ἐμφύτευσις παρὰ τῷ πάσχοντι ἀκινδύνου τινὸς κλίσεως, πρὸς τὴν μουσικὴν δηλ., τὴν ζωγραφικὴν, τὴν φωτογραφίαν κττ. Ὅταν δὲ οὕτω κατορθωθῇ νὰ προσηλωθῇ τοῦ πάσχοντος ἡ διάνοια ἐπὶ ἐτέρου ἀντικειμένου ἢ νόσου αὐτοῦ εἶναι ἤδη τεθεραπευμένη.

Ὑστερισμός. Οὗτος ὀφείλεται εἰς διέγερσιν καὶ ἄλλος τῆς μήτρας· ἡ διέγερσις δ' αὕτη μεταδίδεται ταχέως εἰς τὰ ἐγκεφαλονωτιαῖα νεῦρα· ἐπὶ τούτου δὲ στηριζόμενοί τινες τῶν ἰατρῶν φρονοῦσιν ὅτι ὁ ὑστερισμὸς ὀρμᾶται ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου. Καὶ ἀπαντῶνται μὲν ἀληθῶς τοιαῦταί τινες περιπτώσεις, ἀλλ' αὗται εἶναι ὅλως ἐξαιρετικά· ἡ κυρία τῆς νόσου ἕδρα εἶναι ἡ μήτρα, ἐξ αὐτῆς δὲ ἡ διέγερσις ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἀντανακλᾷ.

Ἡ νόσος ἀναφαίνεται μετὰ τὴν ἐφηβὸν ἡλικίαν καὶ ἐκλείπει συνήθως κατὰ τὴν κριτικὴν περίοδον, ὅπερ ἀποδεικνύει καταφανῶς τὴν ἐπιρροὴν τῆς μήτρας ἐπὶ τῆς γενέσεως τῆς νόσου ταύτης. Καὶ αἱ νεκροψίαι δὲ κατέδειξαν πάντοτε ἀλλοιώσεις καὶ ἀνωμαλίας ἐν τῷ γεννητικῷ συστήματι. Ὁ ὑστερισμὸς ὑπὸ ποικίλας μορφᾶς παρίσταται, ἀπὸ τῶν ἐλαφρατέρων νευρικῶν παροξυσμῶν μέχρι τῶν ἐπιφοβωτέρων ἐπιληπτοειδῶν. Εἰς τὸν ὑστερισμὸν ἀνήκουσιν αἱ πλεῖσταί τῶν νευρικῶν ἐκείνων ἐξάψεων, ἀνιῶν καὶ καταβολῶν, τῶν ἀνευ καταφανοῦς αἰτίας εἰς

τάς λεπτοφυείς και εύαισθήτους γυναίκας παρουσιαζόμενων· ύστερικὰ φαινόμενα εἶναι ὡσαύτως οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας, ἡ δυσκοιλία, οἱ ἄνευ αἰτίας στεναγμοὶ καὶ θρηνοὶ καὶ πλεῖστα ἄλλα τοιαῦτα.

Αἷτια δὲ τοῦ ὑστερισμοῦ εἶναι αὐτὴ πρῶτον ἡ κράσις τῆς γυναικός, καὶ δεύτερον πᾶσαι αἱ ἐσωτερικαὶ ἢ ἐξωτερικαὶ ἐπιδράσεις αἱ ἐπιτείνουσαι τὴν ἐνέργειαν τῆς μήτρας. Εἶναι δὲ ταῦτα, ἡ κατάχρησις ἢ ἡ ὑπέρμετρος τῶν ἀφροδισίων ἀποχή, ἡ συχνὴ διανοητικὴ διέγερσις τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ ἡ ἀνάγνωσις ἢ ἡ θέα ἐρωτικῶν ἀντικειμένων, ὁ ἀποτυχὼν ἔρωσ, ἡ ἀκούσιος ἀγαμία, ἡ κατάχρησις τῶν θερμῶν λουτρῶν, ὁ καθεστηκὼς βίος, ἡ χρῆσις τοῦ σπυροδύσμου, ἡ ἀταξία τῆς ἐμμήνου ροῆς κττ., κατ' ἐξοχὴν δὲ τὰ διεγείροντα τὸ νευρικὸν σύστημα, ἐν οἷς πρωτίστως αἱ ζωνραι ἠθικαὶ συγκινήσεις, ὁ φανατισμὸς, ἡ δεισιδαιμονία, ὁ ἀσκητικὸς βίος, ἐξ οὗ γεννῶνται παραισθήσεις, ἐκστάσεις, καταληψίαι, ἀναισθησίαι κτλ.

Θεραπεία. Καθ' ἡμᾶς ἡ θεραπεία τοῦ ὑστερισμοῦ πρέπει νὰ εἶναι καθαρῶς ὑγιεινὴ, ἡ δὲ χρῆσις τῶν κατ' αὐτῆς συστανομένων διάφορων θεραπευτικῶν μέσων σμικρὰν τινα ὠφέλειαν παρέχει. Καὶ ὅταν μὲν ὁ ὑστερισμὸς ὀφείληται εἰς ἀτυχές τι ἢ ἀναπόλαυστον αἶσθημα, τὸ μόνον μέσον δι' ὃν ὑπάρχει ἐλπίς τις θεραπείας εἶναι αἱ διασκεδάσεις, τὰ ταξείδια, αἱ σωματικαὶ ἀσκήσεις καὶ πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ ἐμβάλῃ εἰς λήθην τὴν ἀρχικὴν αἰτίαν. Ὅταν δὲ προέρχεται ἐκ τῶν παραφόρων ὀρμῶν ἀχαλινώτου φαντασίας, ἐκ τῶν μωρῶν φόβων τοὺς ὁποῖους γεννῶσιν αἱ δεισιδαίμονες ιδέαι, ἐκ τοῦ θεωρητικοῦ βίου κττ. ἡ θεραπεία πρέπει νὰ εἶναι μόνον ἠθικὴ. Ὅταν δέ, ὅπερ καὶ συννηθέστερον, ὁ ὑστερισμὸς γεννᾶται ἐκ τοῦ ὑπερμέτρου πρὸς τὰς ἀφροδισίας ἡδονὰς πόθου, ὁ γάμος, ὅταν μάλιστα οὗτος γίνῃ κατ' ἀρέσκειαν τῆς ὑστερικῆς, εἶναι τὸ καταλληλότερον κατ' αὐτῆς φάρμακον.

Πριαπισμὸς. Πριαπισμὸν καλοῦμεν τὴν ἰσχυρὰν καὶ διαρκῆ ἔντασιν τοῦ ἀνδρικοῦ μορίου τὴν μὴ συνοδευομέ-

νην συνήθως ὑπὸ ἀφροδισίων ὀρέξεων. Ὁ πάσχων ἐκ πριαπισμοῦ οὐδεμίαν ἡδονὴν ἐν ταῖς σαρκικαῖς ἀπολαύσεσιν εὐρίσκει, μᾶλλον δὲ κάματον καὶ ἄλγος· ἐνίοτε μάλιστα σπουδαία ἀιμορραγία ταύτας παρακολουθεῖ. Ὅταν ὁ πριαπισμὸς δὲν εἶναι σύμπτωμα ἐγκεφαλικῆς τινος νόσου, ὀφείλεται εἴτε εἰς ἄμεσον τοῦ μέλους ἐρεθισμόν, εἴτε εἰς τὴν χρῆσιν τῶν καλουμένων ἀφροδισιακῶν, μάλιστα δὲ τοῦ φωσφόρου καὶ τῶν κανθαρίδων, ὅτε ἀποβαίνει σχεδὸν πάντοτε κινδυνώδης.

Σατυρίασις. Ἡ βδελυρὰ αὕτη νόσος, ἡ εὐτυχῶς σπανιωτάτη οὖσα, χαρακτηρίζεται διὰ διηνεκοῦς ἐρεθισμοῦ τῶν ὀργάνων τῆς σαρκικῆς ἀπολαύσεως καὶ πόθου ἀενάου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀσελγῶν ὀρέξεων, ὑφ' ὧν τὸ ἄτομον κατέχεται. Ὡς ἔδραν τῆς νόσου ταύτης παραδέχονται τὴν παρεγκεφαλίδα, ἐξ ἧς μεταδίδεται εἰς τὸ γεννητικὸν σύστημα. Τῆς νόσου δὲ ἐπεκταθείσης εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ὁ πάσχων καθίσταται ἀγνώριστος· στοχασμοὶ λάγνοι πληροῦσι τὴν φαντασίαν αὐτοῦ, ὁ δὲ ὕπνος του διαταράσσεται ὑπὸ ὀνειρῶν ἡδυπαθῶν καὶ παρακολουθεῖται ὑπὸ ὀνειρώξεων. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου ἔγερσιν ὁ πάσχων αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐξηντλημένον· ἐν τούτοις αἱ ἐπιθυμίαι αὐτοῦ ἐπιτείνονται, τὸ πρόσωπόν του εἶναι ἐρυθρόν, τὸ στόμα ἀφρίζον, τὸ βλέμμα ζωνρόν· ὑπὸ τῶν σαρκικῶν δ' ἐπιθυμιῶν κατατρυχόμενος καὶ ὑπὸ ἀκρατικῶν λαγνείας ὠθούμενος ἐπιδίδεται εἰς αἰσχροὺς λόγους καὶ πράξεις, ἐπιζητῶν δι' οἰουδήποτε μέσου νὰ κατασβέσῃ τὸ κτηνώδες αὐτοῦ πάθος. Ὡς αἷτια τῆς νόσου θεωροῦσι τὴν χολοαιματώδη κράσιν, τὴν ἔφηβον ἡλικίαν, τὴν παρατεταμένην σαρκικὴν ἀποχὴν, τὰς ἡδυπαθεῖς συνομιλίας καὶ ἀναγνώσματα, τὴν θέαν ἀσελγῶν ἀντικειμένων, νοσήματά τινα τοῦ δέρματος προκαλοῦντα ἀφόρητον κνησμόν, ὡς τὴν ψώραν, τὸν ἔρπητα καὶ ἰδίαν τὴν λέπραν, τὴν λιθίασιν, τὴν χρῆσιν τῶν ἀφροδισιακῶν, καὶ πᾶν τέλος τὸ διεγείρον τὴν λειτουργίαν τοῦ γεννητικοῦ συστή-

ματος δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν σατυρίασιν εἰς ἄτομα ἔχοντα προδιάθεσιν εἰς ταύτην.

Νυμφομανία, ἢ μητρομανία. Ἡ νυμφομανία εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα, ὅ,τι ἡ σατυρίασις διὰ τὸν ἄνδρα· εἶναι δὲ νόσος συχνοτέρα ταύτης, καθόσον ἡ γυνὴ πλειότερον τοῦ ἀνδρός εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ γεννητικοῦ συστήματος ὑπόκειται. Ἀπέδιδόν ποτε τὴν νυμφομανίαν εἰς τοπικὴν τινα διέγερσιν τῶν νεύρων τῆς μήτρας, τοῦ κόλπου, καὶ τῆς κλειτορίδος· σήμερον ὁμως παρὰ πάντων ἀναγνωρίζεται, ὅτι ἡ νόσος αὕτη ἐξαρτᾶται ἐξ ὑπερμέτρου ἐνεργείας τῆς παρεγκεφαλίδος καὶ τοῦ ὄργασμοῦ τῶν ὀργάνων τῆς σαρκικῆς ἀπολαύσεως. Αἴτια προδιαθετικὰ τῆς νόσου εἶναι ἡ ἀκούσιος ἀγαμία, αἱ ἀναπόλαυστοι ἀφροδίσται ἐπιθυμίαι, ἡ συχνὴ ἐν τῇ διανοίᾳ παράστασις ἠδυπαθῶν ἀναπολήσεων, ἡ χρῆσις τῶν ἀφροδισιακῶν φαρμάκων, ὁ αἰδοϊκὸς ἢ περιαιδοϊκὸς ἔρπης, ἡ ὑπέμετρος τῆς κλειτορίδος ἀνάπτυξις κτλ. Ἡ νυμφομανὴς ἐν ἀρχῇ μὲν ἀγωνίζεται ν' ἀντιστῆ εἰς τὰς παραφόρους ὁρμὰς ὑφ' ὧν κατέχεται, μὴ δυναμένη ὁμως νὰ καταβάλλῃ ταύτας ἀπομονοῦται πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτῶν. Εἰς τὴν παρουσίαν ἀνδρός ὁ νοῦς αὐτῆς συνταράσσεται, ἀποβάλλει πᾶσαν βούλησιν καὶ αἰδῶ, περιφρονεῖ πάντα εὐσχήμονα καὶ κόσμιον τρόπον, δὲν σταματᾷ πρὸ οἴασδ' ἄποτε δυνάμεως, οἱ δὲ λόγοι καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς οὐδένα ἐπιδέχονται χαλινόν· ⁽¹⁾ τότε δὲ τὰ μῦρια αὐτῶν φλεγμαίνονται καὶ ἐκκρίνουσι δυσῶδες τι ὑγρόν. Εἰς τὰς ἐπὶ νυμφομανῶν γενομένας νεκροψίας ἀνευρέθη πάντοτε φλεγμονώδης ἐξόγκωσις τῶν ὠθηκῶν καὶ τῆς μήτρας· εἰς πολλὰς δὲ τῶν ἐν Σαλπετριέρῃ ἀναταμειῶν γυναικῶν παρετηρήθη φλεγμονὴ ἅπαντος τοῦ βλεννογόνου τῶν μορίων αὐτῶν μετὰ πυώδους ἐκκρίσεως.

Αἱ ταλαίπωροι γυναῖκες αἱ πιστεύουσαι ἄλλοτε ποτε

(1) Οὕτως εἰκονίζονται καὶ αἱ ἀρχαῖαι μαινάδες.

ὅτι καθ' ὕπνον δαίμων συνηυνάζετο μετ' αὐτῶν, αἱ φανταζόμεναι ὅτι παρευρίσκοντο εἰς τὰς λάγνους τοῦ σαββάτου σκηνάς, ἧσαν ὑστερικαὶ ἢ νυμφομανεῖς μετὰ διαλειπουσῶν κρίσεων. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δὲ παρατηρηθέντων συνάγεται, ὅτι ἡ νεύρωσις αὕτη τῶν γεννητικῶν ὀργάνων εἶναι πολὺ συχνοτέρα εἰς τὸ θῆλυ γένος ἢ εἰς τὸ ἄρρεν, καὶ ὅτι ὡς πρὸς τὸ βίαιον τῶν φαινομένων ἢ σατυρίασις εἶναι ἀπλῆ τις μικρογραφία τῆς νυμφομανίας. Πρὸ πάντων δὲ αἱ γυναῖκες αἱ ἔχουσαι τελείως ἀνεπτυγμένον τὸ γεννητικὸν σύστημα, αἱ ἀενάως ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς συνουσίας καταδιδρωσκόμεναι χωρὶς νὰ δύνανται τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχωσιν, αὐταὶ κυρίως ὑπὸ τῆς παθήσεως ταύτης ἀπειλοῦνται. Ἐὰν οἱ πόθοι οὗτοι ἐκπληρῶνται νυμφομανία δὲν ἐπέρχεται, διότι οὐδέποτε παρετηρήθη αὕτη ἐπὶ νεανίδων, αἵτινες εἰς τὰς ἐρωτικὰς τῶν κλίσεις δὲν ἀνεχαιτίζοντο· εἰς τὰς νεάνιδας λοιπόν, παρ' αἷς αἱ ἠδονικαὶ ὁρμαὶ βιαίως καὶ ἐπὶ χρόνον πολὺν ἐπέρχονται, θέλομεν ἀπαντήσῃ τὰς νυμφομανεῖς, ὧν αἱ παραφοραὶ καὶ μανίαι ἐμπνέουσι τὴν ἀποστροφὴν καὶ τὴν φρίκην!

Θεραπεία. Ἡ θεραπεία τῆς νυμφομανίας ταυτιζομένη ἐντελῶς μετὰ τῆς θεραπείας τῆς σατυριάσεως συνίσταται ἐν γένει εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μέσων τῶν δυναμένων νὰ τροποποιήσωσι καὶ ἐλαττώσωσι τὴν ζωϊκὴν ἐνέργειαν τῶν ὀργάνων τῆς σαρκικῆς ἀπολαύσεως, νὰ καταπολεμήσωσι τὸν ἐν αὐτοῖς ἐρεθισμόν, νὰ ἐπενεργήσωσιν ἰσχυρῶς ἐπὶ τῆς φαντασίας τῶν νοσοῦντων καὶ ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτῶν πάντα τὰ ἀντικείμενα τὰ δυνάμενα νὰ διατηρήσωσιν ἢ καὶ ἐπαυξήσωσι τὴν κατατρυχούσαν αὐτὰ νόσον. Οὕτως, ὅσάκις ἡ νυμφομανία καὶ ἡ σατυρίασις ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ὑπερμέτρου γεννητικῆς ἐνεργείας, παραγγέλλονται γενικαὶ καὶ τοπικαὶ ἀφαιμάξεις, παρατεταμένα χλιαρὰ λουτρά, ἐπίθεσις πάγου ἐπὶ τῆς ὀσφυακῆς χώρας, ἀνταφροδισιακὰ ποτά, ὅποια εἶναι ὁ ὄρρος τοῦ γάλακτος μετὰ προσθήκης νίτρου, τὰ θειοῦχα ὀξύπο-

τα, τὰ καθάρσια, τὸ ὄπιον κτλ. καὶ τέλος ἡ φυτικὴ διαί-
τα καὶ ἡ ἀποφυγὴ πάντων τῶν διεγερτικῶν ποτῶν καὶ
φαγητῶν. Ὅποταν δὲ ὁ ἐρεθισμὸς περιορίζηται ἐν τῷ
γεννητικῷ μόνον συστήματι, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα τυγχάνη
ἐξηντλημένον καὶ ἐξησθενικός, χορηγοῦνται τότε μετ' ἐ-
πιτυχίας τὰ τονωτικὰ καὶ ἀναληπτικά. Εἰς ἐκείνας δὲ τῶν
περιπτώσεων, καθ' ἃς ἡ νυμφομανία ἔχει ὡς αἰτίαν τὴν
βεβιασμένην ἐγκράτειαν καὶ τὸν ἄκρατον πρὸς τὰς σαρ-
κικὰς ἡδονὰς πόθον, συμβουλεύεται ὁ γάμος ὡς τὸ ἄρι-
στον τῶν φαρμάκων.

Περὶ τοῦ ἀννανισμοῦ ὡς αἰτίας τῆς στειρώσεως.

Ὁ ἀννανισμὸς εἰς ἀμφότερα τὰ φύλα ἀποβαίνει συχνότε-
ρα παρ' ὅσον ὑποτίθεται αἰτία στειρώσεως. Δὲν νομίζο-
μεν δὲ ὅλως ἀσκοπον ἐνταῦθα νὰ καταδείξωμεν εἰς τοὺς
γονεῖς τὰ σημεῖα δι' ὧν διακρίνονται τὰ κατεχόμενα ὑπὸ
τῆς ἐπονειδίστου ταύτης ἑξεως ἄτομα. Ἡ ὀλεθρία αὕτη
ἕξις λυμαίνεται ἰδίᾳ τὰς μεγάλας πόλεις, τὰ σχολεῖα, τὰ
παιδαγωγεῖα, τὰς μονὰς κτλ. Τὰ τοιαῦτα ἄτομα ἀποφεύ-
γουσι τὴν μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κοινωνίαν καὶ ἐπι-
ζητοῦσι τὴν ἀπομόνωσιν· εἶναι ὠχρά, νωθρά, δειλὰ καὶ
ψοφοδεῖ, ἐξησθενημένα δὲ σωματικῶς τε καὶ διανοητικῶς·
τὸ σῶμα αὐτῶν εἶναι κεκηφός, τὸ βράδισμα ἀσταθές, οἱ
ὀφθαλμοὶ ἐμβεδυθισμένοι, καὶ ἐπὶ τῆς ἀψύχου αὐτῶν φυ-
σιογνωμίας ἀπεικονίζεται ἡ πρόοδος τοῦ κακοῦ· ἐὰν δὲ
τὰ ἄτομα ταῦτα δὲν ὑποβληθῶσιν εἰς γάμον, ὁ ὀλεθρος
αὐτῶν ἔσται ἀνοπόφευκτος· ἡ σπερματορροία (εἰς τὰ ἄρ-
ρενα) ἐξαντλεῖ μετ' ὀλίγον αὐτά, τὸ στῆθος αὐτῶν προσ-
βάλλεται, τὰ χεῖλη ἀχροοῦσιν, ἡ μνήμη ἀποσβέννυται, ἡ
διάνοια διαταράσσεται, καὶ ἐμπύπτουσι τὰ ἄθλια ταῦτα
πλάσματα εἰς μαρασμόν, καθ' οὗ πᾶν θεραπευτικὸν μέ-
σον ἀπρακτεῖ καὶ ὅστις βραδέως φέρει ταῦτα εἰς τὸν
τάφον.

Ἄπαντα σχεδὸν τὰ πρὸς καταπολέμησιν τῆς ὀλεθρίας
ταύτης ἑξεως προτεινόμενα καὶ ἐφαρμοζόμενα μέσα καὶ
ἀπειλαὶ ἀποβαίνουσιν ἄγονοι. Ἡ αἰσχύνη, αἱ ἀπειλαὶ τῶν

φαντασμάτων, αἱ ἐπιτιμήσεις καὶ αἱ τιμωρίαι τῶν παιδίων
καὶ ἄλλα τινὰ μέσα ἐν ἀχρηστίᾳ τεθέντα σήμερον, εἰς οὐ-
δὲν ἰσχύουσι πρὸς ἀναστολὴν τοῦ κακοῦ, ὅταν τοῦτο εἴ-
ναι ἤδη ἐρριζωμένον. Ἐν μόνον μέσον ἀποβαίνει τελε-
σφόρον, ἡ πρὸ τοῦ κατακλιθῆναι ὑποβολὴ τοῦ ἀτόμου εἰς
σωματικὰν τινα ἀσκῆσιν, ὡς λ. χ. εἰς ἀντλησιν ὕδατος
ἐκ τοῦ φρέατος, εἰς ἄλεσιν καφεῖ κτλ. διὰ τοῦ μέσου τού-
του τὸ παιδίον ἐμπύπτει εἰς ὑπέμετρον κόπωσιν μὴ ἐπι-
τρέπουσαν εἰς αὐτὸ νὰ σκεφθῆ περὶ τῆς ἑξεως του, μό-
λις δὲ κατακλιθῆ καταλαμβάνεται ὑπὸ βαθυτάτου ὕπνου·
ἐὰν δὲ τοῦτο ἐπὶ τινος ἐβδομάδας ἐφαρμοσθῆ, παραλλάσ-
σοντος τοῦ εἴδους τῆς ἀσκήσεως, θέλει ἔχη ὡς συνέπει-
αν τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Περὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς κράσεως θεωρουμένων ὡς αἰτίων τῆς στειρώσεως.

Περὶ τῆς ἡλικίας. Ἡ διάρκεια τῆς γονιμοποιητικῆς
τῆς γυναικὸς δυνάμεως προσδιορίζεται ἐν γένει ἐκ τῆς
διαρκείας τῆς ἐμμήνου ροῆς· πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν ἐμ-
μῆνων ἡ γυνὴ στερεῖται τῆς γεννητικῆς δυνάμεως, καὶ
μετὰ τὴν διακοπὴν δ' αὐτῶν ἀποβάλλει ταύτην διὰ παν-
τός, πλὴν ἐξαιρετικῶν τινῶν περιπτώσεων. Ἡ στειρώσις
ἀπαντᾷ εἰς τὰς προκεχωρημένας τὴν ἡλικίαν καὶ τὰς λί-
αν νεαρὰς γυναῖκας, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀρμοδιωτέρα
πρὸς γάμον ἡλικία εἶναι ἡ ἀπὸ 20—30 ἐτῶν. Ἐν γένει δὲ
αἱ λίαν νεαραὶ σύζυγοι, αἱ ἔχουσαι δηλ. ὀλίγῳ μεγαλη-
τέραν τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίαν, ἀποβαίνουσι στεῖραι κατὰ
τὰ πρῶτα τοῦ γάμου αὐτῶν ἔτη, τεκνογονοῦσι δὲ μόνον

μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινός, ὅτε ἡ μήτρα λαμβάνει τὴν τελείαν αὐτῆς ἀνάπτυξιν. Ἐκ τῶν γυναικῶν δὲ τῶν ἐρχομένων εἰς γάμον ἀπὸ τοῦ 30—40 ἔτους πολλαὶ παραμένουσιν ἄγονοι μεθ' ὄλην τὴν γεννητικὴν ἀκμὴν τῶν ἑαυτῶν συζύγων· τοῦτο ἀναμφιδόλως προέρχεται ἐκ τῆς παρατεταμένης ἀδρανείας τῶν ὀργάνων τῆς τεκνογονίας, καὶ ἰδίᾳ τῶν ὠθηκῶν, αἵτινες ἀποβάλλουσι πλεόν τὴν πρὸς γονιμοποίησιν ἀναγκαίαν ζωϊκὴν δύναμιν. Ἡ τοιαύτη δὲ στειρώσις καταπολεμεῖται εὐκόλως διὰ τῶν σιδηρούχων ὑδάτων, τῶν τονωτικῶν καὶ ἐρεθιστικῶν πλύσεων τοῦ κόλπου καὶ τῆς μήτρας κ. λ. Πρὸ πάντων κατὰ τῆς τοιαύτης ἐξ ἀτονίας τῆς μήτρας στειρώσεως ὠφελουσίαν ἢ τονωτικὴν δίαιτα καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ συζυγικοῦ καθήκοντος ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐμμήνου ροῆς, κατὰ τὴν ροήν, καὶ δύο ἡμέρας μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῆς· διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ μήτρα διατελεῖ ἐν καταστάσει διεγέρσεως λίαν εὐνοϊκῆς πρὸς σύλληψιν. Πολλαὶ δὲ στεῖραι γυναῖκες διὰ τῆς χρήσεως τοῦ μέσου τούτου νύτῃχσαν ν' ἀποκτήσωσι τέκνα.

Περὶ τῶν κράσεων. Φυσιολογικῶς καὶ πρακτικῶς ἀποδεικνύεται, ὅτι αἱ ἔχουσαι λυμφατικο-αιματώδη κράσιν γυναῖκες εἶναι ἐπιδεκτικώτεραι πρὸς σύλληψιν καὶ τεκνογονίαν, αἱ δ' ἔχουσαι εἰς ἄκρον ψυχρὰν ἢ εἰς ἄκρον θερμὴν (νευρικὴν) κράσιν παρουσιάζουσι τὰς πλείστας περιπτώσεις τῆς στειρώσεως. Αἱ δύο δὲ τελευταῖαι αὗται κράσεις γεννῶνται, ἡ μὲν ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ζωτικότητος τοῦ γεννητικοῦ συστήματος, ἡ δὲ δευτέρα, τούναντίον, ἐκ τῆς ἐπαυξήσεως αὐτῆς· θεραπευτικὴν ἄρα ἔνδειξιν ἔχομεν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς διατεταραγμένης φυσιολογικῆς ἰσορροπίας, χορηγοῦντες διεγερτικὰ μὲν ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει, καταπραϋντικὰ δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ. Ἐπομένως ἡ ἀρίστη πρὸς τεκνογονίαν κράσις εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων κειμένη· ἐν τούτοις ὁ κανὼν οὗτος ἔχει καὶ ἐξαιρέσεις· οὕτω καθ' ἑκάστην βλέπομεν ὠχρὰς καὶ καχεκτικὰς γυναῖκας ἔχουσας μεγάλην γονιμό-

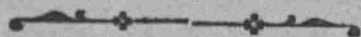
τητα καὶ ἄλλας ἀρίστην κράσιν ἔχουσας ἀγόνους παραμένουσας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν περιγραφέντων αἰτίων τῆς στειρώσεως, ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο φύλων ἄγνωστός τις σχέσις, καθ' ἣν ἀνὴρ τις καὶ γυνή, καθ' ἑαυτοὺς ἐπιδεκτικώτατοι ὄντες πρὸς τεκνοποίησιν, στεροῦνται τῆς ἰδιότητος ταύτης ὁμοῦ συνερχόμενοι· τὸ τοιοῦτον ἴσως ὀφείλεται εἰς ἀνταγωνισμόν τινα τῶν ὀργάνων τῆς τεκνογονίας ἀντικείμενον πρὸς τὴν τεκνοποιητικὴν αὐτῶν δύναμιν, ἢ εἰς ἀντιπάθειαν μεταξὺ τῶν δύο κράσεων χαρακτηριστικῶν, ἥτις γεννᾷ τὴν παρά τισι συζύγοις ἐκδηλουμένην ἀδιαφορίαν καὶ ψυχρότητα πρὸς τὰς συζυγικὰς περιπτώσεις. Πρὸς καταπολέμησιν τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἀπαιτεῖται ν' ἀποκατασταθῇ ἡ δέουσα ἀρμονία μεταξὺ τῶν ὀργάνων τῆς τεκνογονίας ἑκατέρου τῶν συζύγων· ὅσοι δηλ. τῶν συζύγων εἶναι εἰς ἄκρον ὀρμητικοὶ ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ συζυγικοῦ καθήκοντος ὀφείλουσι νὰ μετριάσωσι τὴν ὀρμὴν των, τούναντίον δέ, οἱ λίαν ψυχροὶ νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὰ διεγείροντα τὴν φαντασίαν μέσα.

Ὅταν δέ, καίτοι οὐδεμιᾶς βλάβης ὀργανικῆς ἢ δυσμορφίας τοῦ γεννητικοῦ ὀργάνου ὑπαρχούσης, τὸ ἄτομον διατελῇ στεῖρον, εἶναι λίαν δυσχερὲς πολλακις νὰ ὀρίσωμεν, ἂν ἡ κατάστασις αὕτη θέλει εἶσθαι διαρκής· διότι ὑπάρχουσι παραδείγματα, καθ' ἃ, ἡ ἡλικία, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ βίου, τὸ κλίμα, ἡ δίαιτα καὶ ποικίλαι ἄγνωστοι περιστάσεις, ἐπέφερον τοιαύτην τινὰ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ οἰκονομίᾳ μεταλλαγὴν, ὥστε σύζυγοι στεῖροι τέως ἐπὶ χρόνον πολλὸν διατελοῦντες κατέστησαν αἰφνης ἐπιτήδειοι πρὸς τεκνογονίαν. Ἀναφέρουσι δὲ πολλὰ ἄτομα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἅτινα ἀπέκτησαν τέκνα μετὰ 10ετῆ καὶ 15ετῆ στειρώσιν· ἐκ τῶν πολλῶν δὲ τοιούτων περιστατικῶν παραθέτομεν τὸ ἑξῆς. Ὁ Ἑρρίκος Β' καὶ ἡ δούκισσα δ' Οὐρβὰν διέμειναν στεῖροι δέκα μετὰ τὸν γάμον των ἔτη· ἐπρόκειτο δὲ νὰ διαζευχθῶσιν, ὅτε ὁ βασιλεὺς τῇ συμβουλῇ τῶν φίλων του προσεκάλεσεν εἰς τὴν αὐλήν τὸν περι-

ώνυμον ἰατρὸν I. Φερνές, « Ἡξεύρετε, ἰατρέ, νὰ κάμψτε τὴν γυναῖκά μου νὰ τεκνοποιήσῃ; » τὸν ἠρώτησε γελῶν ὁ βασιλεύς.—Μεγαλειότατε, ἀπάντησεν ὁ Φερνές, εἰς σὰς ἀπόκειται τοῦτο, εἰς ἐμὲ δὲ μόνον, νὰ προσφέρω πρὸς τοῦτο ὅ,τι ἡ Ἰατρικὴ δύναται.—Καὶ ἀληθῶς κατώρθωσε νὰ ἀποδώσῃ τὴν γονιμότητα εἰς τὸ στεῖρον τοῦτο ζεῦγος, ἀποκτῆσαν ἀλλεπαλλήλως δέκα τέκνα, ἡ δὲ βασίλισσα εὐγνωμονοῦσα ἐδώρει τῷ ἰατρῷ τῆς ἀνά ἑκατὸν σκούδα κατὰ τὴν γέννησιν ἑκάστου τέκνου τῆς.

Πραγματευθέντες ἐν ἀλλεπαλλήλοις κεφαλαίοις περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀνικανότητος καὶ τῆς στειρώσεως καὶ τῶν πρὸς ριζικὴν αὐτῶν θεραπείαν καταλλήλων μέσων, παραθέτομεν ἐν εἰδει κεφαλαϊώδους συμπεράσματος τὰ ἐπόμενα. Ἡ καθαρῶς ἰατρικὴ θεραπεία εἶναι ἀπολύτως ἀνίσχυρος κατὰ τῆς στειρώσεως· πάντα δὲ τὰ συμπτωματικῶς χορηγούμενα φάρμακα ἀπομακρύνουσι μᾶλλον τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα. Ἐὰν ἡ στείρωσις εἶναι ἀνίατος, πᾶν κατ' αὐτῆς μέσον ἀποβαίνει ἀνωφελές, καὶ δὴ βλαβερόν· ἐὰν δὲ ἰατὴ, ἀπόκειται, τὸ μὲν εἰς τὴν χειρουργικὴν νὰ ἀποκαταστήσῃ τὰ ὄργανα ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτῶν μορφῇ καὶ κανονικῇ διευθύνσει, ὅταν ὑπάρχῃ πλημμέλειά τις ἢ ἀνωμαλία περὶ τὴν διάπλασιν αὐτῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν ὑγιεινὴν ν' ἀπαλλάξῃ τὰ ὄργανα ἐκ τῆς νωθρότητος, ἐν ἣ διατελοῦσι, νὰ τονώσῃ καὶ ἐνισχύσῃ ἢ μετριάσῃ τὴν ζωτικὴν αὐτῶν ἐνέργειαν, καὶ ν' ἀνακαινίσῃ καὶ διαπλάσῃ ἐκ νέου τὸ σῶμα διὰ τῆς διαίτης, τῆς ἀσκήσεως, τῶν λουτρῶν κλπ. καὶ δι' ἀπάντων τῶν μέσων, ὅσα δύναται νὰ διαθέσῃ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ ἐγκυμοσύνης.

Μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς συλλήψεως ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ τὸν ἄνδρα διὰ τὰς χάριτας, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καλλονὴν ἢ ἄλλας αὐτοῦ ἀρετάς· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως καθ' ἣν ἠσθάνθη ἑαυτὴν ἐγκυμονοῦσαν τὸ πρὸς αὐτὴν ἐνδιαφέρον ἀποβαίνει μυριάκις ἰσχυρότερον. Τὸ στάδιον τῆς νεανίδος λήγει καὶ ἀρχεται τὸ τῆς μητρὸς. Καὶ εἰς τὸν ἄνδρα δὲ ὁμοίως νέος τρόπος ζωῆς ἐπιβάλλεται· πρὸς τὴν ἀγάπην ἣν ἀπονέμει εἰς αὐτὴν ὡς σύζυγον πρέπει νὰ συνδύσῃ ἀπάσας τὰς φροντίδας, τὰς περιποιήσεις καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν ὁποῖαν ἡ νέα αὐτῆς κατάστασις ὡς μητρὸς ἀπαιτεῖ.

Σύζυγε ! Τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς γυναικὸς σου κυοφορούμενον ὄν εἶναι τὸ ἀκριβές σου ὁμοίωμα, ὁ καρπὸς τοῦ ἔρωτός σου. Πόσον εἶσαι εὐτυχὴς γενόμενος ἐντὸς ὀλίγου πατῆρ ! Ἀλλά, πρόσσεχε καλῶς ἢ γλυκεῖα αὐτῇ προσαγορεύσεις τὴν ὁποῖαν ἡ φύσις σοὶ ἀπονέμει, σοὶ ἐπιβάλλει καθήκοντα πρὸς τε τὴν μητέρα καὶ τὸ τεχνησόμενον. Ἀγάπᾳ λοιπὸν τὴν γυναῖκα ταύτην καὶ ἐπιδαψίλευε εἰς αὐτὴν ἅπαν τὸ φίλτρον, οὐ τινοῦ εἶναι ἀξία· διότι ἐν τῇ

συλλάψει τοῦ τέκνου σὺ ἡδονὴν μόνον ἠσθάνθης, αὐτὴ δὲ μόνη ἐπεφορτίσθη διὰ τοῦ βάρους τῆς ἐγκυμοσύνης καὶ τῶν ὠδίνων τοῦ τοκετοῦ.

§ 1. Κανόνες ὑγιεῖνοι τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τηρῇ ἡ ἔγκυος.

Σπανιώτατα εἰς νευρικός τινος γυναῖκας ἡ σύλληψις ἐξαγγέλλεται δι' ἀκουσίον τινὸς φρικιάσεως· συνήθως δὲ αἱ γυναῖκες συλλαμβάνουσιν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν, ἐκ τῆς διακοπῆς δὲ τῆς ἐμμήνου καθάρσεως εἰκάζουσι τὴν ὑφισταμένην ἐγκυμοσύνην.

Τὸ ἔργον καὶ τὰ καθήκοντα τῆς μητρὸς ἀρχονται ἅμα τῇ συλλάψει· εὐθὺς ὡς ἡ γυνὴ βεβαιωθῆ περὶ τῆς κυφορίας ὀφείλει νὰ παύσῃ εἰς τὸ ἐξῆς περὶ αὐτῆς μόνης φροντίζουσα· ἐκάστη στιγμὴ τῆς ἐγκύου αὐτῆς περιόδου πρέπει νὰ ἀφιερῶται εἰς τὸν καρπὸν ὃν ἐν τῇ κοιλίᾳ βαστάζει, ἐν ἄλλαις δὲ λέξεσι πρέπει ν' ἀπέχη τῶν διασκεδάσεων τοῦ κόσμου ὡς, χορῶν, θεάτρων, ἑορτῶν, καὶ τέλος, τῆς ἀγρυπνίας καὶ τοῦ ὑπερμέτρου καμάτου. Ἡ φύσις κατέστησεν αὐτὴν μητέρα, ὅπως παράσχῃ νέαν εὐδαιμονίαν· διὰ τοῦτο ὀφείλει νὰ ζῆ ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ τέκνον ὅπερ μετ' οὐ πολὺ μέλλει νὰ ριθῆ εἰς τοὺς κόλπους τῆς.

Πᾶσαι αἱ γυναῖκες ἐπιθυμοῦσι τὴν ἀπόκτησιν ὠραίων τέκνων· ὁ πόθος οὗτος εἶναι φυσικός. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες τῆς κατωτέρας τάξεως δὲν ὑποβάλλονται δυστυχῶς εἰς τὴν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ εὐτυχοῦς τούτου ἀποτελέσματος ἀρμόζουσαν δίαιταν· αἱ πλείσται αὐτῶν ἐξακολουθοῦσι τὴν δίαιταν τὴν ὁποίαν πρὸ τῆς κυήσεως εἶχον, τὰς αὐτὰς διασκεδάσεις καὶ τέρψεις ἐπιζητοῦσιν, ἀγνοοῦσαι ὅτι τὸ ἔμβρυον καὶ ἡ μήτηρ ἔχουσι κοινὴν τὴν ζωὴν, καὶ ὅτι πᾶσα ταραχὴ καὶ πᾶσα βιαία αὐτῆς συγκίνησις ἀντανακλῶσιν ἐπὶ τοῦ προσφιλοῦς ἐκείνου ὀργανισμοῦ συνεπαγόμενα τὴν ἐλαττωματικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν. Καὶ ἐὰν εἰ-

ναι δυστύχημα διὰ τοὺς γονεῖς ἢ ἀπόκτησις ἀσθενοῦς καὶ κακῶς διαπεπλασμένου τέκνου, πόσον μέγα ἔσται τὸ δυστύχημα τοῦτο διὰ τὸ δύσμοιρον πλάσμα, ὅπερ καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον θέλει φέρῃ τὰ σημεῖα τῆς ἀσυνέτου τῶν γονέων αὐτοῦ διαγωγῆς!

Εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐγκυμοσύνης ἡ φρόνιμος γυνὴ πρέπει ν' ἀποβάλλῃ τὸν στηθόδεσμον καὶ πᾶν τοιοῦτον εἶδος ἐνδυμασίας συμπίεζον τὴν μέσιν ἢ τὰ κοιλιακὰ τοιχώματα· αἱ ἐσθῆτες αὐτῆς δεόν νὰ ὦσιν ἀρκούντως εὐρεῖαι ὅπως ἐπιτρέπωσι τὴν ἐλευθέραν τῆς μήτρας ἀνάπτυξιν, τῆς ὁποίας ὁ ὄγκος αὐξάνει ἀναλόγως τῆς μεγεθύνσεως τοῦ ἔμβρυου. Ἐκ τῶν φροντίδων καὶ προφυλάξεων, ἃς ἡ μήτηρ θέλει λάβῃ, ἐκ τῆς προσοχῆς, ἣν θέλει καταβάλλῃ πρὸς διατήρησιν τῆς μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἀρμονίας, ἐξαρτῶνται ἡ εὐτοκία, ἡ ζωτικότητα καὶ ἡ καλὴ ἰδιοσυστασία τοῦ τέκνου.

Ὁ χρόνος τῆς ἐγκυμοσύνης διαιρεῖται εἰς δύο περιόδους, τὴν πρώτην, περιλαμβάνουσαν τοὺς πρώτους τέσσαρας μῆνας, καὶ τὴν δευτέραν περιλαμβάνουσαν τοὺς λοιποὺς πέντε. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον ὑπάρχει παρὰ ταῖς πλείσταις γυναιξὶ τάσις πρὸς πληθώραν ἕνεκα τῆς ἐπισχέσεως τῆς ἐμμήνου ροῆς· ἡ δὲ πληθώρα αὕτη εἰς τὰς ἐγκύους τὰς ἐξακολουθοῦσας νὰ τηρῶσι τὴν προτέραν δίαιταν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ σπουδαῖα ἐπακόλουθα, ἂν μὴ ἡ πάνσοφος φύσις, ἀρωγὸς πάντοτε ἐπερχομένη εἰς τοὺς κινδύνους οὗς ἡ ἀσυνεσία γεννᾷ, δὲν προὔκαλει διὰ τῶν ναυτιῶν καὶ τῶν ἐμέτων τὴν ἀποβολὴν τῶν ἀφθόνως εἰσθιβαζομένων τροφῶν, ἢ διὰ τῶν κεφαλαλγιῶν, καρδιαλγιῶν, ἀνορεξιῶν κτλ. δὲν ἐβίαζεν αὐτὰς νὰ τηρῶσι τὴν ἀπαιτουμένην δίαιταν. Ἡ ἀξιοθαύμαστος αὕτη τῆς φύσεως πρόνοια, τῆς προικίσεως δηλ. ἐκάστου ὀργάνου δι' ἰδίου ὀρμεμφύτου, ἐπαναφέρει συνήθως τὴν ἰσορροπίαν ἐν τῇ καθόλου οἰκονομίᾳ ἄνευ τῆς ἰατρικῆς συνδρομῆς.

Κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας ἡ ἔγκυος ὑπό-

κειται εἰς ποικίλας ἐλαφροὺς διαταραχάς, ὡς ναυτίαν, ἀϋπνίαν, νωθρότητα τῆς κοιλίας, δυσπεψίας, ἐμέτους, ἀποστροφὴν πρὸς τὰς τροφάς, ραθυμίαν, κάματον, καταβολὴν τῶν δυνάμεων κττ. Ἄλλ' ἅπασαι αὗται αἱ καταστάσεις ἐκλείπουσι δι' ἠπίας καὶ θρεπτικῆς τροφῆς, ἀφ' ἧς πρέπει νὰ ἀποκλείωνται αἱ ἀλμυραὶ, ἠρτυμέναι καὶ καπνισταὶ τροφαί, ὡς καὶ τὰ διεγερτικὰ ποτά. Ἡ τακτικὴ κένωσις εἶνε ἀπαραίτητος εἰς τὴν ἐγκυμονοῦσαν· πρὸς ἐπίτευξιν δὲ ταύτης ὠφελοῦσι τὰ κλύσματα, ἐὰν ἡ κοιλία εἶνε νωθρά, καὶ τὰ δραστικὰ ποτά· ἡ δὲ χρῆσις τῶν καθαρτικῶν καὶ ἄλλων φαρμάκων οὐδέποτε ἐπιτρέπεται ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἱατροῦ. Λίαν ὠφελοῦσι δὲ τὴν ἐγκύμονα ὁ περίπατος, αἱ ἐλαφραὶ οἰκιακαὶ ἐργασίαι, ὁ καλὸς ἀήρ καὶ ἡ καθαριότης τοῦ σώματος καὶ τῶν ἐνδυμάτων. Ὑπάρχει παράλογος συνήθεια, λίαν διαδεδομένη δυστυχῶς παρὰ τῷ λαῷ, νὰ τρώγωσιν αἱ ἐγκυοὶ κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας κατακόρως, ὅπως προμηθεύσωσι δῆθεν τὴν ἀναγκαιοῦσαν τροφήν εἰς τὸ ἔμβρυον· πρέπει νὰ τρώγωσι διὰ δύο, λέγουσι τὰ ἀδόλεσχα γραῖδια, διότι τούτου μὴ γινόμενου τὸ τέκνον κακοπαθεῖ. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ παραλόγου, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἐπικινδύνου τῆς τοιαύτης προλήψεως, ἀρκεῖ νὰ εἰπωμεν, ὅτι κατὰ τὸν δεῦτερον μῆνα τὸ ἔμβρυον ἔχει μέγεθος μόλις ὅσον ὠοῦ περιστερᾶς, κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ τετάρτου ἢ αὐξήσις αὐτοῦ τοσοῦτῳ μικρά, ὥστε τὸ βῆρος του δὲν εἶνε ἔτι αἰσθητὸν εἰς τὴν μητέρα. Μικρὰ σκέψις θέλει ἀποδείξῃ τὴν ὀλεθρίαν ταύτην πρόληψιν καὶ πείσῃ τὴν γυναῖκα, ὅτι ἡ ἐλαχίστη κατάχρησις βρωμάτων κατὰ τὴν πρώτην τῆς κυήσεως περίοδον ὑπὸ τὴν μωρὰν πρόφασιν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ τέκνου προσβάλλει τὴν ὑγίαν αὐτῆς καὶ παραβλάπτει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου.

Ἐν τῇ δευτέρῃ δὲ τῆς κυήσεως περιόδῳ ἡ γυνὴ εἰσελθοῦσα νέαν ὑφίσταται μεταβολήν· ἡ τέως μόλις αἰσθητὴ αὐτῇ ἐνδομήτριος ἐργασία ἔρχεται ἤδη σαφῶς ἐκδηλουμένη. Τὸ ἔμβρυον, διανύσαν ἤδη τὸν τέταρτον μῆνα, ἄρ-

χεται ταχέως ἀναπτυσσόμενον καὶ ἀπαιτοῦν παρὰ τῆς μητρὸς ἀφθονωτέρας θρεπτικῆς οὐσίας· τότε δὲ ἡ φύσις διεγείρουσα τὴν ὄρεξιν ἰδοποιεῖ τὴν γυναῖκα ὅτι ὀφείλει νὰ αὐξήσῃ τὴν ποσότητα τῶν λαμβανομένων τροφῶν, ἡ γυνὴ δὲν ὑφίσταται πλέον ναυτίας καὶ ἐμέτους, αἱ δὲ λειτουργίαι τοῦ στομάχου τελοῦνται κανονικῶς καὶ ταχέως· ἡ διαρκὴς δὲ τροφή νῦν ἀποβαίνει ὁμοίως ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν μητέρα καὶ τὸ ἔμβρυον, ὅσον ἡ ἀφθονος κατὰ τοὺς πρώτους τῆς κυήσεως μῆνας. Θερμῶς δὲ συμβουλεύομεν τὴν ἐγκύμονα ν' ἀποφεύγῃ πάσας τὰς ἰσχυρὰς συγκινήσεις, τὸν τρόμον, τὴν ἐκπληξιν, τὴν ὑπέρμετρον χαρὰν καὶ τὴν λύπην, πρὸ πάντων δὲ τὴν ὀργὴν καὶ πάσας ἐν γένει τὰς περιστάσεις ὅσαι διαταράττουσι τὸ νευρικὸν αὐτῆς σύστημα. Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ διὰ μυριοστὴν φορὰν νὰ συστήσωμεν εἰς τὸν σύζυγον νὰ ἐπιδαψιλεύῃ τὰς μεγαλύτερας φροντίδας καὶ νὰ δεικνύῃ τὴν τρυφερωτέραν στοργὴν καὶ ἀγάπην εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πατέρα.

Εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸν ἕκτον μῆνα ἡ ἐγκύμων ὀφείλει νὰ γινώσκῃ ὅτι ἡ ἐλαχίστη πίεσις ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τῆς κοιλίας δύναται νὰ πλήξῃ τὸ ἔμβρυον, νὰ δυσχεράνῃ τὰς κινήσεις αὐτοῦ· ὀφείλει προσέτι ν' ἀπέχῃ τῶν σαρκικῶν ἀπολαύσεων καὶ ν' ἀπαγορεύῃ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν εἰς τὸν σύζυγόν της, ἐὰν οὗτος δὲν εἶνε ἀρκούντως ἀνεπτυγμένος ὅπως κατανοήσῃ τὴν ἐκ τούτων ἐπιγινομένην εἰς τὰ ὄργανα τῆς μητρὸς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου βλάβην· ὡς γνωστόν, αἱ ἀπὸ τῆς μήτρας αἱμορραγίαι, αἱ ἐξελκώσεις καὶ αἱ σκληρύνσεις τῆς μήτρας, αἱ δυστοκίαι, αἱ περὶ τὴν διάπλασιν ἀνωμαλίας καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ παιδίου ἐπισυμβαίνουσαι διαταραχαὶ εἰς τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς ἐγκυμοσύνης ἐκπλήρωσιν τῶν ἀφροδισίων ὀρέξεων ὀφείλονται. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ἐγκυος ἔχει ἀνάγκην ἀφθονωτέρας τροφῆς πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐμβρύου καταδαπανωμένων χυμῶν. Ἡ τροφή τῆς ἐγκυμοσύνης ἔστω θρε-

πτική· καλὸν δὲ νὰ λαμβάνηται συχνότερον μὲν τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ὀλίγη ἐκάστοτε· ἀμφότερα δὲ ἢ τε ποσότης τῆς τροφῆς καὶ ἡ συχνότης τῶν γευμάτων πρέπει νὰ ρυθμίζονται συμφώνως πρὸς τὴν πεπτικὴν τοῦ στομάχου αὐτῆς δύναμιν· πρέπει δὲ ν' ἀπέχη τῆς χρήσεως τῶν ἀλιπαστῶν καὶ ἠρτημένων κρεάτων, τῶν περμάτων (ζυμαρικῶν) καὶ πασῶν τῶν θερμαινουσῶν τροφῶν, ἕνεκα τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπαρχούσης δυσκοιλιότητος, καθ' ἧς ὠφελούσιν αἱ βλεννώδεις τροφαὶ καὶ τὰ μαλακτικὰ κλύσματα.

Χρῆσις λουτρῶν. Αἱ ἔχουσαι πλαδαρὰν καὶ ἄκρως λυμφατικὴν ιδιοσυγκρασίαν ἄς ἀπέχωσιν ἐφ' ὅσον δύναται τῶν γενικῶν λουτρῶν, ἀναπληροῦσαι ταῦτα δι' ἐλαφρῶς ἀρωματικῶν πλύσεων. Ἀπεναντίας δὲ εἰς τὰς νευρικὰς ὠφελούσιν τὰ μέγιστα τὰ χλιαρὰ λουτρὰ τὰ ὁποῖα εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐνεργοῦσι καὶ ὡς κράτιστα ἀντισπασμωδικά. Ὁ πρῶτος καὶ τελευταῖος τῆς κνήσεως μὴν εἶνε οἱ ἀρμοδιώτεροι πρὸς χρῆσιν τῶν λουτρῶν· καθότι εἰς μὲν τὸν πρῶτον τὰ λουτρὰ καταπαύουσι τὸν σπασμὸν καὶ κατευνάζουσι τὴν διέγερσιν τῆς μήτρας, εἰς δὲ τὸν τελευταῖον καθιστῶσι μαλθακώτερα καὶ ἐκτατικώτερα τὰ μέρη τῆς γυναικός, προλαμβάνουσι τὴν δυσκαμψίαν τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας καὶ διευκολύνουσι τὴν διάτασιν αὐτοῦ. Ἀγαθὰ ἀποτελέσματα συνεπάγονται εἰς τὰς σημειωθεῖσας περιπτώσεις καὶ τὰ ποδόλουτρα· μόνον δὲ ἢ κακὴ αὐτῶν χρῆσις ἀποβαίνει ἐπιβλαβής. Αἱ πλύσεις δὲ τῆς ἐγκύου πρέπει νὰ γίνωνται πάντοτε διὰ χλιαροῦ ὕδατος.

Ἡ χρῆσις τῶν κλύσμάτων εἶνε ἀναγκαιοτάτη, ὅταν ἡ ἀποπάτησις δὲν τελῆται κανονικῶς· ἔστωσαν δὲ ταῦτα πάντοτε μαλακτικά. Τὰ ἐμετικά εἰς τὰς ἐγκύμονας αὐστηρῶς ἀπαγορεύονται. Αἱ ἀφαιμάξεις οὐδέποτε πρέπει νὰ γίνωνται πρὸς ἐκπλήρωσιν ἕξως ἢ προλήψεως, ἀλλὰ μόνον ὁσάκις μεγάλη πληθωρικὴ κατάστασις καθιστᾷ αὐτὰς ἀπαιτήτους, πάντοτε δὲ τῇ συμβουλῇ ἰατροῦ.

Μεταξὺ τοῦ στομάχου καὶ τῆς μήτρας ὑπάρχει στενό-

τατος σύνδεσμος· ἡ συμπάθεια δὲ τῶν δύο τούτων ὀργάνων ἐκδηλοῦται ἐν διαφόροις περιστάσεσι διὰ φαινομένων λίαν ποικίλων. Συχνάκις ἡ διέγερσις τῆς μήτρας διαταράσσει τὸν πεπτικὸν σωλῆνα προκαλοῦσα ναυτίας, ἔμετον, ἀνορεξίαν καὶ διαστροφήν τῆς ὀρέξεως, συνισταμένην εἰς τὴν ἐπιθυμίαν φαγητῶν ὅλως ἀκαταλλήλων πρὸς τροφήν, ἢ ἄλλων ἀλλοκότων ἢ ἀνεπιτεύκτων πραγμάτων. Αἱ ἀλλόκοτοι αὗται ὀρέξεις (envies) προέρχονται ἐκ νευρώσεως τοῦ στομάχου, ἢ ἐξ ιδιοτροπίας ὀφειλομένης εἰς διατάραξιν τῆς φαντασίας· οἰαδήποτε δὲ ἐκ τῶν δύο τούτων εἶναι ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου ἡ θεραπεία θέλει εἶσθαι ἠθική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς φαντασίας τῶν ἐγκύων ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου.

Ἄνεκαθεν μεγάλη ἰσχὺς εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου ἐπίδρασιν τῆς φαντασίας τῆς μητρὸς ἀπεδόθη. Ἄνδρες εὐδοκιμώτατοι τῶν παρελθόντων αἰώνων εἰς τε τὰς γνώσεις καὶ εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης μόχθους αὐτῶν ἀνεξετάστως αὐτὴν παρεδέχθησαν, καὶ ἐπὶ ἀναριθμῶν μαρτυριῶν στηριζόμενοι ἐπανέλαβον μύθους μᾶλλον ἢ ἥττον τοῦ γελοίου μετέχοντας. Καὶ ἦτο γενικὴ ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ μήτηρ διὰ τῆς φαντασίας ἠδύνατο νὰ μεγεθύνῃ ἢ σμικρύνῃ, νὰ τροποποιήσῃ καὶ κολοβώσῃ, ἢ καὶ ὅλως νὰ ἀφαιρέσῃ τὰ μέλη καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ἐμβρύου. Ὁ Πλάτων λέγει πού: « Ἡ φαντασία κινεῖ καὶ διαπλάσσει τὰ σώματα ». Ὁ Σχένκιος, διάσημος καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ἰέννης, ἀναφέρει περὶ γυναικὸς τινος τεξά-

σης τέκνα λίαν παρεμφερῆ πρὸς διάβολον, διότι κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀπόκρεω ὁ σύζυγος αὐτῆς μετημφιεσμένος ὦν εἰς διάβολον τῇ ἔλεγεν ἄστειζόμενος, ὅτι ἐπεθύμει νὰ τῷ κάμη ἓνα μικρὸν διάβολον. Ὁ Βάν-Σβιέτε διηγεῖται ὅτι εἶδε ποτε ἐπὶ τοῦ τραχήλου ὡραίας τινὸς νεάνιδος ἐλθούσης ὅπως συμβουλευθῆ αὐτὸν δι' ὑστερικὰς ἐνοχλήσεις κάμπην τοσοῦτῳ φυσικῶς ἀπεικονισμένην, ὥστε ἀπατηθεὶς ἐξέτεινε τὴν χεῖρα ὅπως τὴν ἀπωθήσῃ· ἀλλ' ἡ κόρη μειδιῶσα τῷ εἶπεν, ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο προήρχετο ἐκ τῆς πτώσεως κάμπης ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς μητρὸς της ἐγκύου οὔσης καὶ ἥτις τῇ ἐπροξένησε ζωηρὸν φόβον.

Ὁ Γκαχαρλιέπ διὰ μακρῶν ἀφηγεῖται τὸ συμβάν ἡγεμονίδος τινός, ἥτις ἐξεληθοῦσα εἰς τὸ παράθυρον ἕνεκα ταραχῆς τὴν ὁποίαν ἤκουσεν ἐπὶ τῆς πρὸ τῶν ἀνακτόρων πλατείας, κατελήφθη ὑπὸ φρίκης ἐκ τῆς θέας τῆς ἀκοπῆς τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀνθρώπου τινὸς θελήσαντος ν' ἀποφύγῃ τὰ κατ' αὐτοῦ ἐπιφερόμενα κτυπήματα· ἡ γυνὴ αὕτη ἔτεκε τέκνον οὐ τινος ἔλειπεν ἢ δεξιὰ χεῖρ. Ὁ αὐτὸς εὐπιστος συγγραφεὺς ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐκ Σουλτάνας τινὸς γέννησιν μέλανος τέκνου ἐκ τῆς ζωηρᾶς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν εἰς αὐτὴν ἐπροξένησεν ἡ ἀπρόοπτος ἐμφάνισις αἰθιοπὸς τινος. Πασᾶς τις ὅμως, ὀλιγώτερον εὐπιστος τοῦ συγγραφέως, οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ διότι ἔτεκε μιγάδα· ὁ πασᾶς οὗτος λογικώτερος τούτου ἐπίστευε, καὶ εὐλόγως, ὅτι ἡ ἰσχὺς τῆς φαντασίας δὲν ἦτο τοσαύτη, ὥστε νὰ μεταβάλῃ καὶ τὴν φυλὴν, καὶ ὅτι τὸ τέκνον ἐκεῖνο ἦτο προφανῆς ἀπόδειξις τῆς ἐνοχῆς τῆς συζύγου του. Ὁ Ἀκρέλ ἐκθέτει τὴν παρατήρησιν Σουηδῆς τινος, ἥτις καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ἐγκυμοσύνης αὐτῆς εἶχε τὴν ἰδιοτροπίαν νὰ θέτῃ ἐν ρόδον ἐπὶ τοῦ στήθους της· ἀλλὰ χειμῶν ἐπῆλθε καὶ ρόδα δὲν ὑπῆρχον, ἡ δὲ γυνὴ τοσαύτην εἶχεν ἐπιθυμίαν πρὸς ἀπόκτησιν τούτων καὶ τοσαύτην λύπην ἠσθάνθη ἐπὶ τῇ στερήσει των, ὥστε περιέπεσεν εἰς μαρασμὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ τοκετοῦ·

ἔτεκε τέλος, καὶ τὸ τέκνον ἔφερεν ἐπὶ τοῦ στήθους του ἐξόγκωμα διηρημένον εἰς πολλὰς προεξοχάς, ὅμοιον πρὸς πέταλα ρόδου καὶ ἀναφαινόμενον ὡς τὸ ρόδον ἀνὰ πᾶν ἔαρ. Βιβλία δὲ ὀλόκληρα ἠθέλον εἶσθαι ἀνεπαρκῆ νὰ περιλάβωσι τὴν ἀπειρον πληθὺν τῶν γεγονότων τούτων, ἅτινα, δὲν διστάζομεν νὰ τὸ εἴπωμεν, πάντοτε σχεδὸν ἐξογκοῦνται καὶ μυθωδῶς παραμορφοῦνται.

Ἄλλ' ἀφ' ὅτου ἡ φυσιολογία καὶ ἡ παθολογικὴ ἀνατομία ἐπέρριψαν ἱκανὸν φῶς ἐπὶ τοῦ σκότους εἰς ὃ ἡ *τρατογονία* διετέλει, ἡ ἐπιρροὴ τῆς φαντασίας κάλλιον ἐγνώσθη καὶ ἐξηκριβώθη καὶ σπουδαίως περιωρίσθη. Πάντες δὲ σήμερον παραδέχονται, ὅτι ἡ φαντασία τῆς μητρὸς, ὡς καὶ αἱ σταθεραὶ ιδέαι καὶ πᾶσαι αἱ ψυχικαὶ διαθέσεις, καθιστῶσι δραστηριωτέρας, ἐπέχουσιν, ἢ τροποποιοῦσι τὰς λειτουργίας τῶν ὀργάνων, καὶ ἰδίᾳ τῆς μήτρας, ἥτις διαρκούσης τῆς κύνσεως ἀποβαίνει κέντρον ἐνεργείας. Ὡς γνωστόν, αἱ ιδέαι ποικίλας μεταβολὰς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ οἰκονομίᾳ διενεργοῦσιν· ἐπιτείνουσι τὴν ἐκκριτικὴν ἐνέργειαν, συνάγουσι πλείοτερον αἷμα ἐν τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῷ ὀργάνῳ, ἐνεργοῦσι κινήσεις τινὰς καὶ αἰσθήσεις παράγουσι· τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι ἀκριβῆ καὶ καθ' ἐκάστην παρατηροῦνται. Ὅ,τι ὅμως μακρὰν ἀπέχει ν' ἀποδειχθῆ εἶναι, ἂν δύναται ἡ φαντασία νὰ ἔχη τοιαύτην ἐπὶ τῆς πλαστικῆς δυνάμεως ἐπίδρασιν, ὥστε νὰ δίδῃ εἰς τὸ ἔμβρυον τὰς μᾶλλον ἀλλοκότους μορφὰς ὡς ἐν ἑαυτῇ συλλαμβάνει. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι διατεταραγμένη φαντασία, σταθερά τις ιδέα, λυπηρὸν τι πάθος, ἐπενεργοῦντα ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς γυναικὸς δύνανται νὰ τροποποιήσωσι τὴν μορφήν τοῦ ἐμβρύου· ἀλλὰ πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἀπαιτεῖται αἱ ιδέαι ἢ ἡ προσήλωσις τῆς φαντασίας νὰ ἐπενεργήσωσιν ἐπὶ χρόνον μακρὸν καὶ ἐπιφέρωσιν ἰσχυρὸν κλονισμὸν ἐπὶ τῶν ὀργάνων τῆς μητρὸς, τὸ δὲ ἔμβρυον νὰ κέκτηται μεγάλην πρὸς τοῦτο ἐπιδεκτικότητα καὶ ὅλως ἰδιαζούσας διαθέσεις· διότι συνήθως τὸ ἔμβρυον αὐτὸ ἀνθίσταται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς φαντασίας, εἰς

σπανιωτάτας μόνον καὶ δλωρ ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐν-
δίδον· ὁπόταν ὁμως ἡ φαντασία συνταράξη βαθέως τὸν
ὄργανισμὸν καὶ ἐμβάλῃ τὴν μῆτραν εἰς νοσηρὰν κατάστα-
σιν, ἐπενεργεῖ ἀμέσως τότε ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου καὶ μεταδί-
δει τὰς μεταβολὰς τὰς ὁποίας ἐν ἑαυτῇ συνέλαβεν.

Ἐπάρχουσι πλεῖστα αἰτία, πρωτίστως δὲ ἡ ὑπὸ τινῶν
φορεμάτων ἐπιφερομένη διαρκὴς τῶν κοιλιακῶν τοιχωμά-
των πίεσις, αἱ ἐπ' αὐτῶν συμβαίνουσαι πλήξεις, αἱ πτώ-
σεις τῆς μητρὸς, οἱ αἰφνίδιοι τρόμοι, αἱ βίαιαι συγκινή-
σεις κτλ., ἀρκούντως ἰσχυρά, ὅπως ἐπιφέρωσιν ἀτέλειαν
τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβρύου, ἐμφάνισιν κηλίδων ποικι-
λοχρόων ἐπὶ τοῦ δέρματος αὐτῶν, ὀγκων, δυσμορφιῶν
κτλ. καὶ ἀπαλλάσσοντα ἡμᾶς τῆς ἀνάγκης ν' ἀποδίδωμεν
αὐτὰ εἰς τὴν παρὰ τῷ λαῷ ἐπικρατοῦσαν πρόληψιν τῶν
ἐπιθυμιῶν τῆς γυναικός.

Ὁ πολυμαθὴς Βυρδὰχ φηρονεῖ ὅτι ὑψίσταται τοιαύτη
ἀρμονικὴ συμπάθεια μεταξὺ τῶν ὁμολόγων ὀργάνων τῆς
μητρὸς καὶ τοῦ ἐμβρύου, ὥστε πᾶσα τῶν ὀργάνων τῆς
μητρὸς βλάβη συνεπάγεται ὁμόλογον περὶ τὴν ὑφὴν καὶ
διάπλασιν βλάβην τῶν ὀργάνων τοῦ ἐμβρύου· πρὸς ὑπο-
στήριξιν δὲ τῆς γνώμης ταύτης ἀναφέρει πολλὰ γεγονότα,
ἐξ ὧν παραθέτομεν ἐνταῦθα τὰ ἐπόμενα. Ὁ μόσχος ἀγε-
λάδος λαβούσης κτύπημα διὰ ροπάλου ἐπὶ τοῦ μετώπου
ἔφερε μῶλωπα ἐπὶ τοῦ ὁμολόγου μέρους. Γαλῆ ἔχουσα
διεσχισμένην τὴν οὐρὰν ἔτεκε πέντε γαλιδεῖς μεθ' ὁμοίας
οὐράς. Γυνὴ δηχθεῖσα κατὰ τὰ κρύφια μέρη ὑπὸ κυνὸς
ἔτεκεν ἄρρεν φέρον σημεῖον δῆγματος ἐπὶ τῆς βάλανου.
Αὐτὴ ἡ ἀδελφὴ τοῦ προειρημένου συγγραφέως ἐν ἐγκυ-
μοσύνῃ διατελοῦσα τοσοῦτῳ κατετρόμαξεν ἐκ πυρκαϊᾶς
ἐν μεγάλῃ τινὶ οἰκίᾳ ἐκραγείσης, ὥστε ἐνόμιζεν ὅτι ἔδλεπε
διαρκῶς φλόγα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς· ἡ γυνὴ αὕτη ἔτεκε
τέκνον κατὰ τὰ λοιπὰ μὲν καλῶς διαπεπλασμένον, φέρον
δ' ἐπὶ τοῦ μετώπου κηλίδα ἐν σχήματι φλογός.

Ἐκ τῶν γεγονότων τούτων ἀποδεικνύεται ἡ ὑπαρξίς
ἐνδοτέρων τινῶν σχέσεων τῆς μητρὸς πρὸς τὸ ἐμβρυον

καὶ ἡ συχνότης εἰς αὐτὸ μετάδοσις τῶν συνθηκῶν ἐν
ταῖς ὁποίαις διατελεῖ ἐκείνη. Οὐδόλωρ ὁμως ἐκ τούτων
ἔπεται, ὅτι ἐὰν γυνὴ τις ἐγκυὸς ἐπιθυμήσῃ νὰ φάγῃ κε-
φαλὴν μόσχου θέλει τέξῃ τέκνα ἔχοντα ρύγχος ἢ ὠτα
μόσχου, οὔτε ὅτι ἐὰν παρατηρήσῃ ἀνάπηρον ἄνθρωπον
θέλει τέξῃ χωλὸν ἢ κυφὸν παιδίον, ἢ ἐὰν ἐτρόμαξεν ἐκ
τῆς θέας τράγου, βονάσου κλπ. ὅτι θέλει τέξῃ μικρὸν βό-
νασον ἢ σάτυρον κλπ. Ἐὰν οὕτως συνέβαινε τί ἠθελε γί-
νει τὸ ἀνθρώπινον γένος; Ἐὰν αἱ γυναῖκες κατεσπίλουν
διὰ τῶν παντοίων ἐπιθυμιῶν τῶν ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῶν
τέκνα, οἱ ὑπὸ τῆς φύσεως ὀρισθέντες τύποι ταχέως ἠθε-
λον ἀλλοιωθῆ καὶ μετὰ παρέλευσιν γενεῶν τινῶν μόλις
ἄπασαι αἱ ἀνθρώπιναί μορφαὶ ἠθελον καταστῆ ἀποτρό-
παιοι καὶ τερατώδεις· διότι ἐλάχισται γυναῖκες ὑπάρχουσι
μὴ αἰσθανθεῖσαι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγκυμοσύνης αὐτῶν
τρόμους καὶ ἀλλοκότους ἐπιθυμίας, ἢ μὴ ἐπιστήσασαι τὴν
προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τινος ἀντικειμένου. Διατὶ λοιπὸν τὰς
ποικίλας ταύτας μεταμορφώσεις νὰ μὴ ὑψίστανται τὰ τι-
κτόμενα τέκνα, ἀφοῦ πᾶσαι αἱ ἐγκυοὶ ὑπὸ τῶν παραλό-
γων τούτων ἐπιθυμιῶν κατέχονται; Καὶ τέλος, ἐὰν ἡ φαν-
τασία ἐκέκτητο τὴν ἀπεριόριστον ταύτην ἰσχύν, ἠθελον
εἶσθαι εὐχερεστάτη ἡ ἀπόκτησις τοῦ ποθουμένου φύλου·
ἠθελον ἀρκῆ ἀπλῶς ἡ ἐπιθυμία ἄρρενος ἢ θήλειος τέκνου,
ὅπως ἐπιτευχθῆ ἡ ἀπόκτησις τούτου· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον,
ὡς γνωστόν, δὲν εἶνε κατορθωτόν.

Ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων συνάγεται, ὅτι προσεχεῖς ἢ
ἀπώτερω αἰτίαι τῶν δυσμορφιῶν καὶ νοσημάτων, τὰς
ὁποίας τὸ τέκνον ἐν τῇ μῆτρᾳ προσκτιᾶται καὶ φέρει τικτό-
μενον, εἶνε αἱ διαταράξεις τῆς φαντασίας, ἢ προσήλωσις
τῆς διανοίας ἐπὶ ὀρισμένου ἀντικειμένου, αἱ ἰσχυραὶ συγ-
κινήσεις, ὁ αἰφνίδιος φόβος, ὁ ὑπερεθισμὸς τοῦ νευρικοῦ
συστήματος, ἡ ὑπέρμετρος ἐργασία ἢ ἀνάπαυσις, αἱ πλά-
ξεις, αἱ πτώσεις, καὶ πᾶσαι ἐν γένει αἱ ἀνθυγιεῖναι περι-
πτώσεις καὶ νόσοι ἐν αἷς ἢ ἐγκύμων διατελεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ τῶν ἀλλοκότων ἐπιθυμιῶν τῶν ἐγκύων.

Ἐπειδὴ τὰ ὄργανα τῆς πέψεως συμμετέχουσιν εἰς τὸν ἐνίστε ἀναφαινόμενον ὑπερεθισμόν τοῦ νευρικοῦ συστήματος παρατηροῦμεν τὰς μᾶλλον ἀλλοκότους ὀρέξεις παρὰ τῆ ἐγκύμονι ἀναφαινομένης. Οὕτω γυναικῆς τινες μασσῶσιν ἄνθρακα, κιωλίαν, ἄσβεστον καὶ τὰ παρόμοια, ἄλλαι δεικνύουσιν ἀκόρεστον πρὸς τὰ ὄξέα, τοὺς ἄωρους καρπούς καὶ τὰς σεσηπυίας τροφὰς ἐπιθυμίαν καὶ ἄλλαι ἄλλα αἱ τοιαῦται δ' ἐπιθυμίαι φθάνουσι πολλάκις εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε παρέχουσι φόβους περὶ διανοητικῆς διαταράξεως. Παραθέτομεν δὲ κατωτέρω ὑποδείγματα τινὰ τῶν τοιούτων ἀλλοκότων ἐπιθυμιῶν τῶν προερχομένων πάντοτε ἐκ διαταραχῆς τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Παροιμιώδης κατέστη εἰς τινὰς κοινωνικὰς τάξεις ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν ἐγκύων εἶναι ἀναγκαία, ὅπως μὴ ἡ φαντασία αὐτῶν ἀπαύστως ὑπὸ τούτων βασανιζομένη ἐγχαράξῃ αὐτὰς ἐπὶ τοῦ μελλοτόκου. Ἰκανὸς ἀριθμὸς πτωχῶν συζύγων ὑποβάλλεται εἰς οἰκονομικὰς στενοχωρίας καὶ ἀπογυμνοῦται πρὸς ἀγορὰν φαγητῶν καὶ παρώρων καρπῶν ἀδρῶς τιμωμένων, ἄλλοι δὲ πάλιν καταδαπανῶνται εἰς ἀγορὰν κοσμημάτων καὶ στολῶν, ὧν ἡ ἀπόκτησις εἶνε τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν συζύγων των, καὶ ἡ μὴ ἐκπλήρωσις τῶν ὁποίων ἤθελε κατ' αὐτοὺς ἔχη δῆθεν ὡς ἀφευκτον συνέπειαν τὴν ἐμφάνισιν ἀποτροπαίων δυσμορφιῶν ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ τέκνου των ἀποτυπουσῶν τὰς ἐπιθυμίας τῆς μητρός. Ἐὰν οἱ ἀπλοῖκοι οὗτοι πατέρες ἐγίνωσκον, ὅτι οἱ φόβοι αὐτοὶ εἶναι χιμαιρικοί καὶ ὅλως ἀβάσιμοι, ἤθελον προτρέπη τὰς ἑαυτῶν συζύγους νὰ τροποποιῶσι τὰς ἐπιθυμίας των, ἢ καὶ ὅλως νὰ παραιτῶνται αὐτῶν, ὅταν ἡ ἐκτέλεσις των

ἀπαιτῆ μεγάλας δαπάνας, καὶ ἐπὶ τέλος ἤθελον κωφεύη εἰς ταύτας. Ἐν τούτοις, ἐὰν τὸ ποθούμενον δὲν παραβλάπτῃ τῆς μητρός τὴν ὑγείαν, οὔτε τὴν τοῦ ἐμβρύου ἀνάπτυξιν παρακωλύη, δὲν εἶναι δὲ ἐπιζήμιον εἰς τὸν σύζυγον οὔτε εἰς ἄλλον τινά, δύναται κάλλιστα νὰ ἐκπληρωθῇ.

Ἐγκυοὶ τινες ἔχουσι ροπὴν πρὸς τὸ κλέπτειν, ἄλλαι πρὸς τὰς φιλονεικίας καὶ ἐριδας, τινὲς εἶναι ἀδηφάγοι καὶ ἄλλαι οἰνοπόται. Ὁ Βορέλλη εἶδε γυναῖκας ν' ἀρέσκωνται εἰς τὴν πόσιν τῶν δυσωδῶν τοῦ κοπρῶνος ὑγρῶν, νὰ ἐμβάπτωσι τὸν ἄρτον ὃν ἐτρωγον ἐν σεσηπότι αἵματι, νὰ τρώγωσι σαπρὰ κρέατα, καὶ ἐπὶ τέλος καὶ αὐτὰ τὰ περιττώματα. . . Ὁ Φορεστιὲ διηγεῖται, ὅτι εἶδε πολλὰς γυναῖκας νὰ τρώγωσι ζῶντας ἐγγέλεις, καρκίνους, καὶ ἀσπαίροντας ἔτι ἰχθύς· ὁ αὐτὸς παρετήρησε πολύσαρκόν τινα γυναῖκα, ἣτις ἰδοῦσα δέρμα προβάτου προσφάτως ἀποδεδαρμένου διέσχισεν αὐτὸ εἰς λωρία καὶ κατέφαγεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ! Ἄπειρος δὲ ποικιλία τοιούτων ἀλλοκότων καὶ ἀπεχθῶν ὀρέξεων ὑπάρχει, ἃς διὰ τῆς βίας ὀφείλει ὁ ἀνὴρ νὰ καταδαμάξῃ, ἐὰν αἱ λογικαὶ αὐτοῦ συμβουλαὶ δὲν εἰσακουσθῶσιν. Ἀποτελεῖ δὲ ἀνάγκην κατεπεύγουσαν ἢ καταστολὴν ἐκείνων τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν ἐγκύων, αἵτινες διαταράττουσι τὴν δημόσιον ἀσφάλειαν· πρέπει νὰ περιορίζηται ἡ ἐλευθερία μανιακῶν τινῶν γυναικῶν, εὐτυχῶς σπανιωτάτων, ἃς αἱ ἐπιθυμίαι αὐταὶ ὠθοῦσιν εἰς βαρβάρους καὶ θηριώδεις πράξεις. Εἶνε γνωστὴ ἡ ἱστορία τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἣτις ἐθεώρει τὴν μεγίστην τῶν ἡδονῶν κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην αὐτῆς νὰ προσελκύνῃ τὰ μικρὰ παιδία ἐν ὑπογείῳ καὶ κεντῶσα τὰς φλέδας νὰ ροφῇ τὸ αἷμα αὐτῶν, ὡς καὶ τῆς ἄλλης ἐκείνης, περὶ ἧς ὁ Γκουλὰρ ποιεῖται λόγον, ἣτις ἀποστραφεῖσα πᾶν εἶδος τροφῆς κατὰ τὸν πέμπτον τῆς ἐγκυμοσύνης αὐτῆς μῆνα ἠσθάνθη αἰφνης τὴν φρικώδη ἐπιθυμίαν νὰ γευθῇ ἀνθρωπίνης σαρκός· ἡ ἐπιθυμία δ' αὐτὴν τοσοῦτω βιαία εἰς αὐτὴν κατέστη, ὥστε τὴν ὤθησεν εἰς τὸν φόνον τοῦ συζύγου της κοιμωμένου, ὅπως

γευθῆ τὴν σάρκα αὐτοῦ· ἀφοῦ δ' ἐν διαστήματι ἡμερῶν τινῶν κατέφαγεν ἱκανὸν μέρος τοῦ πτώματος τοῦ δαστυχοῦς ἠλάτισε τὸ λοιπὸν καὶ ἔκρυσεν ἐπιμελῶς· παρελθούσης δὲ τῆς μανίας ταύτης μετέβη ἢ δυστυχῆς ὅπως ἐξομολογηθῆ τὸ ἔγκλημά της. Αἱ τοιαῦται ἐπιθυμίαι ἐνσπείρουσι τὸν τρόμον καὶ τὴν φρίκην εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας· διὰ τοῦτο αἱ γυναῖκες αὗται πρέπει νὰ ἐγκλείωνται καὶ ἐπαγρυπνῶνται ἐπιμελῶς πρὸς πρόληψιν τῶν ὀλεθρίων τῆς παραφορᾶς τῶν συνεπειῶν.

Εὐτυχῶς ὁμως διὰ τὴν δημόσιον ἀσφάλειαν καὶ τὴν οἰκογενειακὴν ἡσυχίαν αἱ περιπτώσεις αὗται εἶνε ἐξαιρετικά· σχεδὸν δὲ πάντοτε αἱ ἐπιθυμίαι τῶν ἐγκύων περιορίζονται εἰς φαγητά, καρπούς, ἄνθη κ.τ.π., ὧν εἶνε εὐκόλος ἢ ἀπόκτησις. Ἀλλὰ πρὸς τὰς φυσικὰς, ἄλλως τε ταύτας ἐπιθυμίας ἀπαντῶνται ἄλλαι τοσοῦτω παράδοξοι καὶ ἰδιότροποι, ὥστε ὁ σύζυγος διατελεῖ ἀδέβαιος, ἂν ὀφείλῃ νὰ ἐκπληρῶσῃ ἢ ἀρνηθῆ ταύτας· οὕτω λ. χ. ἐὰν ἔγκυος τις ἐκφράσῃ διακαῆ ἐπιθυμίαν ν' ἀσπασθῆ τὸν σύζυγόν της ἐπὶ τοῦ ἡνίου ἢ τῆς πτέρνης ἀντὶ τῆς παρειᾶς, ἢ ἐκπλήρωσις ταύτης εἶναι ἀλλόκοτος μὲν, ἀλλ' ἀκίνδυνος· ἀλλ' ἐὰν ἐξεδύλου τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πλήξῃ αὐτόν, ἢ νὰ ρίψῃ αὐτῷ λίθον κατὰ κεφαλῆς, ὀφείλει ἄρα γε νὰ τὸ ἀνεχθῆ; Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου παραθέτομεν κατωτέρω δύο γεγονότα ἐκ τῶν «Ἱατρικῶν ἀνεκδότων» ληφθέντα.

Ὁ ἀγαθὸς καὶ σοφὸς Καμέριος ἔλεγεν· «Ἡ κύνσις ὠθεῖ ἐνίοτε τὰς γυναῖκας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν παραδόξων πράξεων· εἶνε δὲ φρόνιμον νὰ μὴ ἀνθιστάμεθα πολὺ εἰς τὰς ἐπιθυμίας των.» Ἐκ τῆς γνώμης ταύτης ἐνισχυθεῖσα ἢ γυνὴ αὐτοῦ εἰσῆλθεν ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ γραφείῳ κρατοῦσα ἐν χερσὶ κἀνίστρον πλήρες ὧν, ἅπερ εἶχε πρὸ μικροῦ ἐκ τῆς ἀγορᾶς προμηθευθῆ, καὶ ἤρξατο κλαίουσα. Ὁ σύζυγος πλήρης στενοχωρίας ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν τῶν δακρύων της· αὐτὴ δὲ μετὰ τινὰς στιγμὰς τῷ ἀπαντᾷ, ὅτι ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν κατατρώγεται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ θραύσῃ ὡὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Ὁ Καμέριος σφοδρῶς

τὴν σύζυγόν του ἀγαπῶν ἐδέχθη καὶ λαβὼν χειρόμακτρον ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον· ἢ δὲ γυνὴ, εὐτυχῆς διότι εἰσκούσθη, κατέρριψεν ἐν πρὸς ἐν ἅπαντα τὰ ὡὰ τοῦ κἀνίστρον ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Οὕτω χρισθεὶς διὰ τοῦ κρόκου τῶν ὧν ὁ ταλαίπωρος σύζυγος ἀπῆλθε νὰ πλυθῆ, ἐνῶ ἢ σύζυγός του ἐκπληρώσασα τὴν ἐπιθυμίαν της ἐδιπλασίασε τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην.

Οὐχ ἥττον παράδοξον φαίνεται καὶ τὸ ἕτερον γεγονός. Νεανίς τις ἐκ καλῆς οἰκογενείας συνεζεύχθη μετὰ τινος δικαστοῦ ὑπὸ πολλῶν χαρίτων καὶ ἀγαθότητος κεκοσμημένου. Μετὰ τινὰ χρόνον ἐγένετο ἔγκυος, ὁ δὲ σύζυγός της ἀπένειμεν αὐτῇ τὰς τρυφερωτέρας φροντίδας καὶ περιποιήσεις ἐκπληρῶν πάραυτα τὰς ἐλαχίστας αὐτῆς ἐπιθυμίας· αὐτὴ ἦτο ἢ ἀπόλυτος τῆς οἰκίας δέσποινα, ὁ δὲ σύζυγος ἐξεπλήρου χρεὶν θεράπωντος. Ἀλλ' αἰφνης μεθ' ὀλην τὴν εὐδαιμονίαν ἥτις ἐπεκράτει κατὰ τὴν γλυκεῖαν ταύτην τοῦ γάμου ἐποχὴν, ἢ νεαρὰ σύζυγος κατέστη περιλυπος, ψυχρὰ καὶ φίλερις, ἐνῶ ὁ δυστυχῆς σύζυγος ἐδιπλασίασε τὰς φροντίδας καὶ τὴν ἀγάπην του, καὶ γονυπετῆς παρεκάλει αὐτὴν νὰ τῷ ἐκμυστηρευθῆ τὴν αἰτίαν τῆς λύπης της. Ἐπὶ τέλος μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς τῷ λέγει, ὅτι κατέχεται ὑπὸ βιαίας, ἀχαλινώτου καὶ τοσοῦτον ἀλλοκότου ἐπιθυμίας, ὥστε προὔτιμα τὸν θάνατον μᾶλλον ἢ τὴν ἐκμυστήρευσιν αὐτῆς. Ἀλλὰ μετὰ πολυμέρους παρακλήσεις πεισθεῖσα ὡμολόγησεν, ὅτι ἐπεθύμει νὰ δαρῆ... καὶ οὐχὶ διὰ πυγμῶν ἢ λακτισμάτων, ἀλλὰ διὰ ράβδου. Ὁ σύζυγος ἐκπληκτος προσέβλεψεν αὐτὴν ὑπολαβὼν ὡς παράφρονα. Ἀλλ' ἐκείνη ἀπελπισθεῖσα περὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἐπιθυμίας της κατέπεσεν ἐπὶ τῆς κλινῆς ἀσθενῆς, καὶ ἠθέλεν ἴσως φλοδῆ βαρεῖα ἢ νόσος αὐτῆς, ἂν μὴ ὁ ἱατρὸς παρήγγειλε τὸν ραβδισμόν ὡς τὸ καταλληλότερον κατὰ τῆς νευρώσεως ταύτης φάρμακον, συστήσας μόνον νὰ ἐφαρμοσθῆ ἐπὶ τῶν γλουτῶν ὡς δυνάμενος εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν νὰ ἔχῃ δυσαρέστους συνεπειάς. Ἐπομένως δὲ εἰς τὴν παραγγελίαν ταύτην τοῦ

ιατροῦ καὶ ἐπιτυχῶν καταλλήλου εὐκαιρίας ὁ σύζυγος ἐξυλοκόπησε δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τῆς ὀρισθείσης χώρας τὴν πάσχουσαν, ἥτις ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἴαθη ἐντελῶς.

Ἐν παρόδῳ δὲ σημειοῦμεν, ὅτι εἰς πολλὰς γυναῖκας αἱ ἐπιθυμῖαι γεννῶνται ἐκ τῆς πεποιθήσεως ἣν ἔχουσιν ὅτι ἡ ἔγκυος ὀφείλει νὰ ἔχη τοιαύτας, καὶ ὅτι αὗται εἶνε ἀναπόφευκτοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγκυμοσύνης. Ἄλλ' εἰς τὰς γυναῖκας ταύτας προλαμβάνομεν τὸ κακόν, ἐὰν κατορθώσωμεν νὰ πείσωμεν αὐτὰς ὅτι πλανῶνται. Περαιοῦμεν δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο διὰ τῆς ἐκθέσεως ἰδιοτροπίας τινὸς πρωτοφανοῦς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀλλοκότων ἐπιθυμιῶν τῶν ἐγκύων.

Γυνή τις ἐκ τῶν συγχρόνων, διακρινομένη διὰ τὴν ἔξοχον αὐτῆς ἀνατροφὴν, ἥς ἔνεκα ἴστατο ὑπεράνω τῶν ταπεινῶν προλήψεων τῶν ἀπλῶν γυναικῶν, συνέλαβε τὴν ἀλλόκοτον ἰδέαν, τῇ εἰσηγήσει γραίας τινὸς χαρτομάντιδος, ὅτι πρὸς αἰσίαν διάνυσιν τῆς ἐποχῆς τῆς κυήσεως καὶ κανονικὴν τοῦ τοκετοῦ διεξαγωγὴν, ἔπρεπε καθ' ἑκάστην νὰ τρώγῃ οὐρὰν μυῶς (ποντικοῦ), ἀλλ' ἐκ τοῦ εἶδους τῶν μεγάλων μελαίνων μυῶν, προηγουμένως εἰς ὄξος ἐμβεβρεγμένην καὶ διὰ πιπέρεως ἐπιπεπασμένην. Ἐπὶ μῆνα ὀλόκληρον ἐξηκολούθει τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο πρόγευμα ἀνευ οὐδενὸς διὰ τὴν ὑγίαν αὐτῆς ἀπευκταίου. Ἄλλ' αἱ οὐραὶ τῶν μυῶν ἤρξαντο νὰ σπανίζωσι καὶ βαθμηδὸν νὰ ἐκλείπωσιν... Ἡ νεαρὰ γυνὴ τότε καταταραχθεῖσα ἐκ τῆς στέρσεως ταύτης παρήγγειλε νὰ τῇ ἀγοράζωσιν οὐρὰς ἀντὶ οἰασδῆποτε τιμῆς. Ὁ προμηθευτὴς δελεασθεὶς ὑπὸ τοῦ κέρδους ἀνίχνευσε πάσας τὰς ὁπὰς καὶ γωνίας τῆς πόλεως ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀνευρέσεως μυῶν· ἀλλὰ φεῦ! ἅπασαι αὐτοῦ αἱ ἔρευναι ὑπῆρξαν μάταιαι· ἐνόμισε τότε ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐξαπατήσῃ τὴν πελάτιδά του προσφέρων αὐτῇ οὐρὰς *ποντικῶν* μυῶν· ἀλλ' ἐκείνη, ἐννοήσασα πάραυτα τὸν δόλον, κατέστη φρενήρης ἐκ τῆς ὀργῆς καὶ ἀπέπεμψε τὸν ἀπατεῶνα προμηθευτὴν. Τὴν ἐπιούσαν

μὴ δυναμένη πλέον νὰ εὔρῃ τὸ προσφιλὲς φαγητὸν κατέληφθη ὑπὸ βαθείας μελαγχολίας καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τῆς κλίνης πυρέσσουσα. Ὁ σύζυγός της ἀγνοῶν ταῦτα πάντα καὶ μαθὼν ὅτι ἡ γυνὴ του ἠσθένει ἔσπευσε πάραυτα νὰ προσφέρῃ αὐτῇ τὰς περιποιήσεις του καὶ ἐρωτήσῃ αὐτὴν τί ἔπασχε.

— Θα διέλθω κακὴν ἐγκυμοσύνην, τῷ ἀπαντᾷ αὐτὴ διὰ φωνῆς ἠλλοιωμένης, καὶ ἔτι χειρότερον τοκετόν. Καὶ ἐπανεπέσεν ἐν τῇ σκοτεινῇ αὐτῆς μελαγχολίᾳ. Ὁ προσκληθεὶς ἰατρὸς ἐν ἀρχῇ μὲν δὲν κατώρθου καὶ οὗτος νὰ λάβῃ διάφορον ταύτης ἀπάντησιν, μετὰ πολλὰς ὁμῶς δοκιμασίας καὶ μυρίας παρακλήσεις ἐγένετο κύριος τοῦ μυστικοῦ! Ὁ σύζυγος, καίτοι ὑπὸ βαθείας ἐπὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κατεχόμενος θλίψεως, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ ἐκ τοῦ γέλωτος, ὅταν ἤκουσε παρὰ τοῦ ἱατροῦ τὴν ἐξομολόγησιν ταύτην, συσκεφθεὶς δὲ μετ' αὐτοῦ περὶ τῶν πρὸς καταπολέμησιν τῆς μονομανίας ταύτης προσφορωτέρων μέσων ἐπεδοκίμασεν ἐντελῶς τὸ ὑπ' ἐκείνου διατυπωθὲν σχέδιον καὶ ἀπῆλθε νὰ κοιμηθῇ ἠσυχώτερος. Τὴν ἐπιούσαν παρετέθη τῇ κυρίᾳ μεγαλοπρεπὴς οὐρά· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐκείνη τρέμουσα ἐκ χαρᾶς ἠτοιμάζετο νὰ τὴν καταφάγῃ εἰσέρχεται ἀποτόμως ὁ ἰατρός, καί,

— Θεέ μου, τί πράττετε; ἀνακράζει διὰ βροντώδους φωνῆς. Σταματήσατε, κυρία· λυπηθῆτε τὸ τέκνον σας!

Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἡ κυρία τρομάξασα ἀφῆκε τὴν οὐρὰν νὰ πέσῃ ἀπὸ τῶν χειρῶν της, ἐνῶ ὁ ἰατρός ἐξηκολούθησε.

— Σεῖς αὐτὴ μοὶ ὁμολογήσατε, κυρία, ὅτι ἐφάγετε μέχρι τοῦδε τριάκοντα ὁμοίας οὐρὰς· τοῦτο ὑπερβαίνει μὲν τὰ κεκανονισμένα ὄρια, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἔτι ἐπικίνδυνον· εἰς τὴν τριακοστὴν πρώτην ὁμῶς, ἅ! κυρία, ἀναγνώσατε τὸν φαρμακευτικὸν κώδικα, εἰς τὴν τριακοστὴν πρώτην θὰ γίνητε παιδοκτόνος!

Εἰς τὸ ἀκουσμα τοῦτο ἡ νεαρὰ γυνὴ ἐξέπεμψε κραυγὴν φρίκης καὶ ἀπώθησε μακρὰν αὐτῆς τὴν ἀπαισίαν οὐρὰν,

θραύσασα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ περιέχον αὐτὴν ἐκ πορσελαίνης πολυτελὲς πινάκιον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης ἔπαυσε μὲν ἡ ἐπιθυμία τῶν οὐρῶν, ἀλλ' ἀντικατεστάθη ὑπ' ἄλλης οὐχ ἥττον ἀλλοκότου μανίας· ὅταν δηλ. θεωρῆ ἀντικείμενόν τι ὑπομιμνήσκον αὐτῇ τὴν ἐπάρατον οὐρὰν καταλαμβάνεται ὑπὸ σπασμῶδους γέλωτος καὶ ἐμπίπτει εἰς ἀδιαθεσίαν. Τὸ γεγονός τοῦτο ὅπερ δυστυχῶς δὲν ἦτο ἐπιτετραμένον εἰς ἡμᾶς νὰ περιβάλωμεν διὰ μεγαλύτερας αὐθεντίας κοινοποιοῦντες τὸ ὄνομα τῆς παθούσης, δὲν ἀφηνήθημεν πρὸς τέρψιν τοῦ ἀναγνώστου, ἀλλ' ὅπως καταδείξωμεν εἰς αὐτὸν τίνι τρόπῳ ὀφείλει νὰ συμπεριφέρηται εἰς τὰς ἀλλοκότους τῶν ἐγκύων ἐπιθυμίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣΤ'.

Πρόδος τῆς κνήσεως—ἔκτρωσις—τοκετός.

Ἀναλόγως τῆς προόδου τῆς κνήσεως αὐξάνει καὶ τῆς ἐγκύμονος ἡ εὐπάθεια καὶ ἡ εὐαισθησία, ἀπαιτούσα πλείστας παρὰ τοῦ συζύγου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἀτόμων φροντίδας καὶ περιποιήσεις· τὸ ἐλάχιστον δυστύχημα ἀποβαίνει ζωρῶς ἐπαισθητόν, τὸ ἐλάχιστον πρᾶγμα συγκινεῖ καὶ καταλυεῖ αὐτήν· ἔνεκα δὲ τῆς ὑφισταμένης στενῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ πᾶσα χαρὰ ἢ λύπη ἀντανακλᾷ καὶ ἄλλοιοὶ τὴν ἑαυτῆς ὑγείαν. Θαυμάζει τις ἀληθῶς ἀναγινώσκων ἐν τῇ ἱστορίᾳ περὶ τῶν σοφῶν ἐκείνων λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, οἵτινες ἐφρόντιζον νὰ παρέχωσιν εἰς τὰς ἐγκύμονας αὐτῶν συζύγους ἀθῶας ἡδονὰς καὶ τερπνὰς ψυχαγωγίας, συνδιεσκέδαζον μετ' αὐτῶν, ἐξεπλήρουν πᾶσαν θέλησιν καὶ ἰδιοτροπίαν, ὅπως μεταδώσωσι τὴν χαρὰν ἐν τῇ καρδίᾳ των καὶ τὴν γαλήνην ἐν τῇ ψυχῇ, παρέχοντες οὕτως ἐξαίρετον καὶ ὑψηλὸν μάθημα συνέσεως, καθήκοντος καὶ συζυγικῆς ἀφοσιώσεως

πρὸς ἐκείνους ἐκ τῶν συζύγων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς, οἵτινες δεικνύονται τοσοῦτον ἀδιάφοροι εἰς τὴν γέννησιν καχεκτικῶν καὶ ἐξησθενημένων τέκνων, ἐνῶ τασαύτην σπουδὴν καταβάλλουσι πρὸς τελειοποίησιν τοῦ εἶδους τῶν κυνῶν ἢ τῶν ἵππων αὐτῶν.

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι ἀπὸ τοῦ πέμπτου τῆς κνήσεως μηνὸς ἡ γυνὴ ἔχει ἀνάγκην ἀφθόνου καὶ οὐσιώδους τροφῆς, ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν μεγάλην κατανάλωσιν τὴν ὁποίαν ἡ αὐξήσις τοῦ ἐμβρύου προκαλεῖ· εἶναι δὲ καλὸν τὰ γεύματα νὰ ᾧσι μέτρια, ἐλαφρὰ καὶ συχνότερα, ὅπως μὴ ὁ στόμαχος ὑπερφορτώνηται καὶ ἐπέρχωνται φαινόμενα νωθρότητος αὐτοῦ ἢ δυσπεψίας.

Ὅσα δὲ μᾶλλον τὸ τέρμα τῆς ἐγκυμοσύνης προσεγγίζει, τοσοῦτον ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τῶν δυσαρέστων αὐτῆς ἐπακολουθημάτων, τηροῦσα συνετὴν καὶ περισκεμμένην διαγωγὴν. Δὲν εἶναι δὲ μόναι αἱ ἐξωτερικαὶ βλάβαι, αἱ καταχρήσεις περὶ τὴν διαίταν, αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ παραλλαγαὶ κ.τ.π. αἱ παραβλάπτουσαι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου, ἀλλὰ καὶ ἄλλη οὐχ' ἥττον ἐπικίνδυνος σειρὰ ἠθικῶν ἐπιδράσεων, ὁποῖαι εἶναι ἡ λίαν ὑπέρμετρος λύπη ἢ χαρὰ, αἱ ματαιωθεῖσαι ἐλπίδες, ὁ οἰφνίδιος τρόμος, ἰδίᾳ δὲ τὸ μῖσος καὶ ἡ ὀργή, ἅτινα ἐπιτείνοντα τὴν κυκλοφορίαν συνεπάγονται συμφορήσεις καὶ ρῆξιν ἀγγείων, μητρορραγίας καὶ ἔκτρωσιν.

Ἐκτρωσις. Ὡς γνωστόν, ἔκτρωσις καλεῖται ἡ ἐξοδος τοῦ ἐμβρύου πρὸ τοῦ ὀρισμένου χρόνου, πρὶν ἢ δηλ. ὑποστῆ τὰς μεταβολὰς δι' ὧν δύναται νὰ καταστῆ βιώσιμον, καθὼς δὲ οἱ σεσηπότες ἐπὶ τοῦ δένδρου καρποὶ πίπτουσιν εἰς τὴν ἐλαχίστην αὐτοῦ κίνησιν, οὕτω καὶ τὸ ἔμβρυον ἀποχωρίζεται τῆς μήτρας ὅταν παύσῃ πλέον νὰ ζῆ. Αἱ αἰτίαι τῆς ἐκτρώσεως εἶναι πολυπληθεῖς διαιρούμεναι εἰς ἠθικὰς καὶ εἰς φυσικὰς.

Α'. Ἡθικαὶ αἰτίαι. Χωρὶς νὰ ἐκτυλίξωμεν τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἠθικῶν αἰτιῶν, λέγομεν συντόμως ὅτι πᾶσαι αἱ ζωηραὶ ψυχικαὶ συγκινήσεις, ὡς ἡ χαρὰ, ἡ λύ-

πη, ἢ ζηλοτυπία, ἢ ὀργή, ὁ αἰφνίδιος τρόμος, ἢ μελαγχολία, καὶ πάντα, τέλος, τὰ κατέχοντα τὸν ἄνθρωπον πάθη καὶ αἱ ἐπιβαρύνουσαι αὐτὸν στενοχωρίαὶ δύνανται νὰ προκαλέσωσιν ἔκτρωσιν. Θέλει δὲ φανῆ τοῦτο ὅπως φυσικὸν εἰς τὸν γινώσκοντα ὅτι ἡ μήτρα παρὰ τῆ ἐγκύφ δεσπόζει ἀπάσης τῆς ζωικῆς οἰκονομίας, ἢ δὲ ἐνέργεια αὐτῆς ἀντανακλᾷ ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν ὀργάνων.

Β'. Αἰτίαι φυσικαί. Τούτων κυριώτεραι εἶναι α'.) Ἡ ἡλικία. Ἡ λίαν νεαρὰ ἢ λίαν προκεχωρημένη τῆς ἐγκύου ἡλικία προδιαθέτει εἰς τὴν ἔκτρωσιν, διότι ἡ μήτρα ἐν μὲν τῇ πρώτῃ δὲν εἶναι εἰσέτι τελείως ἀνεπτυγμένη, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ στερεῖται τῆς ζωτικότητος καὶ συστατικότητος αὐτῆς· β'.) Αἱ κράσεις καθαρῶς καὶ τελείως ἐκφαινόμεναι παραβλάπτουσι τὴν κυοφορίαν, ἢ μὲν αἱματώδης ὡς προκαλοῦσα συμφορήσεις, ἢ δὲ νευρική ὑπεραισθησίας καὶ ὑστερισμόν, ἢ χολώδης ἠθικὰς νόσους, καὶ ἢ λυμφατικὴ χαύνωσιν καὶ ἀτονίαν· γ'.) Τὰ λίαν συσφιγμένα ἐνδύματα καὶ οἱ στήθόδεσμοι ἀποβαίνουν συχνότατα αἰτίαι ἐπιπόνου κυήσεως εἰς ἔκτρωσιν ἀποληγούσης ἢ, ἐὰν τοκετὸς ἐπέλθῃ, γεννήσεως καχεκτικῶν καὶ ἐλαττωματικῶν τέκνων· δ'.) Ἡ λίαν ἀφθονος, ἢ τούναντίον, ἢ ἀνεπαρκῆς καὶ κακῆς ποιότητος τροφή· ε'.) Ὁ καθεστημῶς, ἢ τούναντίον ὁ λίαν ἐνεργητικὸς βίος, ἢ συχνὴ φοίτησις εἰς ἐσπερίδας, χοροὺς καὶ θέατρα ἐπιδρῶσιν ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμβρύου· ς'.) Ἡ κατάχρησις τῶν ἀφροδισίων ἡδονῶν δύναται ν' ἀποθῆ λίαν ἐπικίνδυνος εἰς τὸ ἐμβρυον, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρώτους καὶ τὸν ὄγδοον καὶ ἔννατον τῆς κυήσεως μῆνα· ὁ ἐρεθισμὸς καὶ ἡ διέγερσις, τὴν ὁποίαν αὐταὶ συνεπάγονται, διασπᾷ τὰς μετὰ τῆς μήτρας τοῦ ἐμβρύου προσφύσεις καὶ προκαλεῖ συστολὰς τῆς μήτρας, αἵτινες παρακωλύουσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμβρύου· ζ'.) Ἡ κληρονομικότης καὶ ἡ ἕξις· η'.) Αἱ νόσοι τῆς ἰδιοσυστασίας. Πᾶσαι αἱ τοιαῦται νόσοι, αἱ βαθέως τὴν οἰκονομίαν προσβάλλουσαι, δύνανται νὰ προκαλέσωσιν ἔκτρωσιν. θ'.) Τοπικαὶ νόσοι, πᾶσαι δηλ. αἱ παθῆ-

σεις τῆς μήτρας, ὡς φλεγμοναί, αἱμορραγίαι, νευρώσεις, ἀλλοιώσεις τοῦ τραχήλου αὐτῆς, λευκόρροια, ὄγκοι κτλ.

Ἐνεργοῦσι δὲ πάντοτε ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τῆς ἐργασίας τῆς κυήσεως, δυνάμεναι καὶ ἔκτρωσιν νὰ προκαλέσωσιν, ἢ διαβροχὴ τῶν ποδῶν, αἱ ἀπότομοι ἀπὸ τῆς θερμότητος εἰς τὸ ψῦχος μεταπτώσεις, ὁ κακὸς ἀερισμὸς, αἱ δυσμορφίαι τῆς λεκάνης, ἢ καθ' ἕξιν δυσκοιλιότης καὶ οἱ πρὸς ἀφῶδευσιν ἀγῶνες καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ὅθεν πᾶσα φρόνιμος γυνὴ ὀφείλει ν' ἀποφεύγῃ κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην αὐτῆς τὰς ἀνωτέρω αἰτίας, κατανοοῦσα δὲ τοὺς ἐκ τούτων κινδύνους νὰ λαμβάνῃ ἀπάσας τὰς ὑγιεινὰς φροντίδας καὶ προφυλάξεις ὅσαι ἠθέλον εἶσθαι ἱκαναὶ νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς αὐτὴν αἰσίαν κύησιν καὶ εὐτοκίαν.

Τοκετός. Τοκετὸς εἶναι ἡ βιαία ἔκβασις τῆς ἐργασίας τῆς κυήσεως· διακρίνεται δ' ὁ τοκετὸς εἰς πρόωρον, βραδὺν καὶ κανονικόν, περὶ οὗ μόνον θέλομεν εἶπερ τινά.

Τὰ πάντα σχετίζονται καὶ συνδυάζονται ἐν τῇ ζώσῃ φύσει· ἡ κληρονομικὴ μετάδοσις οὐδεμίαν σήμερον ἀμβιβολίαν ἐπιδέχεται· τὰ τέκνα κληρονομοῦσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὴν ἰδιοσυστασίαν τῶν γονέων. Ἐὰν ἡ κυοφοροῦσα κατάγῃται ἐκ γονέων ὑγιῶς ἐχόντων, ἐὰν δὲν ἔχῃ παραμόρφωσιν τινα καί, διαρκούσης τῆς ἐγκυμοσύνης αὐτῆς, ὑπεβλήθῃ εἰς τοὺς ἐν τῷ περιεκτικῷ τούτῳ ἐγχειριδίῳ ὑποδειχθέντας διαιτητικοὺς κανόνας, ὡς ἔχῃ πλήρη τὴν βεβαιότητα ὅτι καὶ αἱ ὠδίνες αὐτῆς ἔσονται ἥπια καὶ ταχεῖαι, καὶ ὁ τοκετὸς θέλει περαιωθῆ καλῶς καὶ διὰ μόνης τῆς ἐνεργείας τῆς φύσεως.

Κανονικὸς τοκετός. Οὗτος τελεῖται μετὰ τὴν παρέλευσιν ἐννέα μηνῶν συμπληρωμένων, ἤτοι 275 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς συλλήψεως. Ἡ φύσις, ἡ τοσοῦτω θαυμασία ἐν πᾶσι τοῖς ἐργοῖς αὐτῆς, προπαρασκευάζει πρὸ 20—30 ἡμερῶν τὴν ἐξώθησιν τοῦ ἐμβρύου. Τὰ πρόδρομα τοῦ ἐπερχομένου τοκετοῦ σημεῖα εἶναι πλάτυνσις τῆς κοιλίας, αἴσθημα στενοχωρίας καὶ κοπώσεως, φρικί-ασις, ροὴ βλέννης ἀπὸ τοῦ κόλπου, δυσκοιλιότης ἢ διάρ-

ροια, ἀκράτεια τῶν οὔρων ἢ δυσουρία, ἐνοχλητικὸν βάρος κατὰ τὴν ἔδραν κτλ. Τὰ ἐπόμενα δὲ τέσσαρα σημεῖα δηλοῦσι τὴν ἔναρξιν τοῦ τοκετοῦ· 1) αἱ ὠδίνες, 2) ἡ διάτασις τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας, 3) ἡ ἀπὸ τοῦ κόλπου ἐκροὴ αἱματηρᾶς βλέννης καὶ 4) ἡ ρῆξις τοῦ θυλακίου καὶ ἡ ἐξοδος τῶν ὑδάτων. Πῶς δὲ ὁ τοκετὸς τελεῖται, τί κατὰ τὰς διαφόρους αὐτοῦ περιόδους συμβαίνει, καὶ ποῖοι εἶναι οἱ κατ' αὐτὸν γινόμενοι χειρισμοί, εἶναι θέματα λίαν ἐκτενῆ διὰ τὸ παρὸν περιεκτικὸν ἐγχειρίδιον, ἀφορῶντα δὲ ἀποκλειστικῶς τὸν ἰατρὸν καὶ τὴν μαῖαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ τῶν ὑγιεινῶν κανόνων, εἰς οὓς πρέπει ἢ τέξασα καὶ τὸ τεχθὲν νὰ ὑποβάλλωνται.

§ 1. Πρῶται φροντίδες ληπτεαὶ διὰ τὴν τεκοῦσαν καὶ τὸ νεογνόν.

Τὰ ὑπὸ τῆς βιαίας τάσεως καὶ τῶν χειρισμῶν ἐρεθισθέντα μέρη καθαρίζονται, πλύνονται δι' ἐγχύματος μάλαξης καὶ καλύπτονται διὰ παχέος στρώματος ὀθονίων πρὸς ἀπορρόφησιν τῶν λοχίων· περιβάλλεται κατόπιν ἡ κοιλία διὰ θερμῶν μικρῶν συνεσφιγμένων ὀθονίων ὅπως ἐξασκηθῆ πῖσις ἐπὶ τῶν διατεταμένων αὐτῆς τοιχωμάτων, πρέπει δὲ νὰ ἐπιτηρῆται καὶ ἐπανασφίγγηται ὡς ἰσχυρῶς χαλαροῦται ὁ ἐπίδεσμος οὗτος· διότι μόνον διὰ τοῦ ἀπλουστάτου τούτου μέσου προλαμβάνονται αἱ ρήξεις καὶ ρυτίδες ἐπὶ τοῦ δέρματος τῆς κοιλίας. Ὁ θάλαμος, ἐν ᾧ ἢ λεχῶ καὶ τὸ νεογνόν διαμένουσιν, ἔστω εὐρύχωρος καὶ εὐαέρος, μετρία δὲ ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ· τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης πρέπει νὰ ᾧσι διαρκῶς ἠνεωγμένα πρὸς

ἐλευθέραν τοῦ ἀέρος διόδον, ν' ἀποφεύγηται δὲ πᾶς θόρυθος καὶ ὁ λίαν ἰσχυρὸς φωτισμὸς καὶ νὰ τηρῆται ἄκρα καθαριότης ἐν ἀπάσῃ τῇ οἰκίᾳ.

Ἡ ἀποκόλλησις τοῦ πλακοῦντος συνεπάγεται πάντοτε τὴν ρῆξιν μικρῶν τινῶν ἀγγειδίων τῆς μήτρας, ἐξ ἧς προέρχεται ἢ μετὰ τὸν τοκετὸν αἱματηρὰ ἀπὸ τοῦ κόλπου ρύσις· ἡ ρύσις αὕτη διαρκεῖ ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἡμέρας, πρὸς τὴν δευτέραν δὲ ἢ τρίτην ἀναμιγνύεται μετ' ὄρρου καὶ λαμβάνει ἐρυθρόξανθον χροιάν, τὴν δὲ τετάρτην καὶ τὰς ἐπομένας ἡμέρας γίνεται λευκωματοῦδος, ὑπόλευκος, καὶ ἐκλείπει τὴν ἴην περίπου ἐβδομάδα· τὴν ἐκκρίσιν τῶν ὑγρῶν τούτων ἀπεκάλεσαν *λόγια*. Ἡ ἐπίσχεσις τῶν λοχίων καταπολεμεῖται διὰ θεραπευτικῶν μέσων· ὡς ἰσχυρῶς αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γαλακτικοῦ πυρετοῦ δὲν πρέπει ν' ἀνησυχῶμεν καθόσον τὰ *λόγια* ἀναφαίνονται ἀμέσως μετὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πυρετοῦ. Ἡ ἀνανέωσις τῶν ἐκ τῆς ἐκκροῆς τῶν λοχίων ρυπανθέντων ὀθονίων τῆς πασχούσης καὶ τῶν σκεπασμάτων τῆς κλίνης ἀποβαίνει ἀναγκασιότατη.

Ἐπιχρίεται τὸ σῶμα τοῦ νεογνοῦ πρὸς καθαρισμὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ αἵματος, τῶν ἰξωδῶν καὶ γλοιωδῶν ὑλῶν, καὶ ἄλλων ἀκαθαρσιῶν, διὰ διαλύσεως κρόκου ὡοῦ ἐν προσφάτῳ ἐλαίῳ, μετ' ὃ ἀποσπογγίζεται διὰ λεπτοῦ πανίου· κατόπιν πλύνεται διὰ χλιαροῦ ὕδατος, ἀποσπογγίζεται καλῶς καὶ ἐνδύεται. Ἡ δὲ ἀπομένουσα μοῖρα τοῦ ὀμφαλίου λώρου στερεοῦται ἐπὶ τοῦ ἐτέρου πλαγίου τῆς κοιλίας, ἀφοῦ πρῶτον ἐπιπασθῆ διὰ πούδρας καὶ περιτυλιχθῆ διὰ λεπτοῦ πανίου. Ὄταν δὲ μετὰ δυστοκίαν τὸ τέκνον γεννηθῆ ἐν καταστάσει νεκροφανείας πρέπει ἀμέσως νὰ ἐμφυσᾶται ἀπὸ τοῦ πνεύμονος τοῦ παιδίου, νὰ ἐρεθίζηται ὁ φάρυγξ διὰ πτεροῦ, νὰ ἐμβυθίζεται τοῦτο ἐν χλιαρῷ λουτρῷ, νὰ ἐνεργῶνται ἐντρίψεις ἐπὶ τῆς ράχεως καὶ τοῦ θώρακος αὐτοῦ κτλ. ἐὰν δὲ τὰ μέσα ταῦτα ἀποτύχωσιν ἀποβαίνει ἀπαραίτητος ἡ παρουσία ἰατροῦ. Ὄταν δὲ ἡ ἐξοδος τοῦ *μηκωνίου* ἐπιβραδύνηται, παρέχονται τῷ

νεογνῶ κοχλιάριά τινα σακχαρούχου ὕδατος, ἢ σιροπίου κιχωρίου, ἐν ᾧ προστίθεται μικρὸν ποσὸν ἐλαίου γλυκέων ἀμυγδάλων· ἀλλ' ἀρκεῖ σχεδὸν πάντοτε τὸ μητρικὸν γάλα πρὸς ἐξώθησιν τοῦ μηκωνίου ἀπὸ τῶν ἐντέρων.

Ἡ χρῆσις τῶν ἀλατούχων καθαρῶν (θεϊκοῦ νάτρου ἢ καλίου, μαγνησίας) εἶνε λίαν ὠφέλιμος πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ γάλακτος εἰς τὰς γυναῖκας, ὅταν ἀρνῶνται νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ ἱερὸν καθῆκον τῆς γαλουχίας τοῦ τέκνου των, ὡς ἐνεργοῦσα παροχευτικῶς ἐπὶ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος, ἔτι δὲ πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐπιμόνου δυσκοιλιότητος γυναικῶν τινων. Ἀπαγορεύεται ἡ χρῆσις πάντων τῶν διεγερτικῶν ποτῶν, ὡς ἐγχύματος χαμαιμήλων, ἀψίνθου, τοῦ οἴνου καὶ ἐν γένει τῶν οἴνοπνευματωδῶν. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ γαλακτικοῦ καλουμένου πυρετοῦ πρέπει νὰ τηρῆται αὐστηροτάτη δίαιτα.

Γενικὰ παραγγέλματα. Μέχρις οὗ τὰ ὄργανα τῆς τεκνογονίας ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν ἢ γυνὴ ὀφείλει νὰ διατελῇ ἡρεμος. Ἐν τούτοις ἡ ὑπὸ πολλῶν συμβουλευομένη ἐν ὀριζοντία θέσει διαμονὴ δὲν δύναται ἐπὶ μακρὸν νὰ τηρηθῇ ἕνεκα τοῦ μολυσμοῦ τῆς κλίνης ἀπὸ τῆς διαπνοίας καὶ τῶν διαβρεχόντων αὐτὴν λοχίων, ἅτινα ἐπαυξάνει ἡ θερμότης· ἔξ ἢ ὀκτὼ ἡμέραι διαμονῆς ἐν τῇ κλίνῃ ἀρκοῦσι συνήθως διὰ γυναῖκα εὐεκτοῦσαν, τὴν δ' ἐννάτην δύναται αὕτη ἀκινδύνως νὰ ἐγείρηται αὐτῆς καὶ περιπατῇ ἐν τῷ θαλάμῳ, κατακλινομένη πάλιν, ὁπόταν αἰσθάνηται ἑαυτὴν κεκμηκυῖαν· οὕτω θέλει πράττειν μέχρι τῆς δεκάτης πέμπτης, τὴν δὲ δεκάτην ἔκτην ἡμέραν θέλει ἐγκαταλείπειν ἐντελῶς τὴν κλίνην, προσέχουσα ὅμως νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν· τὰς ἐπομένας ἡμέρας δύναται, καιροῦ ἐπιτρέποντος, νὰ ἐξέρχηται εἰς περίπατον καί, τέλος, τὴν εἰκοστὴν πέμπτην ἢ τριακοστὴν ἡμέραν δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν πρότερον βίον καὶ νὰ τελῇ ἐλευθέρως τὰς ἐργασίας της.

§ 2. Περὶ τοῦ μητρικοῦ θηλασμοῦ.

Ὁ θηλασμὸς ἀπαλλάσσει τὴν μητέρα πολλῶν ἀμέσων ἐνοχλημάτων καὶ μελλουσῶν νόσων καὶ διατηρεῖ τὴν ὑγείαν καὶ ἀνθηρότητα αὐτῆς. Τὸ γάλα προπαρασκευάζεται ἐν τοῖς μαστοῖς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐγκυμοσύνης πρὸς διατροφήν τοῦ τεχνησομένου· τοῦ τοκετοῦ δὲ τελεσθέντος ἀποβαίνει ἀναγκαίᾳ ἡ ἐξοδος αὐτοῦ καὶ ἡ κένωσις τῶν μαστῶν. Ὁ μητρικὸς θηλασμὸς ἀποβαίνει ὠφέλιμος εἰς τε τὴν μητέρα καὶ τὸ νεογνόν. Καὶ τὴν μὲν μητέρα ὠφελεῖ διότι καθιστᾷ τοὺς μαστοὺς αὐτῆς κέντρον συμφορήσεως ἐνεργοῦν ἀντιπερασπιστικῶς ἐπὶ τῆς ἐν τῇ μήτρᾳ κατὰ τὴν κίνησιν καὶ τὸν τοκετὸν συγκεντρωθείσης ὑπερμέτρου ζωϊκῆς ἐνεργείας, οὕτω δὲ ἡ μήτρα ἀνακτᾷ τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν· ἐὰν ὅμως ἡ συμφορῆσις αὕτη δὲν διατηρηθῇ διὰ τοῦ θηλασμοῦ τοῦ παιδίου, ἡ μήτρα καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα τῆς τεκνογονίας θέλουσι διατελῆ ἐν καταστάσει διεγέρσεως, ἐξ ἧς ποικίλα ἐνοχλήματα καὶ νόσοι εἰς τὰς μητέρας ἐπέρχονται· οὕτω λ. χ. ἐὰν ὄργανόν τι τῆς μηθλαζούσης μητρὸς ἔχη προδιάθεσιν εἰς ἐρεθισμόν τινα ἢ ἐκφύλισιν οἰανδήποτε, θέλει προσβληθῆ πάραυτα ὑπὸ νόσου, καθ' ἧς ὁ μητρικὸς θηλασμὸς εἶνε τὸ καταλληλότατον φάρμακον· ἐλάχισται δ' αἰτίαι ἀρκοῦσιν εἰς τὰς τοιαύτας γυναῖκας ὅπως ὑποστῶσι μητρίτιδας, μητρορραγίας, λευκορροίας, ἐξελκώσεις κτλ. Πολλῶ δὲ ὀλεθριώτεροι θὰ ἦσαν αἱ συνέπειαι τῆς ἀποχῆς τοῦ θηλασμοῦ, ἂν μὴ ἡ φύσις, ἡ πάντοτε προνοητικὴ καὶ προσπαθοῦσα δραστηρίως ν' ἀποκαθιστᾷ τὴν διατεταραγμένην τῶν λειτουργιῶν ἰσορροπίαν, δὲν διωχέτευεν ἐν τοῖς ἐκκριτικοῖς ὀράνοις τὴν ἐπιταθείσαν ζωϊκὴν ἐνέργειαν τῶν μαστῶν, ἐπαυξάνουσα τὴν ἐκκρίσιν τῶν οὐρῶν καὶ τοῦ ἰδρώτος. Ἐκ τῶν εἰρημένων κατανοοῦνται οἱ κίνδυνοι εἰς τοὺς ὁποίους ὑπόκειται ἡ μήτηρ ἢ ἀρνουμένη νὰ θηλάσῃ τὸ τέκνον της.

Ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὸ ἔμβρυον καταφανὴς εἶνε ἢ ἐκ τοῦ μητρικοῦ θηλασμοῦ ὠφέλεια, διότι τὸ μητρικὸν γάλα ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως προωρίσθη ὡς ἡ ἀρχικὴ καὶ ἀποκλειστικὴ τοῦ παιδίου τροφή· τοῦτο δ' ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι ἱκανῶς συχνάκις τὸ βρέφος ἀποκρούει τὸ γάλα ξένης τροφοῦ ὑπὸ τῆς πείνης μόνον ἀναγκάζομενον νὰ λαμβάνῃ τοῦτο, καὶ ἐξ ἐκείνης, καθ' ἣν βρέφος τι τρεφόμενον διὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, καίτοι ὀλίγου τὴν ποσότητα, καθίσταται εὐρωστον καὶ ἀνθηρὸν μετὰ τῆς μητρὸς του, ἐνῶ ἐὰν τρέφῃται διὰ ξένης τροφοῦ, καίτοι λαμβάνει ἀφθονώτερον γάλα, ἐξασθενεῖ καὶ μαραίνεται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν· «Τὰ παιδιά ταῦτα, λέγει ὁ Φράνκ, ὑπόκεινται εἰς πλείστας νόσους συχνάκις θανατηφόρους, δύνανται δὲ νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς τὰ φυτὰ ἐκεῖνα, ἅτινα ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐδάφους ἀποσπώμενα καὶ εἰς ξένον μεταφερόμενα, λαμβάνουσιν ἐν τούτῳ ἀτελῆ βλάστησιν, μαραίνονται, καὶ ξηραίνονται ἢ παραμορφοῦνται.

Πολλὰ ἐκ τῶν εὐπορουσῶν μητέρων ἀρνοῦνται νὰ θηλάσωσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα ἐκ φόβου μὴ ἀπολέσωσι τὴν ἀνθηρότητα τῶν μαστῶν. Ἄλλ' αἱ τοιαῦται γυναῖκες πλανῶνται· ὅτι καθιστᾶ πλάδαρους καὶ χαύνους τοὺς μαστούς, δὲν εἶνε ὁ θηλασμός, ἀλλ' ἡ ἐπίσχεσις τοῦ γάλακτος ἢ ἀποφράσσουσα τοὺς γαλακτοφόρους ἀδένας καὶ ἐπιφέρουσα τὴν σκλήρυνσιν αὐτῶν. Οἱ φυσικοὶ νόμοι εἶναι ἀμετάβλητοι ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν καὶ ἀπόλυτοι ἐν ταῖς συνεπειαῖς των· συνέπεια δὲ τῆς κυήσεως καὶ τοῦ τοκετοῦ εἶναι ἡ συρροὴ γάλακτος ἐν τοῖς μαστοῖς, τὸ μόνον δὲ φυσικὸν μέσον πρὸς ἐξοδὸν αὐτοῦ εἶναι ὁ θηλασμός. Ὅθεν πᾶσα γυνή, ἐὰν ἡ ὑγεία καὶ ἰδιοσυστασία αὐτῆς ἐπιτρέπῃ, ὀφείλει νὰ θηλάζῃ μόνη τὸ τέκνον τῆς· μόναι δὲ αἱ παρεκτροπαὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὸν νόμον τοῦτον ἀθετοῦσιν, ὧν ὁ πολλαπλασιασμός καὶ ἡ διάδοσις παρὰ τοῖς ἔθνεσι προαγγέλλει τὴν προσεχῆ αὐτῶν παρακμὴν· οὕτως ἐν τῶν προδρόμων σημείων τῆς πτώσεως τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ὑπῆρξεν ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ ὑπὸ τῶν μητέρων θηλασμοῦ

τῶν ἰδίων τέκνων· αὐτὸς δὲ ὁ κατακτητὴς τῶν Γαλατῶν διαφορῶν ἔλεγε:

«Μήπως δὲν τίκτουσι πλέον τέκνα αἱ Ρωμαῖαι γυναῖκες; Εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῶν γαλαῶς μόνον καὶ κύνας βλέπω». Ὁ Δημοσθένης ἐζήτησε τὴν τιμωρίαν Ἀθηναίας τινὸς γυναικὸς ὡς προσφερούσης γάλα ξένης γυναικὸς εἰς τὸ τέκνον τῆς. Σπαρτιατικὸς τις νόμος ὑπεχρέου πάντα, ὅστις ἤθελε διέλθῃ πρὸ μητρὸς θηλαζούσης τὸ τέκνον τῆς νὰ χαιρετᾶ καὶ παραχωρῆ θέσιν εἰς αὐτήν. Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος ἤθελε πᾶσαι αἱ μητέρες νὰ θηλάζωσι τὰ τέκνα των διὰ νὰ ᾧσι τέλειαι καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ἥμισυ μητέρες. Ἀντώνιος ὁ Εὐσεβὴς προσηγόρευε καθ' ὁδὸν τὰς θηλαζούσας μητέρας καὶ ἐφιλοδώρει αὐτάς.

Ἄλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐποχῇ καὶ ἡ μικρὸν εὐποροῦσα γυνὴ καταφεύγει εἰς τροφὸν ὅπως ἀπαλλαχθῆ τῶν ἐνοχλήσεων ἃς συνεπάγεται ὁ θηλασμός· ἐν παντελεῖ αἱ γυναῖκες αὗται διατελοῦσαι ἀγνοῖα τῶν παραγγελμάτων τῆς ὑγιεινῆς νομίζουσιν ὅτι ὁ θηλασμός ἀπισχναίνει καὶ ἐξαντλεῖ αὐτάς, καὶ ὅτι ἀποφεύγουσαι αὐτὸν θέλουσι διατηρῆσθαι ἀκμαίαν τὴν ὑγείαν καὶ τὰ θέλητρα αὐτῶν· ἀλλ' ὡς καὶ ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν, ὅπως τὸ ἐναντίον συμβαίνει, εἰς μὲν τὰς θηλαζούσας ὑπάρχει εἶδος τι ἀνοσίας, ἐνῶ πληθὺς ἐνοχλημάτων, ἐνίοτε δὲ καὶ βαρειῶν νόσων, ἀναφαίνεται εἰς ὅσας ἐκ φιλαρεσκείας ἢ ραθυμίας ἀρνοῦνται νὰ παρέξωσι τὸν μαστὸν εἰς τὰ τέκνα των.

Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι εἶναι ὅπως ἀδικαιολόγητος καὶ μεμπτέα ἢ μὴ θηλάζουσα τὸ ἑαυτῆς τέκνον γυνή, καίτοι εὐεκτοῦσα καὶ ἀππλλαγμένη πάσης κληρονομικῆς νόσου· παραδίδουσα τὴν γαλουχίαν τοῦ τέκνου τῆς εἰς μισθωτὴν τροφὸν προσκρούει εἰς τοὺς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους, ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην τῶν νοσημάτων, ἅτινα μέλλουσι νὰ προσβάλλωσιν αὐτήν τε καὶ τὸ τέκνον αὐτῆς, καὶ τέλος, περιφρονεῖ καθῆκον ἱερὸν τῆς μητρὸς, ὅπερ εἰς ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ζῶα εἶναι ἐμφυτον. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ καταστάσεις τινές, ἐν αἷς ἡ γυνὴ διατελοῦσα

εὐρίσκεται εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ παραιτηθῆ τοῦ γλυκυτέρου τούτου τῶν καθηκόντων της· τοιαῦται εἶναι ἐλαττώματα περὶ τὴν διάπλασιν, γενικὴ ἀτονία, κληρονομικαὶ νόσοι (συφιλίς, χοιράδωσις κλπ.) νοσηρὰ ἐπαγγέλματα καὶ κατοικία κ.τ.λ. εἰς πᾶσαν ἄλλην περιπτώσιν ἐκτὸς τῶν προηγουμένων ἢ ἄρνησις τῆς γυναικὸς πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου εἶναι ἀσυγχώρητος. Ὡ! ἐὰν ἡ μήτηρ ἢ σκιρτήσασα εἰς τὴν πρώτην κραυγὴν τοῦ νεογνοῦ, παραιτουμένη τῶν φιλαρέσκων καὶ κενοδόξων σχεδίων της συνεβουλεύετο μόνον τὸ μητρικὸν φίλτρον, ἀναμφιδόλως εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἤθελεν ἐμπιστεύεσθαι τὴν φροντίδα τῆς προσφιλοῦς αὐτῇ ὑπάρξεως· ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς ἐγέννησε τὸν ἐγωϊσμὸν, ὁ δὲ ἐγωϊσμὸς τὴν κώφευσιν εἰς τὴν φωνὴν τῆς φύσεως.

§ 3. Περὶ τῆς διαίτης τῶν μὴ δυναμένων νὰ θηλάσωσι μητέρων.

Ἡ διαίτα τῶν γυναικῶν τούτων δεῖται τῆς μεγαλητέρας προσοχῆς· πρέπει νὰ καταπολεμηθῆ οὐ μόνον ἡ βουλιμία αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ πολλῶν δυστυχημάτων πηγὴ ἀποβαίνουσα πρόληψις ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ κορέννυνται τροφῶν πρὸς ἐπανάκτησιν τῶν ἑαυτῶν δυνάμεων. Ἡ διαίτα τῆς ἀρτιτόκου δέον νὰ ᾖ ἡπία καὶ μεμετρημένη, κατὰ μὲν τὰς πρώτας ἡμέρας ἀποτελουμένη ἐκ ροφημάτων, καὶ πόλτων βλενωδῶν, κατὰ δὲ τὰς ἐπομένας ἐκ λευκῶν κρεάτων (ὄρνιθος, δαμάλεως, ἀμνοῦ κλπ.), μέχρις οὗ ἡ γυνὴ ἐπαναλάβῃ τὴν προτέραν τροφήν· ἐν γένει δὲ πρέπει νὰ ᾖ ἀνάλογος πρὸς τὴν ἡλικίαν, τὴν κράσιν καὶ τὴν πεπτικὴν δύναμιν τῆς τεκούσης· εἰς ἐκείνας δὲ ὅσαι ἐξηντλήθησαν ἐξ ἀφθόνων λοχίων καὶ ιδρώτων ἀρμόζει ἀναληπτικὴ τροφή, ὅταν ὁ στόμαχος πέπτη καλῶς, ἐν ἐναντία δὲ περιπτώσει πρέπει νὰ περιορίζηται αὕτη, ἢ καὶ ὅλως ἀποβάλληται. Εἶναι δὲ λίαν ἐπιβλαβὴς εἰς τὰς τεκούσας ἡ διαρκὴς ἐν σκοτεινῷ καὶ κακῶς ἀεριζομένῳ θαλάμῳ διαμονή,

ἢ κατάκλισις ἐπὶ μαλθακῆς κλίνης καὶ ἡ παρατεταμένη ἐπ' αὐτῆς διαμονή· εἰς τὰς γυναῖκας ταύτας ὑπομνησκομεν, ὅτι ὁ τοκετὸς δὲν εἶναι νόσος, ἀλλὰ κανονικὴ καὶ φυσιολογικὴ ἐργασία ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων περατουμένη.

§ 4. Περὶ τῆς διαίτης τῶν θηλάζουσων μητέρων.

Ἡ θηλάζουσα ὀφείλει ἐπιμελῶς περὶ τῆς ὑγείας αὐτῆς νὰ φροντίζῃ· διότι ἡ ἐλαχίστη αὐτῆς παραλλαγή ἀλλοιοῖ τὴν τε ποιότητα καὶ ποσότητα τοῦ γάλακτος. Πρέπει νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν παραλλαγῶν καὶ τῆς ἐκθέσεως εἰς ψυχρὰ ἢ θερμὰ ρεύματα ἀέρος, νὰ ᾖ λιαν δὲ λίαν προσεκτικὴ εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ χρῆσιν τῶν ἐκάστοτε λαμβανομένων τροφῶν· διότι ἡ παρατήρησις καὶ ἡ πεῖρα καθ' ἐκάστην ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ ποιότης τοῦ γάλακτος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς διαίτης εἰς τὴν ὁποίαν ὑπόκειται ἡ γαλουχοῦσα. Τὸ ἐκ τῶν μαστῶν ἐκκρινόμενον γάλα περιέχει συστατικὰ ἀνάλογα πρὸς τὰς τροφὰς τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται ἡ μήτηρ· ἐὰν ἡ μήτηρ φάγῃ ἢ πῖρ οὐσίας καθαρτικὰς, τὰ παιδιά λαμβάνουσι πλειοτέρας κενώσεις, ἐὰν πῖρ ἄψινθον ἢ ἄλλην πικρὰν οὐσίαν, τὸ γάλα αὐτῆς ἔσται ὑπόπικρον· τὰ γεγονότα ταῦτα μαρτυροῦσι τὴν στενὴν σχέσιν, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν προσλαμβανομένων τροφῶν καὶ τοῦ ἐκκρινόμενου γάλακτος, καὶ διδάσκουσιν ὅποσον προσεκτικὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀρτιτόκος περὶ τὴν χρῆσιν τῶν τροφῶν καὶ τῶν φαρμάκων. Αἱ καταλληλοτέραι δὲ πρὸς χρῆσιν τῆς θηλάζουσας τροφαὶ εἶναι ὁ λευκὸς ἄρτος, τὸ ὀπτὸν κρέας, τὰ ὠά, οἱ ἰχθεῖς, τὰ λαχανικά, οἱ ὠριμοὶ καρποὶ κτλ. ἀπαγορεύονται δὲ αἱ ὀξεινὰ καὶ ἀλμυρὰ τροφαί, ὡς καὶ ἡ χρῆσις τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν· εἶναι δὲ ἐπιβλαβὴς ὁ μετὰ τὸ φαγεῖν ἢ ὑπέρμετρον κάματον γενόμενος θηλασμός. Ὡσαύτως ἔχουσι κακὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ποιότητος καὶ ποσότητος τοῦ γάλακτος αἱ ζωνραὶ συγκινήσεις (ὀργή,

ζηλοτυπία, φόβος κτλ.) σταματούσαι ένίοτε έντελώς τήν έκκρισιν αὐτοῦ, ὁ καθεστηκώς βίος, ἢ ὑπέρμετρος ἀνάπαυσις, οἱ μεγάλοι κόποι. Αἱ γυναῖκες τῆς ὑψηλῆς καλουμένης τάξεως πρέπει ν' ἀπέχῃσι τῶν ἐσπερίδων, τῶν χορῶν καὶ ἄλλων τοιούτων τόπων ἐπιβλαβῶν τῇ ὑγείᾳ ἔνεκα τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας καὶ τοῦ μολυσμοῦ τοῦ ἀέρος ἐκ τῆς ἀποπνοίας τοῦ πλήθους τῶν παρευρισκομένων. Ἡ θηλάζουσα πρέπει ν' ἀναπαύηται ένωρίς ὅπως ἀνακουφίζεται ἐκ τῶν ἀπωλειῶν τῆς ἡμέρας. Ἡ καθαρὸτης τοῦ σώματος καὶ τῶν ένδυνμάτων εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαία εἰς αὐτήν· ἢ δυσκοιλιότης καὶ ἢ διάρροια ἐπιδρῶσιν ἀμφότεραι ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τοῦ γάλακτος· πᾶσα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς συνάφεια κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς γαλουχίας πρέπει ν' ἀποφεύγηται, ὡς προκαλοῦσα τὴν ἔμμηνον ρύσιν, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ θηλασμός ἔνεκα τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ γάλακτος περὶ τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν, ἐκτὸς ἐὰν διὰ τὴν μεγάλην τῆς γυναικὸς εὐεξίαν οὐδεμία τοιαύτη ἀλλοίωσις παρατηρηθῇ.

Ὑπαρχούσης δὲ πληθώρας γάλακτος, ἢ διαίτα ἔστω ἀπλῆ, ἀποτελουμένη ἐκ φυτικῶν οὐσιῶν, ἐψημένων καρπῶν κτλ. ὡς ποτοῦ δὲ ἐξ ἀφειψύματος ἀγρώστεως μετὰ προσθήκης ὀλίγου νίτρου· τοιαύτη διαίτα έντὸς ὀλίγων ἡμερῶν μετριάζει τὴν ὑπέρμετρον τοῦ γάλακτος έκκρισιν. Ἡ δὲ ὑπὸ τινων συμβουλευομένη ἀναμύζησις τοῦ γάλακτος τῆς μητρὸς ὑπὸ κυνός, ἢ δι' ἀναμυζητῆρων, εἶναι ἀποδοκιμαστέα, καθόσον ἐπιφέρει ὅλως ἀντίθετον πρὸς τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα· διότι ὅσῳ μᾶλλον ὄργανόν τι ἐρεθίζεται, τοσοῦτον ἢ ἐκκριτικὴ αὐτοῦ ἐνέργεια αὐξάνει, ἐπομένως καὶ οἱ μαστοὶ ὅσῳ μᾶλλον θηλάζονται τοσοῦτον ἀφθονώτερον γάλα παρέχουσιν. Ὡσαύτως λίαν ἐπιβλαβὴς εἶναι ἢ χρῆσις τῶν στυπτικῶν ἐπιθεμάτων· μόνον δὲ τὰ μαλακτικὰ καταπλάσματα ἀποβαίνουσιν ἐπωφελῆ.

Τὰ ἐκ τῶν θηλῶν δυσάρεστα τῇ θηλαζούσῃ ἐνοχλήματα θεραπεύονται ὡς ἑξῆς· ἢ εἰσώθησις ἢ μικρὰ ἀνά-

πτυξις τῆς θηλῆς, θεραπεύεται δι' ὑελίνων θηλάστρον, ἀναμυζητικῶν σικυῶν, ἢ διὰ τοῦ θηλασμοῦ νεαροῦ κυνός· αἱ λίαν εὐαίσθητοι καὶ ἀλγειναὶ θηλαὶ καλύπτονται διὰ κηρίνου ἀμφιέσματος, αἱ πλαδαραὶ καὶ χαῦνοι πλύνονται διὰ μίγματος οἴνου καὶ σιδηροῦχου ὕδατος· καί, τέλος, ὑπαρχουσῶν ραγάδων καὶ ἐκδορῶν τῆς θηλῆς, ἐπαλείφεται αὐτὴ δι' ἀμυγδαλελαίου, λίπους, ἢ νωποῦ βουτύρου, καὶ καλύπτεται δ' ἐλαιοβραχοῦς ἀμφιέσματος ἐκ ζωϊκῆς μεμβράνης πρὸς προφύλαξιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ ἀέρος ἐπαφῆς.

Ἐὰν δὲ τὸ ποσὸν τοῦ ἐκκρινομένου γάλακτος ἐλαττωῦται, ἢ πάσχουσα πρέπει νὰ προστρέξῃ εἰς ἰατρόν, ὅπως ἀνευρεθῇ καὶ καταπολεμηθῇ καταλλήλως ἢ αἰτία τῆς ἐλαττώσεως αὐτοῦ. Ὅταν ὅμως αὐτὴ ἐπέλθῃ ἀνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης διαταράξεως τῆς καθόλου ὑγείας, ἢ κατάλληλος διαίτα ἀποτελουμένη ἐξ οὐσιωδῶν τροφῶν (κρεάτων κτλ.) εἶναι τὸ προσφορώτατον κατὰ τῆς καταστάσεως ταύτης μέσον· ὁ δὲ περίπατος, ὁ καθαρὸς ἀήρ, ἢ ἠθικὴ γαλήνη καὶ αἱ ἥπια ψυχαγωγίαι, ὀφελουσι κάλλιον ἀπάντων τῶν μυστικῶν φαρμάκων.

Παραθέτομεν ἐν τούτοις τὴν ἐπομένην συνταγὴν λίαν ἐπιτυχῶς κατὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ἐκκρίσεως τοῦ γάλακτος δοκιμασθεῖσαν.

Α. Σπερμάτων μαράθρου καὶ φλοιοῦ χρυσομήλων ἀνά σιτάρια 20, ἄνθρακ. μαγνησίας δρ. 2, Σακχάρου δρ. 1|2. Τρίψον εἰς κόνιν λεπτοτάτην καὶ λάβε εἰς 3 δόσεις έντὸς ζωμοῦ ἢ γάλακτος.

§ Β. Περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ γάλακτος.

Τὸ γάλα εἶναι ὑγρὸν λευκόν, εὐχυμον, ὀλίγον τοῦ ὕδατος πυκνότερον. Συνίσταται δ' ἐκ τριῶν κυρίως οὐσιῶν, ἐκ βουτύρου, ἐκ τυρίας, καὶ ἐξ ὄρρου περιέχοντος σάκχαρον καὶ πολλὰ ἄλατα ἐν διαλύσει. Μικροσκοπικῶς δ' ἐξεταζόμενον τὸ γάλα παρουσιάζει σφαιρίδια ἐπιπλέ-

οντα ἐν ὑγρῷ τινι, τῶν ὁποίων τὸ μὲν περίβλημα ἀποτελεῖται ἐκ τυρώδους οὐσίας, τὸ δὲ περιεχόμενον ἐκ γαλακτικοῦ βουτύρου. Ἡ χημικὴ ἀνάλυσις τοῦ γάλακτος ἐμφαίνει ἐπὶ 100 μ. αὐτοῦ 86,6 ὕδατος, 3,9 τυρίας καὶ ἀδιαλύτων ἀλάτων, 2,6 βουτύρου καὶ 4,9 γαλακτικοῦ σακχάρου καὶ διαλυτῶν ἀλάτων. Περιέχει ἄρα τὸ γάλα στοιχεῖα καταλληλότατα πρὸς παραγωγὴν τελείας τροφῆς, δηλ. ἐν ταύτῳ ἀζωτούχους (τυρία) καὶ ὑδατανθρακούχους (σάκχαρον) οὐσίας.

Πίναξ συγκριτικὸς τοῦ γάλακτος τῆς γυναικὸς πρὸς τὸ γάλα ζώων τινῶν.

	Γυναικὸς	Ἀγελάδος	Αἰγὸς	Ὄνου
Ὑδωρ . . .	88,6	87,4	82,0	90,6
Τυρία . . .	3,9	3,6	9,0	1,7
Βούτυρον. .	2,6	4,0	4,5	1,4
Γαλακτ. σάκχαρον κλπ.	4,9	5,0	4,5	6,4

Ἡ σύνθεσις τοῦ γάλακτος παραλλάσσει ἀναλόγως τῆς συνθέσεως τῶν προσληφθεισῶν τροφῶν· οὕτως αἱ μὲν φυτικαὶ τροφαὶ αὐξάνουσι τὰ ὑδατανθρακούχα στοιχεῖα, αἱ δὲ ζωϊκαὶ τὰ ἀζωτούχα. Ὁ ἐνίοτε παρατηρούμενος μαρasmus τῶν θηλαζόντων, μεθ' ὅλην τὴν εὐεξίαν τῆς τροφῆς, ὀφείλεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν ἐπαύξεισιν τοῦ ἐν τῷ γάλακτι βουτύρου καὶ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ σακχάρου· ἐπανορθοῦται δὲ ἡ ἀνωμαλία αὕτη διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τροφῶν περιεχοσῶν ἄφθονον σάκχαρον.

§ 6. Περὶ τῆς διαίτης τοῦ νεογνοῦ.

Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι τὸ μητρικὸν γάλα εἶναι ἡ καταλληλοτέρα διὰ τὸ βρέφος τροφή, καθ' ὃ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως πρὸς τοῦτο προορισθεῖσα. Μετά τινας ὥρας ἀπὸ

τῆς ἐξόδου αὐτὸ τὸ νεογνὸν ἀγγέλλει διὰ κραυγῶν ὅτι ἔχει ἀνάγκην νὰ θηλάσῃ· ἡ μήτηρ τότε πρέπει ἀμέσως νὰ τῷ παρέξῃ τὸν μαστὸν πρὸς ἀναμύζησιν τοῦ πρωτογάλακτος, ὃπερ ἐλαφρῶς καθαρτικὸν ὄν συντελεῖ εἰς τὴν ἐξοδὸν τοῦ μηκωνίου ἀπὸ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τὸ παιδίον θηλάζει ὀλίγον καὶ συνεχῶς, ἀπὸ τῆς 8 ἢ 10, ὅτε τὸ γάλα γίνεται πυκνότερον καὶ θρεπτικώτερον ὀλιγώτερον μὲν συνεχῶς, ἀλλὰ τοσοῦτον, ἐν τούτοις, ὥστε νὰ μὴ παρέχῃ ἀνάπαυσιν εἰς τὴν μητέρα· διὸ αὕτη πρέπει εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν νὰ συνειθίσῃ τὸ παιδίον νὰ θηλάζῃ κατὰ κεκανονισμένα διαστήματα καὶ οὐχὶ ὁπόταν αὐτὸ αἰσθάνηται τὴν ἀνάγκην· διότι, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, τὸ παιδίον ὄσφ μικρὸν καὶ ἂν ἦ, ἐπιζητεῖ διὰ τῶν κραυγῶν αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχῃ ὅ,τι προσπαθοῦσι νὰ τῷ ἀρνηθῶσιν· ἐὰν δὲ ἡ μήτηρ ἐνδίδῃ νῦν εἰς τὰς μικρὰς τοῦ τέκνου τῆς ἰδιοτροπίας, θέλει εἶσθαι βραδύτερον ὑποχρεωμένη νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὰς τυραννικὰς αὐτοῦ ἀπαιτήσεις.

Καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς γαλουχίας τὸ γάλα πρέπει νὰ ἦ ἡ ἀποκλειστικὴ τοῦ παιδίου τροφή· οἱ δὲ ἀλευρώδεις πολτοὶ καὶ τὸ βόειον γάλα, ὧν τὴν χρῆσιν παλαιὰ συνήθεια καθιέρωσεν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι τὸ μητρικὸν γάλα εἶναι ἀνεπαρκές, καθιστῶσι λαίμαργα τὰ παιδιά, βαρύνουσι τὸν στόμαχον αὐτῶν καὶ ἐπιφέρουσι δυσπεπτικὰς ἐνοχλήσεις· ἐὰν δὲ ἡ χρῆσις αὐτῶν παραταθῇ, ἀναπτύσσεται ἐντερίτις καὶ τὰ παιδιά ἐξασθενοῦσι καὶ μαραίνονται, πολλὰ δ' ἐξ αὐτῶν ἀποθνήσκουσιν, ἢ ἐὰν ἐπιζήσωσι καθίστανται ραχιτικά.

Προτιμότερος εἶναι ὁ ἐκ διπύρου ἢ ἐκ κυτάλων (κορῶν ἄρτου), παρασκευαζόμενος πολτός, ἢ ἔτι ὁ ἐκ ψυχῶς ἄρτου ἐν κλιβάνῳ ἐμβληθείσης καὶ εἰς κόνιν ἀποτριβείσης. Ἀλλὰ ταῦτα, ἐννοπτέον καλῶς, παρέχονται μόνον, καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ μητρικὸν γάλα δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς διατροφήν τοῦ παιδίου.

§ 7. Περὶ τῶν διαφόρων τρόπων τοῦ θηλασμοῦ.

Διὰ τροφοῦ θηλασμός. Ἐν γένει τὸ γάλα τῆς τροφοῦ εἶναι ὀλιγώτερον ἀρμόδιον τοῦ μητρικοῦ διὰ τὰ ὄργανα τοῦ παιδίου, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ γάλα ἐκείνης δὲν ἐπλάσθη δι' αὐτά. Θέλομεν ἴδη κατωτέρω πόσον εἶναι δυσχερῆς ἢ ἐκλογὴ καλῆς τροφοῦ.

Διὰ ζώου θηλασμός. Ἐνίοτε ἐν ἐλλείψει τροφοῦ ἀναπληροῦται διὰ ζώων ὁ θηλασμός· ἐκ τούτων δὲ προτιμᾶται ἢ αἶξ ὡς κάλλιον παντὸς ἄλλου ζώου πρὸς τὸν τοιοῦτον θηλασμόν συνοικειομένην.

Τεχνητὸς θηλασμός. Καλοῦσιν οὕτω τὴν διατροφήν τοῦ παιδίου διὰ προσφάτου γάλακτος ἀγελάδος, ἀναμειγμένου ἀνὰ ἴσα μέρη μετὰ πτισάνης ἐκ κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, γλυκαινομένου δι' ὀλίγης σακχάρως καὶ διὰ προχόης εἰς τὸ παιδίον προσφερομένου. Τὸ γάλα τοῦτο πρέπει νὰ χλιαίνηται μόνον, οὐχὶ δὲ νὰ βράζηται διότι καθίσταται δύσπεπτον· παρέχεται δὲ ἀνευ προσθήκης ὕδατος ὅταν ὁ στόμαχος τοῦ παιδίου εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸ πέψη καὶ προστίθεται εἰς τοὺς πολτούς ὅταν ὁ ἀπογαλακτισμὸς πλησιάζῃ.

Περὶ ἐκλογῆς τροφοῦ. Ἡ ἐκλογὴ καλῆς τροφοῦ ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων φροντίδων, διότι ἐξ αὐτῆς ἢ ὑγεία καὶ εὐρωστία τοῦ παιδίου ἐξαρτῶνται. Εἶνε ἀναγκαῖον νὰ προσλαμβάνηται ἢ τροφὸς μετὰ προηγουμένην δοκιμασίαν ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ, εἰ δυνατόν, γινομένην· διότι ἀπεδείχθη, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀνωμαλῖαι τῆς ἰδιοσυστάσιος καὶ αἱ δυσκрасίαι, ὑφ' ὧν ἢ τροφὸς κατέχεται, μεταδίδονται εἰς τὰ θηλάζοντα παιδιά, κατὰ τινὰς δὲ ἱατροὺς καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν. Ἴδου δ' ἐν συνόψει ὁποῖα εἶναι τὰ προσόντα τῆς καλῆς τροφοῦ· νὰ ἔχη τέξην πρὸ ὀλίγου χρόνου, νὰ ἔχη χροιάν μελαγχροινὴν μᾶλλον ἢ ξανθὴν, οὐδέποτε δὲ ἐρυθράν, διότι ἐκ τῶν ἐχουσῶν τὸ χρῶμα τοῦτο ἐκκρίνεται δριμεῖά τις οὐ-

σία, ἥτις ἀπομακρύνει τὸ βρέφος τοῦ μαστοῦ· νὰ ἔχη ἡλικίαν 25—30 ἐτῶν, αἱματώδη ἢ λυμφατοαιματώδη κρᾶσιν, δέρμα μαλακόν, λεῖον καὶ καθαρόν, ὀδόντας λευκοὺς, ἀπόπνοϊαν εὐώδη, πρόσωπον ἀνθηρόν· στῆθος εὐρύ, θηλᾶς μετρίας τὸ μέγεθος, γάλα χροιάς κυανολεύκου, οὔτινος σταγῶν τιθεμένη ἐπὶ τοῦ ὄνυχος νὰ ρέῃ βραδέως ἀφίνουσα κατὰ τὴν διάβασιν αὐτῆς οὐσίαν λιπαρὰν καὶ ὑπόλευκον· εὐσαρκίαν μετρίαν, ὕψος εὐθυμον, χαρακτῆρα συμπαθητικὸν καὶ καλὴν ἀγωγὴν· νὰ ἀγαπᾷ τὴν τάξιν καὶ τὴν καθαριότητα. Καί, τέλος, τὸ καλῆτερον πρὸς ἐκτίμησιν τῶν φυσικῶν τῆς τροφοῦ προσόντων μέσον εἶνε ἢ εὐεξία τοῦ ἰδίου αὐτῆς τέκνου καὶ ἢ προθυμία μεθ' ἧς τὸ πρὸς θηλασμόν δοθὲν παιδίον λαμβάνει τὸν μαστόν· ὅταν δὲ βλέπωμεν τὸ παιδίον νὰ λαμβάνῃ καὶ ἀφίνη αὐτὸν μετὰ κραυγῶν, συμπεραίνομεν ὅτι τὸ γάλα αὐτῆς δὲν εἶναι καλὸν δι' αὐτὸ καὶ καταφεύγομεν εἰς ἄλλην τροφὸν.

Ἡ ἐκλογὴ καὶ ἐπαγρύπνησις τῶν τροφῶν εἶναι δυσχερεστέρα παρ' ὅσον συνήθως ὑπολαμβάνεται· αὐτοὶ οἱ ἱατροὶ ἀπατῶνται πολλάκις ἐκ τῆς τροποποιήσεως καὶ τῶν τεχνασμάτων τὰ ὁποῖα πολλὰ δυστυχεῖς γυναῖκες μεταχειρίζονται ὅπως προσληθῶσιν ὡς τροφοί· πολλὰ ἐξ αὐτῶν παριστῶσι ψευδῶς τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν χρόνον ὅστις παρῆλθεν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ αὐτῶν· ἄλλαι παρουσιάζουσιν εὐανθῆ καὶ ὠραῖα τέκνα ὡς ἴδια, ἐνῶ οὐδέποτε ἐθήλασαν ταῦτα· ἄλλαι ἀποστεροῦσι τὸ γάλα ἀπὸ τὸ τέκνον αὐτῶν, ὅπως παρουσιάσωσι μαστόν πλήρη γάλακτος. Δυσκόλως ὡσαύτως ἀνακαλύπτεται τὸ ἠθικὸν τῆς τροφοῦ, διότι αὐται προσπαθοῦσι διὰ τοῦ πέπλου τῆς ὑποκρισίας ν' ἀποκρύψωσι τὰ ἐλαττώματά των. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἦσαν λίαν γνωστὰ τὰ ἐκ κακῆς τροφοῦ ἐπιγινόμενα δυστυχήματα. Ὁ Διόδωρος ἀναφέρει, ὅτι ὁ ἀνόσιος Νέρων ἐθήλασε τὸ γάλα οἰνοπότιδος τροφοῦ, ἐξ οὗ ἔλαβε τὸ παρωνύμιον Biberius Nero· λέγεται δὲ ὅτι ἢ τροφὸς τοῦ μισοῦ Καρακάλλα εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἐμβάπτῃ ἐν αἵματι τὴν θηλὴν ὅπως τὸ βρέφος προθυμότερον αὐτὴν λαμβάνῃ.

Ἡ μεταβολὴ τοῦ βίου τῆς διατροφῆς καὶ τῶν ἔξεων τῆς προσληφθείσης τροφοῦ ἐπενεργεῖ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ποιότητος τοῦ γάλακτος αὐτῆς. Πρὸς πρόληψιν τῆς καταστάσεως ταύτης πρέπει ἡ τροφὸς νὰ ἀφεθῆ ἔλευθερά εἰς τὴν διατήρησιν τῶν προτέρων αὐτῆς ἔξεων καὶ τοῦ τρόπου τοῦ ζῆν· ἡ χρῆσις τροφῶν, ὁποίας μέχρι τοῦδε μετεχειρίζετο, καλητέρων ὅμως ἢδὴ τὴν ποιότητα καὶ κάλλιον παρεσκευασμένων, θέλει ἐπαναφέρῃ τὴν θάλλουσαν ὑγείαν καὶ τὴν ἀφθονίαν καὶ καλὴν ποιότητα τοῦ γάλακτος τῆς τροφοῦ.

§ 8. Φροντίδες ληπτέαι διὰ τὸ παιδίον.

Ἡ καθαριότης ἀποβαίνει ἀπολύτως ἀναγκαία εἰς τὰ παιδιά. Ἐφόσον τὸ παιδίον αὐξάνει εἰς ἡλικίαν καὶ δυνάμεις, πρέπει νὰ συνειθίζῃ ἀρκούντως εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς παραλλαγὰς. Τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ πρέπει νὰ ᾧσι θερμὰ καὶ ἀρκούντως εὐρέα ὅπως ἐπιτρέπωσι τὴν ἐλευθέραν τῶν μελῶν αὐτοῦ κίνησιν, ἡ δὲ κεφαλὴ νὰ καλύπτεται διὰ μικρᾶς καλύπτρας. Αἱ κινήσεις τοῦ παιδίου πρέπει νὰ ἀφίνωνται ἐλεύθεραι, οὐχὶ δὲ νὰ περιορίζωνται ὑπὸ λίαν συνεσφιγμένων σπαργάνων· εἶναι καλὸν μάλιστα νὰ τὸ ἐξαπλώνωμεν ἐνίοτε ἐπὶ τοῦ τάπητος ὅπως ἀπολαμβάνῃ ἀνέτως τῶν μικρῶν αὐτοῦ διασκεδάσεων. Τὰ δὲ ἐν χρήσει πρὸς διευκόλυνσιν τῆς βαδίσεως τοῦ παιδίου μηχανικὰ μέσα εἶναι ἐπιβλαβῆ· ὅταν τὸ παιδίον δὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ βαδίσῃ, ἔπεται ὅτι δὲν ἀπέκτησεν ἔτι ἀρκούσας δυνάμεις ὅπως τὰ κατωτέρω αὐτοῦ ἄκρα δυνηθῶσι νὰ συγκρατήσωσι τὸ βᾶρος τοῦ σώματος. Ἡ πρὸς ὕπνον ἐπιφορὰ εἶναι ἀρκούντως μεγάλη ὅπως καθιστᾷ περιττὴν τὴν διὰ λίκνου (κούνιας) ἀποκοίμησιν τοῦ παιδίου· αὕτη μάλιστα ἐπὶ πολὺ παραταθεῖσα ἀποβαίνει αἰτία συμφορῶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ.

§ 9. Περὶ τοῦ ἀπογαλακτισμοῦ.

Εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὴν ὑγείαν τῆς τε μητρὸς καὶ τοῦ παιδίου νὰ μὴ γίνηται ἀποτόμως ἡ παῦσις τοῦ θηλασμοῦ. Ἡ μήτηρ πρέπει πρὸ ἐνὸς τοῦλάχιστον μηνὸς νὰ προπαρασκευάζεται εἰς τὸν ἀπογαλακτισμὸν τοῦ ἑαυτῆς τέκνου, τὴν μὲν πρώτην ἐβδομάδα θηλάζουσα αὐτὸ τρὶς μόνον τῆς ἡμέρας, τὴν δὲ δευτέραν δῖς, τὴν τρίτην ἄπαξ μόνον καὶ τὴν τετάρτην ἄπαξ κατὰ δύο ἡμέρας· οὕτω δὲ μόνον θέλει συνειθίσῃ τὸ βρέφος νὰ λησμονήσῃ βαθμυδὸν τὸν μαστὸν τῆς μητρὸς. Κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἀπογαλακτισμοῦ ἐβδομάδα τὸ ἐλαττωθὲν μητρικὸν γάλα θέλει ἀντικαθίστασθαι διὰ γάλακτος ὑδρομιγοῦς καὶ διὰ σακχάρου γλυκαινομένου· βραδύτερον προσφέρεται ζωμὸς ὄρνιθος, ἢ μόσχου, προσεκτικῶς ἀφαιρουμένου τοῦ λίπους· ὅταν δὲ ἡ κατάστασις τῶν πεπτικῶν αὐτοῦ ὀργάνων ἐπιτρέψῃ στερεωτέραν τροφήν, παρέχεται πολὺς μετὰ γάλακτος ἢ ζωμοῦ, βαθμυδὸν δὲ ἔτι στερεωτέρα, ὡς λευκὰ κρέατα (ὄρνιθος, μόσχου κτλ.), ὄριμοι καρποὶ κ.τ.λ. αἱ δὲ μέλαινα σάρκες καὶ τὰ διεγερτικὰ φαγητὰ ἀποκλείονται τῆς διατροφῆς τοῦ παιδίου. Ὡς ποτὸν δὲ καταλληλότερον εἶναι τὸ ὕδωρ, ἐν ᾧ προστίθεται καὶ ὀλίγος οἶνος εἰς τὰ χοιραδικά, τὰ ἔχοντα νωθρὰν τὴν πέψιν καὶ τὰ καχεκτικὰ παιδιά. Καὶ ἡ μήτηρ δὲ πρὸς περιορισμὸν τῆς ἀφθόνου ἐκκρίσεως τοῦ γάλακτος πρέπει νὰ τηρῇ ἀρμόζουσαν διαίταν συγκειμένην ἐκ καρπῶν, λαχανικῶν καὶ ὀλίγου κρέατος, νὰ λαμβάνῃ δὲ ἐλαφρὰ ὑπακτικά, ὡς τὸ ἔγχυμα τῶν δαμασκηνῶν, ἢ τοῦ καρποῦ τῶν ὄξυφεινίκων· ἐὰν δὲ διὰ τῶν μέσων τούτων δὲν ἐπισχεθῆ ἡ συρροὴ τοῦ γάλακτος χορηγοῦνται τὰ καθαρτικά (θεικὴ μαγνασία, νάτριον καὶ κάλι) καὶ τὰ διαφορητικά (ἔγχυμα ἀνθέων σαμβούκου κ.τ.π.).

§ 10. Περί τῆς πρώτης ὀδοντοφυΐας.

Ἡ ἐκφύσις τῶν ὀδόντων ἀρχεται ἐν γένει ἀπὸ τοῦ 6 μέχρι τοῦ 8 μηνός· τελεῖται δὲ κατὰ τὴν ἀκόλουθον τάξιν· πρῶτοι ἐκφύονται οἱ δύο κατώτεροι μεσαῖοι τομεῖς, μετὰ τρεῖς δὲ ἢ τέσσαρας ἑβδομάδας οἱ δύο ἀνώτεροι μετ' αὐτοὺς οἱ δύο πλάγιοι κατώτεροι καὶ ἀνώτεροι τομεῖς, καὶ μετέπειτα οἱ μασσητήρες καὶ οἱ κυνόδοντες, ἢ δυσκολία τῆς ἐκφύσεως τῶν ὀπίσθων παραβλάπτει πολλάκις τὴν κανονικὴν πορείαν τῆς ὀδοντοφυΐας. Ἡ ἐκφύσις τῶν ὀδόντων δὲν εἶνε συνεχής, ἀλλὰ τελεῖται κατὰ διαλείμματα· ἡ δὲ ἐργασία οὐδέποτε ἀκολουθεῖ κανονικὴν σειρὰν· οὕτως ἐνῶ παρά τισι παιδίοις ἢ ἐκφύσις τῶν ὀδόντων εἶναι συμπεπληρωμένη ἤδη κατὰ τὸν 15 ἢ 18 μῆνα, παρ' ἄλλοις ἐξακολουθεῖ ἔτι κατὰ τὸ 2 ἢ καὶ 3 ἔτος.

Ἡ πρώτη ὀδοντοφυΐα συνοδεύεται πάντοτε ὑπὸ πυρετικῶν καὶ ἄλλων φαινομένων· ὁ ἐρεθισμὸς ἐν ἀρχῇ εἰς τὰ οὖλα περιοριζόμενος μεταδίδεται μετ' οὐ πολὺ εἰς τὰ περίξ ὄργανα καὶ κατὰ συμπάθειαν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα, ἐξ οὗ ἐπέρχονται αἱ πάντοτε ὀλέθριοι ἐπιπλοκαί, ὡς σπασμοί, ἔμετοι διάρροια, δυσκοιλίότης, στρόφοι τῆς κοιλίας, ξηρὰ βῆξ κ.τ.λ. Πρὸς καταπολέμησιν τῶν φαινομένων τούτων τὸ πρῶτον ὅπερ πρέπει νὰ ἐνεργηθῆ εἶναι ἐλαφραὶ ἐντριβαὶ καὶ συμπίεσις ἐπὶ τῶν οὐλῶν διὰ τοῦ δακτύλου ἢ δι' ἐλαστικοῦ τινος σώματος· ἐὰν ὑφίστανται πεπτικαὶ διαταραχαί πρέπει νὰ ὑποβληθῆ τὸ παιδίον εἰς αὐστηρὰν διαίταν καὶ νὰ μὴ ὑπερφορτώνηται ὁ στόμαχος αὐτοῦ δι' ἀφθόνου γάλακτος ἢ τροφῶν, τὰς ὁποίας ἀδυνατεῖ νὰ χωνεύσῃ· τὰ μέσα τῆς ἐπιστήμης ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύτης δὲν ὠφελοῦσιν, ὁ δὲ ἰατρὸς χρεωστεῖ νὰ διευκολύνῃ καὶ οὐχὶ νὰ διαταράσῃ τὴν ἐργασίαν τῆς φύσεως· τὰ μόνα δὲ θεραπευτικὰ μέσα ἅτινα ἐν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ ἐπιτρέπονται συνίστανται εἰς μαλακτικὰ κλύσματα, λουτρὰ βραχέως

διαρκοῦντα, σιρόπια κόμμεως ἢ κιχωρίου κ.τ.λ. Ἡ νοῦμων μήτηρ γνωρίζει καλῆτερον τοῦ ἱατροῦ τὰς ἀνάγκας τοῦ τέκνου τῆς.

Ἐπανέλθωμεν αὖθις εἰς τὴν μητέρα· ἐὰν αὕτη κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν ἠκολούθησε τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐγχειριδίῳ διατυπωθέντα παραγγέλματα, οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῆ περὶ τῆς καλλονῆς αὐτῆς καὶ τῆς ὑγείας τῆς τε ἰδίας καὶ τῆς τοῦ τέκνου τῆς· ἡ φύσις ἐντὸς βραχέος χρόνου ἐπανορθοῖ τὰς ἐκ τοῦ τοκετοῦ ἐπενεχθείσας βλάβας καὶ ἀλλοιώσεις τῆς καλλονῆς τῶν κρυφίων αὐτῆς μερῶν, ἀνθηροτέρα δὲ ἐπανερχεται ἡ ὑγεία, ἡ καλλονὴ προσκτᾶται πλείονα θέλγητρα καὶ ἡ χαρὰ ζωηρότερον ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς εἰκονίζεται. Ἡ χαρίεσσα ἀλληγορία, καθ' ἣν ἡ νεᾶνις περιβάλλεται πρὸς κάλυκα, ἢ δὲ γυνὴ πρὸς ἀνεπτυγμένον ρόδον εἶνε λίαν ἐκφραστικὴ τῇ ἀληθείᾳ ἢ μὲν παρθένος εἶνε ἄνθος ἐγκεκλεισμένον, οὐ τινος ἢ εὐωδία ἐγκρύπτεται ἔτι ἐν τῷ βάθει τοῦ κάλυκος καὶ τὰ θέλγητρα ἔχουσιν ἀνάγκην ζωογόνου πνοῆς, ὅπως ἀναφανῶσιν, ἢ δὲ (νεαρὰ) γυνὴ εἶναι ἄνθος λαμπρὸν ἀναπτυσσόμενον διὰ τῶν γλυκειῶν τοῦ συζύγου θωπειῶν καὶ ἀποπέμπον μεθυστικὰ ἀρώματα ἔρωτος καὶ ἡδονῆς. Ὁ γάμος συνεπλήρωσε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν ὀργάνων αὐτῆς· οὐδὲν ἐλλείπει ἐκ τοῦ πλουσίου αὐτῆς ὀργανισμοῦ τοῦ συνενοῦντος πᾶν τὸ ὠραῖον καὶ ἐπαγωγόν. Νεᾶνις οὔσα προαναγγέλλει τὴν μέλλουσαν λάμψιν τῆς, μήτηρ δὲ γενομένη λάμπει ἐν ὅλῃ τῇ δυνάμει τῆς ἑαυτῆς καλλονῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περί τῆς κριτικῆς ἡλικίας τῆς γυναικός.

Κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον τὰ πάντα ἀλλοιοῦνται καὶ με-

ταβάλλονται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· τὰ πάντα βαίνουσι ἀενάως πρὸς τὴν καταστροφὴν. Τὴν περίοδον τῆς γεννητικῆς ἐνεργείας καὶ τῆς γονιμότητος διαδέχεται ἡ ἡλικία τῆς ἀναπαύσεως· τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀποκαλοῦσι κοινῶς *κριτικὴν ἡλικίαν τῆς γυναικός, ἡλικίαν τῆς ἐπανόδου* καὶ τὰ λοιπά. Ἐπὶ 25—30 ἔτη ἔργον τῆς γυναικός ἦτο ἡ διαίωσις τοῦ εἶδους· κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως ταύτην ἡ λειτουργία αὕτη ἐπέρχεται καὶ ἡ γυνὴ εἰσέρχεται ἐν τῷ ἀτομικῷ βίῳ. Καθ' ἡμᾶς μεταξὺ τῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἡλικίας τῆς ἐπανόδου ὑφίσταται διαφορὰ τις, ἡ ἐξῆς· ἡ μὲν πρώτη περιλαμβάνει τὴν περίοδον ἐκείνην καθ' ἣν ἕνεκα τῆς παύσεως τῶν ἐμμήνων ἐπέρχονται μεταβολαί τινες εἰς τὴν ὑγίαν τῆς γυναικός, ἡ δὲ δευτέρα τὴν ἐποχὴν τοῦ βίου τῆς γυναικός, καθ' ἣν ἡ ὑγεία, ὑποστᾶσα τὰς μεταβολὰς τῆς κριτικῆς ἡλικίας, ἀποκαθίσταται τελείως καὶ ἀναλαμβάνει τὴν προτέραν ἀνθηρότητα· ἥδη τὸ γεννητικὸν σύστημα δὲν ἀποτελεῖ πλέον τὴν πρωτίστην τῶν λειτουργιῶν τῆς οἰκονομίας, ἡ ἔμμηνος ρύσις παύει διὰ παντός, οἱ θρεπτικοὶ χυμοὶ εἰσέρχονται ἀφθονώτεροι ἐν τοῖς λοιποῖς ὀργάνοις, καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ λιπώδει συστήματι, οἱ δὲ μαστοὶ προσκτῶνται τοιαύτην στρογγυλότητα καὶ στερεότητα, ὥστε νομίζει τις, ὅτι ἡ γυνὴ ἐπανῆλθεν ἐν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐποχὴ αὕτη *ἡλικία τῆς ἐπανόδου* ἀπεκλήθη. Ἄλλὰ τὰ ἐπαγωγὰ ταῦτα τῆς νεότητος δῶρα εἶναι μόνον φαινομενικά· μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου λίπος ἀφθονὸν πλημμυρεῖ τὰ ὄργανα, τὰ μέλη δὲν ἔχουσι πλέον τὴν προτέραν εὐστροφίαν καὶ χάριτα ἐν ταῖς κινήσεσιν, οἱ ὀφθαλμοὶ ἀποβάλλουσι τὴν ζωηρότητα των, καὶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς τὴν προτέραν ἀρμονικότητα, ὁ καλύπτων τὸ ἀνώτερον χεῖλος λεπτὸς χνοῦς ἐπιμηκύνεται καὶ ὁμοιάζει πρὸς ἀνδρικὸν μύστακα, σβέννυνται διὰ παντός αἱ ἐρωτικαὶ ἐπιθυμίαι ἐν τῇ ἐγωιστικῇ τῆς γυναικός καρδίᾳ, καί, ὅσον σκληρὰ διὰ τὰς γυναῖκας καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐκφρασις αὕτη, τὸ γῆρας προσεγγίζει, ἐπισπεύδει. . . .

Ἄναλόγως τοῦ κλίματος καὶ τῶν ἠθῶν ἡ κριτικὴ ἡλικία ἐπέρχεται προῖμώτερον ἢ βραδύτερον· καὶ εἰς τὰ λίαν θερμὰ κλίματα ἡ γονιμοποιητικὴ δύναμις ἐκλείπει κατὰ τὸ 30—35 ἔτος, ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ λίαν ψυχρὰ (Λάπωνες, Γροιλλανδοὶ κτλ.)· εἰς δὲ τὰ ἡμέτερα κατὰ τὸ 40—50· ἀλλὰ τοῦ μέσου τούτου ὄρου πλείστοι διαφοραὶ παρατηροῦνται. Τὰ σημεῖα, δι' ὧν ἡ παύσις τῶν ἐμμήνων ἐξαγγέλλεται, πρέπει καλῶς νὰ κατανοηθῶσι πρὸς ἀποφυγὴν διαγνωστικῶν σφαλμάτων· ἰκονῶς συχνάκις ἡ κανονικὴ λῆξις τῆς λειτουργίας τῆς ἐμμήνου ροῆς ἐξελεύθη ὡς ἀμηνόρροια ἢ ὡς κύνησις.

Τὰ πρόδρομα σημεῖα τῆς κριτικῆς περιόδου εἶναι ἀταξία καὶ ἐλάττωσις τῆς ροῆς τῶν ἐμμήνων, ἐξάψεις, δυσπεπτικά ἐνοχλήσεις, πόνοι κατὰ τὴν ὀσφύν, ὑπόλευκος ροὴ ἀπὸ τῶν κρυφίων μερῶν ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν λευκόρροϊαν. Ἡ δὲ καὶ μετὰ τὸ πεντηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ἐξακολουθήσις τῆς ροῆς τῶν ἐμμήνων ἐμφαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νοσηρὰν τῆς μήτρας κατάστασιν. Οἱ πλείστοι τῶν ἰατρῶν θεωροῦσι τὴν κριτικὴν ἡλικίαν ὡς τὴν ἐπικινδυνωδέστεραν τοῦ βίου ἐποχὴν, ἀρέσκονται δὲ ν' ἀποδίδωσιν εἰς ταύτην τὴν ἐμφάνισιν νόσων, ὧν τὸ ὄνομα μόνον ἵκει νὰ ἐμβάλλῃ εἰς τρόμον καὶ τὴν θαρραλεωτέραν γυναῖκα. Ἄλλ' ἡ δοξασία αὕτη μετέχει τοῦ ὑπερβολικοῦ· διότι ἡ κριτικὴ ἡλικία περιβάλλεται ὑπὸ πολὺ μικροτέρων κινδύνων ἢ ἡ παιδικὴ καὶ ἡ ἔφηβος, ἡ δὲ νεκροσκοπικὴ ἐρευνα μαρτυρεῖ ὅτι ἡ θνησιμότης εἶναι πολὺ μεγαλητέρα ἐν τῇ ἐφηβῳ ἢ ἐν τῇ κριτικῇ. Ἄλλ' ὅμως, ὑπολαμβάνοντες ὡς ὑπερβολικοὺς τοὺς εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην ἀποδιδόμενους κινδύνους, δὲν ἰσχυρίζομεθα ὅτι ἡ γυνὴ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ βίου εἰσελθοῦσα εἶναι ἀπληλαγμένη παντός κινδύνου· τούναντίον φρονούμεν, ὅτι, τῆς φυσικῆς αὐτῆς καταστάσεως σπουδαίως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀλλοιουμένης, ὀφείλει αὕτη νὰ ὑποβάλληται εἰς τὴν προσήκουσαν διαίταν, καὶ ὅτι δὲν εἶναι ὄλως ἀκίνδυνος δι' αὐτὴν ἡ ἐξακολούθησις τοῦ προτέρου βίου.

Αί κατά την κριτικήν ηλικίαν αναφαινόμεναι νόσοι εἶναι γενικαὶ ἢ τοπικαί. Καὶ γενικαὶ μὲν εἶναι αἱ αἰμοπτύσεις, αἱ αἱμορροΐδες, οἱ κισσοί, οἱ ρευματισμοί, τὸ ἄσθμα, αἱ κεφαλαλγίαι καὶ ἠμικρανίαι, αἱ νευρώσεις (ὑστερισμός, νυμφομανία κτλ.) αἱ παραλύσεις κτλ. Αἱ δὲ τοπικαὶ ἐδράζουσιν εἴτε ἐντὸς τῆς μήτρας, εἴτε εἰς τὰ ἐξαρτήματα αὐτῆς· τοιαῦται δὲ εἶναι αἱ μητρίτιδες, αἱ μητρορραγίαι, οἱ σκίρροι, αἱ ἐξελκώσεις τῆς μήτρας, οἱ πολύποδες, αἱ ἐκφυλίσεις καὶ οἱ ὑδρωπες τῶν σαλπίγγων καὶ τῶν ὠοθηκῶν, ἡ λευκόρροια κτλ. Ἄλλ' ἢ ἀπλῆ ἀπαρίθμησις τῶν νόσων τούτων προφανῶς καταδεικνύει, ὅτι αἱ πλεῖσται ἐξ αὐτῶν οὐδόλως ἐκ τῆς παύσεως τῆς ἐμμήνου ροῆς ἐξαρτῶνται· ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὰς γενικὰς καὶ τοπικὰς προδιαθέσεις τοῦ ὀργανισμοῦ, πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν ὁποίων ἀρκεῖ ἡ ἐλαχίστη νοσηρὰ ἐπίδρασις, θέλομεν παραδεχθῆ, ὅτι κακῶς ἢ ληΐσις τῆς λειτουργίας ταύτης θεωρεῖται ὡς ἡ μόνη αἰτία τῆς πληθύος τῶν νόσων, αἵτινες ἀναφαίνονται πρό, κατά, καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τῶν ἐμμήνων· αἱ κύρια δὲ νόσοι τῆς κριτικῆς ηλικίας εἶναι ὀλίγισται· τοιαύτη τις λ. χ. εἶναι ἡ πληθῶρα τοῦ αἵματος, ἡ ἢ γενικὴ ἐκείνη διέγερσις, ἡ συχνότατα ἐφ' ἐνὸς ἢ πλείοτέρων ὀργάνων ἐντοπιζομένη, καὶ προκαλοῦσα ἐν αὐτοῖς φλεγμονὰς μᾶλλον ἢ ἥττον σπουδαίας.

Τὰ κατά τῶν ἐπιπλευουσῶν τὴν κριτικὴν ηλικίαν νόσων προφυλακτικὰ μέσα πρέπει νὰ περιστρέφονται ἅπαντα εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, τὴν πρόληψιν τῆς ὑπεραιμίας ἥτις τείνει νὰ καταλάβῃ τὰ εἰς ταύτην προδιατεθειμένα ὄργανα. Οὕτως αἱ προσεγγίζουσαι εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην γυναῖκες πρέπει ν' ἀποφεύγωσι τὰ διεγερτικὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ (ὡς τὸ τέϊον, τὸν καφέ, τὰ οἶνοπνευματώδη κτλ.) καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ γεννητικοῦ συστήματος ἀντανακλώσας ἠθικὰς διεγέρσεις. Ἀγαθὴν δὲ προφυλακτικὴν ἐνέργειαν ἔχουσιν αἱ πλύσεις, τὰ χλιαρὰ λουτρά, τὰ ὀξύποτα, ὁ ὀρρός τοῦ γάλακτος, τὰ ἐγχύματα τῆς φιλύρας (τίλιου) καὶ τῶν φύλλων τῆς χρυσομηλέας. Ἐὰν δὲ διὰ τῆς χρι-

σεως τῶν μέσων τούτων ἡ πληθωρικὴ κατάστασις οὐ μόνον δὲν ἐλαττοῦται, ἀλλὰ καὶ ἀποβαίνει ἐπικίνδυνος εἰς ὄργανόν τι, ἐνεργοῦνται ἀφαιμάξεις, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ροὴ τῶν ἐμμήνων ἐτελεῖτο· πρὸς ταύτας δὲ ἐπιμελῶς συνδύαζονται τὰ ἀλατώδη καθάρσια, εἰς τὰς δυσκοιλίους μάλιστα γυναῖκας. Αἱ δὲ νευρικαὶ γυναῖκες, παρ' αἷς κυρίως τὰ παντοῖα τοῦ ὑστερισμοῦ φαινόμενα ἐκδηλοῦνται, δεόν νὰ τηρῶσιν ἡπίαν καὶ ἐλαφρὰν διαίταν· κατὰ δὲ τῆς μελαγχολίας καὶ τῶν διανοητικῶν διαταράξεων, αἵτινες συχνότατα τὰς καταστάσεις ταύτας παρακολουθοῦσι, μόνον ἡ ἠθικὴ θεραπεία δύναται τελεσφόρως νὰ ἐνεργήσῃ. Ἡ σωμασκία, ἡ ἐξοχικὴ διαμονή, ὁ πρωῖνος περίπατος, αἱ εὐάρεστοι συναναστροφαί, αἱ ἡπιαὶ ψυχαγωγίαι, εἶναι ἐξαιρετὰ ὑγιεινὰ μέσα εἰς τὰς εἰσερχομένας εἰς τὴν κριτικὴν περίοδον γυναῖκας. Ὁ καθεστῆκὸς βίος, οἱ λίαν συχναζόμενοι τόποι, ὡς τὰ θέατρα, οἱ χοροί, αἱ ἐσπερίδες καὶ αἱ τοιαῦται δημόσιαι συναθροίσεις δεόν ν' ἀποφεύγωνται· εἶναι δὲ ἐπιβλαβῆς ἡ κατάκλισις ἐπὶ μαλακῆς καὶ θερμῆς κλίνης, ὁ ὑπέρμετρος ὕπνος (ὁ πέραν τῶν 7 ὥρων) καὶ αἱ ἀγρυπνίαι. Ὁ φυσικὸς ἔρως, ὁ λαμπρὸς οὗτος τῆς ζωῆς ἀστήρ, δεόν διὰ παντὸς ἐκ τῆς καρδίας τῶν μὴ γονιμοποιουσῶν γυναικῶν νὰ σβεσθῆ, καὶ ἐπιμελῶς ν' ἀποφεύγηται πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ ὑπεκκαύσῃ αὐτόν, καθ' ὃ βαθέως διαταράσσοντα τὰ ὄργανα, ἅτινα ἡ φύσις εἰς ἀπόλυτον ἡρεμίαν τοῦ λοιποῦ προώρισε νὰ διατελῶσιν. Ἡ φιλία δὲ μόνη δύναται νὰ παραμυθήσῃ τὴν γυναῖκα διὰ τὴν ἀνεπανόρθωτον ταύτην ἀπώλειαν· ἡ δὲ πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς στοργή, αἱ εὐάρεστοι καὶ προσφιλεῖς συναναστροφαί, καὶ ἡ διατριβὴ ἐν μέσῳ ἀγαθῶν φίλων, ρίπτουσι πέπλον λήθης ἐπὶ τῶν παραφόρων τῆς νεότητος παθῶν καὶ οὕτως ἀναβλαστάνουσιν ἔτι ἀνθητινὰ ἐν τῷ χειμῶνι τοῦ βίου.

Περὶ τῆς κριτικῆς τοῦ ἀνδρὸς ἡλικίας.

Ἡ κριτικὴ τοῦ ἀνδρὸς ἡλικία ἐξαγγέλλεται ὡσαύτως διὰ προδρόμων γεννητικῆς παρακμῆς φαινομένων. Εἶναι ἡ ἡλικία τῶν κενῶν πόθων, τῶν θλίψεων καὶ τῶν ἀρρωστιῶν· καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι αἱ ἐπιπλέκουσαι τὴν ἡλικίαν ταύτην νόσοι εἶναι ὀλιγαριθμότεραι τῶν τῆς κριτικῆς τῶν γυναικῶν ἡλικίας, ἀλλ' ἐν ταύτῳ βαρύτεραι καὶ ἐπιφοδότεραι ἐκείνων· τοιαῦται δὲ εἶναι αἱ νόσοι τῶν οὐροφόρων ὁδῶν, ἡ λιθίασις, ἡ ἀρθρίτις, οἱ ρευματισμοὶ κλπ., ἡ πληθώρα καὶ ἡ ἀποπληξία. Κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην ὁ ἄνθρωπος διατελεῖ τεταραγμένος, ἀνήσυχος, βαρέως φέρων τὴν ἀνδρικὴν ἀνικανότητα, ἢ τὰς νόσους ὑφ' ὧν προσβάλλεται, διατελεῖ σκεπτικός, σκυθρωπός, καὶ καθίσταται τέλος ὑποχονδριακός.

Ὁ ὀρθὸς λόγος ἐπιτάσσει εἰς τὸν εἰσερχόμενον ἐν τῇ κριτικῇ ἡλικίᾳ ἄνδρα ν' ἀποβάλλῃ ἀπὸ τῆς φαντασίας αὐτοῦ πᾶσαν ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν, ἢ κἄν, ὅταν ὑπὸ μεγάλῃς ἀνάγκῃς κατέχηται, νὰ τελῇ αὐτὰς κατὰ μακρὰ διαλείμματα. Πρεσβύτα! Ὁ χειμὼν τῆς ἡλικίας ἀρχίζει νὰ λευκαίνῃ τὴν κόμην καὶ ν' αὐλακίζῃ τὰς παρειάς σου· αἱ δυνάμεις σου ἐκπίπτουσι, τὸ γεννητικόν σου σύστημα χαννοῦται . . . ἡ γονιμοποιητικὴ σου δύναμις ἔληξε πλέον μεταδοθεῖσα εἰς τοὺς υἱούς σου, οὐδεμία δὲ δύναμις εἶναι ἱκανὴ νὰ σὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τοῦ ὀλεθρίου τούτου νόμου.

Διέλθε λοιπὸν σωφρόνως τὴν ἡλικίαν ταύτην καὶ ὑπάκουσον εἰς τὸν μοιραῖον τούτον νόμον, διότι ἡ παράβασις αὐτοῦ θέλει σοὶ εἶσθαι πάντοτε ὀλεθρία.

Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἐν τῇ κριτικῇ ἡλικίᾳ διατελοῦντες ὀφείλουσι, καὶ ὅταν ἔτι ὦσιν ἀπηλλαγμένοι παντὸς ἐξ αὐτῆς ἐνοχλήματος, νὰ τηρῶσι κατάλληλον περὶ τὴν τροφήν δίαιταν, ν' ἀπέχωσι παντὸς δυναμένου νὰ διεγείρῃ

τὰς ἐρωτικὰς ἐπιθυμίας, ὡς καὶ τῶν διανοητικῶν καμάτων· νὰ ἐκτελῶσι μικροὺς περιπάτους καὶ ἐλαφροὺς ἀσχολήσεις. Προτρέπομεν δέ, τέλος, τοὺς ἀναγνώστας νὰ ἐννοήσωσι καλῶς τὴν παροιμιώδη καταστάσαν ἀλήθειαν· «ἐξαγοράζονται εἰς τὸ γῆρας τῆ ἀμαρτήματα τῆς νεότητος»· πᾶσαι δηλ. αἱ νόσοι τῆς νεανικῆς καὶ ἀνδρικῆς ἡλικίας, αἱ μὴ τελείως ἐξαλειφθεῖσαι, ἐπαναφαίνονται ἐν τῇ κριτικῇ περιόδῳ καὶ ἐμφυόμεναι εἰς τὸ ἄτομον συνοδεύουσιν αὐτὸ μέχρι τοῦ τάφου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'

Περὶ τῶν τροποποιήσεων καὶ μεταμορφώσεων τῶν ὑπὸ τῆς διαίτης καὶ τῆς γυμναστικῆς ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκονομίας προκαλουμένων.

Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἔχουσι καθῆκον νὰ καταβάλλωσι πᾶσαν ἐπιμέλειαν ὅπως καταστήσωσι τὸ ὄν ὅπερ παράγαγον χρήσιμον τῇ κοινωνίᾳ· πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ υποβάλλωσι ταῦτα εἰς φυσικὴν ἀγωγὴν, τῆς ὁποίας τοὺς κανόνας συνοψίζομεν ὡς ἑξῆς. Ἄμα τῇ γεννήσει αὐτοῦ τὸ ἀνθρώπινον πλάσμα ν' ἀφίνηται ἐλεύθερον εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς φύσεως, ἀπλῶς δὲ μόνον νὰ υποδοθῆται αὕτη καὶ νὰ ἐπέχηται, ἐὰν παρεκκλίνῃ τῆς κανονικῆς αὐτῆς πορείας· νὰ κανονίζηται καὶ διανέμηται ἡ θρέψις οὕτως, ὥστε νὰ λαμβάνωσι τελείαν ἀνάπτυξιν τὰ ὄργανα τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐκπληρῶνται ἀκριβῶς τὰ ὑγιεινὰ παραγέσματα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τελείας ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν καὶ διανοητικῶν τοῦ παιδίου λειτουργιῶν· πρὸς ταῦτα δεόν ἀπαύστως νὰ διευθύνωνται αἱ προσπάθειαι τῶν γονέων καὶ τῶν παιδαγωγῶν. Δὲν εἶναι δὲ παντάπασι φαντασιώδης, ὡς ἠδύνατό τις νὰ υποθέσῃ, ἡ ἀγωγὴ αὕτη, ἀλλ' ἀληθεῖα ἀνεγνωρισμένη, τὴν ὁποίαν καθ' ἑκάστην ἐπιμαρτυροῦσιν αἱ καταπληκτικαὶ μεταβολαί, αἱ-

τινες τῇ ἐπενεργείᾳ αὐτῆς ἐπὶ τε τοῦ φυτικοῦ καὶ τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου ἐπιφέρονται.

Διὰ ταύτης τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ ἀπέκτησαν τὴν θαυμασίαν αὐτῶν ρώμην καὶ ἀνδρείαν, οἱ δὲ ὀργανισμοὶ αὐτῶν νηπιόθεν εἰς αὐτὴν ὑποβαλλόμενοι ἦσαν ἐλεύθεροι πάσης δυσκρασίας· πειστικὴν δὲ τούτου ἀπόδειξιν παρέχει ἡμῖν ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ περιφύμῳ «Καθόδῳ τῶν μυρίων». Κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ Ἕλληνες ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους λαοὺς ἐκέκταντο εἰς τὸν ὑψιστον βαθμὸν τὸ δῶρον τῆς σωματικῆς καλλονῆς, ἥτις κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ὠφείλετο εἰς νόμον τοῦ Σόλωνος, ἀφορῶντα εἰς τὴν ἡλικίαν, τὴν κρᾶσιν καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν μελλογάμων. Οἱ Τοῦρκοι, οἱ τοσοῦτω θαυμαζόμενοι διὰ τὴν κανονικότητα τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου καὶ τὴν ρωμαλέαν αὐτῶν κρᾶσιν, ἐν ἀρχῇ ἦσαν εἰς ἄκρον δυσειδεῖς. Ὁ ἰσχυρὸς τῶν Ἀγγλῶν ὀργανισμὸς, μεθ' ὅλην τὴν ζοφερὰν αὐτῶν ἀτμοσφαῖραν, καὶ ἡ ἀξιοσημείωτος ὠραιότης τοῦ δέρματος καὶ λεπτότης τῶν χαρακτήρων τῶν Ἀγγλίδων, εἰς τὴν περὶ τροφὴν δίαιταν ὀφείλονται. Ὁ διάσημος Βάκβελ συνέλαβε κατὰ νοῦν νὰ διαπλάσῃ κατὰ βούλησιν τὸ σῶμα τῶν ζώων, ὡς ὁ γλύπτης τὸν ὄγκον τοῦ μαρμάρου, καὶ ἐπέτυχε. Διὰ τῆς μεθόδου αὐτοῦ κατάρθωσε νὰ τροποποιήσῃ τὸν ὀργανισμὸν τῶν οἰκιδίων ζώων συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου· οὕτω, σκεφθεὶς ὅτι τὰ κέρατα καὶ τὰ παχέα ὀστά ἦσαν ἀνωφελεῖ εἰς τοὺς βόας καὶ τὰ πρόβατα, τὰ εἰς σφαγὴν προωρισμένα, διέπλασεν εἶδη ἐκ τῶν ζώων τούτων ἀνευ κεράτων, περιώρισε δὲ τὸ ὀστεῶδες αὐτῶν σύστημα ἀναπτύξας ὑπερμέτρως τὸ μυϊκόν· παρήγαγε ζῶα τερατωδῶς παχέα πρὸς μόνην τὴν ἀπόκτησιν λίπους, ἵππους καὶ κύνας δρομάδας κτλ. Διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Βάκβελ, ἐφαρμοσθείσης ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, παρήχθησαν ἀχθοφόροι καὶ πυγμάχοι ἔχοντες Ἡράκλειον ρώμην καὶ ἀρματηλάται ἔχοντες βάρους 60 λιτρῶν. Ἡ μέθοδος δ' αὕτη οὐ μόνον δὲν εἶναι ἐπιβλαβής, ἀλλὰ καὶ λίαν ὠφέλιμος τῇ ὑγείᾳ· διότι ἐκ πολυαριθμῶν γεγονότων ἀπεδείχθη, ὅτι ἀπηλλάγησαν ὀργανικῶν τινῶν νόσων, ἢ χρονίων παθήσεων, ἄτομα ἔχοντα προδιάθεσιν εἰς ταύτας.